

TAITEEN
EDISTÄMISKESKUS
**PROSENTTI-
PERIAATTEEN**
ASIALLA 2014–2016

Tämän julkaisun
avulla toivomme mukavia
lukuhetkiä, mutta myös
positiivisten esimerkkien
kautta tulevia ideoita ja
intoa tilata, suunnitella ja
toteuttaa julkisia taide-
teoksia yhdessä kuntien
ja yksityisten
toimijoiden kanssa.

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

www.taike.fi www.prosenttiperiaate.fi

Toimitus/ Outi Turpeinen, Anu Miettinen ja Henri Terho

©Taiteen edistämiskeskus 2016

Graafinen suunnittelu/ DogDesign Kuvat/ Kuvakrediitit kuvien yhteydessä

Tiedustelut/ Erityisasiantuntija Henri Terho

henri.terho@taike.fi, p. 0295 330 901

Etukannessa ylhäällä vasemmalla/ Yksityiskohta Anna Turusen teoksesta Kuplameri.

Ylhäällä oikealla/ Yksityiskohta Tarmo Thorströmin teoksesta Vanhaa valoa, Spectaculum 79 Ceti.

Alhaalla vasemmalla/ Yksityiskohta Riitta Talonpojan teoksesta. Alhaalla oikealla/ Yksityiskohta Sanni Sepän teoksesta "Olipa kerran..."

Sisällys

Johdanto

Taiteen edistämiskeskus prosenttiperiaatteen asialla 4

I

Prosenttiperiaatteen konseptointia

Uusia hankkeita liikkeelle valtionavustuksilla 9
Jyväskylän Kangas on prosenttikulttuurin kehto 16
Taide rakennetussa ympäristössä Tampereella 22

II

Taidetta yhteistyöllä

Taide osana pankin liiketoimintaa ja yhteiskuntavastuuta Lappeenrannassa 29
Taide ja Taike tekee kotia 35
Graffititunneli katu- ja muraalitaiteen pilottiprojektina Tampereella 38
Helsingin puistosillan kupeessa 42

III

Prosenttiperiaate kouluissa ja oppimisympäristöissä

Urjalan yhtenäiskoulun taidekilpailu yhdisti historiaa ja nykypäivää 51
Piirtäjämestari loi lyijykynällä lasten päiväkotiin aarteen 54
Taidehankintoja Jyväskylän Harjun oppilaskampukselle 56
Uvilan ympäristötaideteoksessa elementit kohtaavat 60

IV

Prosenttiperiaate sairaaloissa ja hoivaympäristöissä

Taiteen saaminen osaksi sairaalaa vaatii monialaista yhteistyötä 65
Kuopion Mäntykampuksen taideteos syntyi yhteistyönä 70
Keski-Suomen Uusi sairaala -hanke 74
Lapset etusijalla Porin Lasten- ja naistentalon taidehankinnoissa 78

Lopuksi

Prosenttiperiaatteen puoliväli 82

Kirjoittajaesittelyt 86

Johdanto

Taiteen edistämiskeskus prosenttiperiaatteen asialla

Prosenttiperiaate työllistää taiteilijoita ja tuottaa parempaa ympäristöä. Tässä julkaisussa esitellään taiteen prosenttiperiaatteen käytäntöjä esimerkkien avulla. Julkaisu auttaa vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin: Miten rakennuttajat ja kuntapäätäjät voi innostaa taiteen asialle? Miten rahoitus voidaan järjestää osana rakentamisen kustannuksia? Millä tavalla sopivat taiteilijat ja muotoilijat löydetään projekteihin? Mitä taide maksaa ja mistä siinä maksetaan?

Julkaisun tarkoituksena on esitellä erilaisten rakennus- ja taidekohteiden avulla hyviä käytäntöjä ja rohkaista positiivisten esimerkkien avulla prosenttiperiaatteen soveltamiseen.

Taiteen edistämiskeskus (Taike) on vuonna 2014 alkaneessa prosenttiperiaatteen kehittämisohjelmassaan edistänyt prosenttiperiaatetta läänintaiteilijoiden asiantuntijatyöllä ja myöntämällä valtionavustuksia. Raportti kokoaa yhteen valikoituja esimerkkejä tästä työstä ajalta 2014–2016. Kehittämisohjelma on määräaikainen ja päättyy vuonna 2018.

Prosenttiperiaatteen edistämistä on tehty yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä keskeisten taidealan järjestöjen, Suomen Taiteilijaseuran, Teollisuustaiteen liitto Ornamon, Arkkitehtuurin tiedotuskeskuksen, SAFA:n ja Ympäristötaiteen Säätiön, kanssa. Mukaan monipuoliseen toimintaan on saatu lähes kaikki alan keskeiset toimijat, mukaan lukien monikansallisesti toimivia rakennusliikkeitä, taidekonsulttiyrityksiä ja arkkitehtitoimistoja.

Yhteiseen taideponnistukseen ovat kuuluneet niin seminaarit, taidekierrokset kuin yhteisrahoitteiset projektit, julkaisut ja muu yhteinen viestintä. Taiken omassa prosenttiperiaatteen kehittämisryhmässä on laajimmillaan vuonna 2015 ollut mukana 10 läänintaiteilijaa eri puolilta Suomea ja työtä koordinoiva

Esipuhetta kuvittavat 1.12.2015 olleen Taike-päivän ”**Valoa taiteelle**” valoteosten kuvat ympäri Suomea. Tapahtumaa organisoivat Taiteen edistämiskeskuksen eri toimipisteiden läänintaiteilijat yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Prosenttiperiaatteen taideteos voi olla myös tapahtuma tai väliaikainen taideteos.

Lisätietoja: <http://valoataiteelle.taike.fi/>

↑ Tarmo Thorströmin teos *Vanhaa valoa, Spectaculum 79 Ceti* syttyi 1.12. klo 21.00 Rauman Vanhan Raatihuoneen julkisivuun ja esitteli valon muodossa toista sataa vuotta sitten tapahtunutta pitsinnypläystä. Teos juhlisti vanhaa raumalaista pitsiperinnettä ja toi valoa kaupunkilaisille keskelle pimeintä vuoden aikaa. [Kuva/Tarmo Thorström](#)

↑ Mikkelin Maaherrankadun toriparkin kaksi sisäänkäyntiä muuttuivat joulukuussa 2015 ikkunoiksi pakkasenhuruiseen Etelä-Savoon, kun valaistus-suunnittelija Elisa Hillgenin Talvi saapui Mikkelin keskustaan. Teos koostui talviseen asuun maalatuista puunrungoista, jotka valaistiin vaihtuvin, kevyesti liikkuvin värein. [Kuva/ Elisa Hillgen](#)

↑ Ruotsalaistaiteilija Klas Eriksson toi julkiseen kaupunkitilaan lyhytkestoisen ja ainutlaatuisen ääni- ja valoperformanssin *Narkos*. Musiikki soi, liput liehuivat ja valot välkyivät, kun autoharrastajat ja muut paikalliset loivat 1930-luvulla rakennetun Mallaskosken vesitornin ympärille värikkään juhlan, johon jokainen oli kutsuttu osallistumaan. [Kuva/ Jenni Latva](#)

← *Än, yy, tee, NYT!* (2015) on kuin kasvupyrähdyksen saanut arpakuutio, joka hehkuu ympärilleen väriiloistoa. Immanuel Paxin teos ei ole pelkästään katsottavaksi, vaan sillä voi myös leikkiä. Nappia painamalla arpakuutio herää henkiin, ja sen vilkkuvat valot auttavat ratkaisemaan kaikki maailmankaikkeuden ongelmat – kunhan vastauksena on luku yhden ja kuuden välillä. Teos on esillä vuoden 2017 loppuun asti Helsingin Myllypurossa. [Kuva/ Anu Miettinen](#)

erityisasiantuntija. Taiteen edistämiskeskuksessa työtä on tehty yhdessä valtakunnallisena sparraus- ja verkostoitumistiiminä.

Tässä julkaisussa tulee esille julkisen taiteen eri muotoja, mutta painotus on visuaalisissa taiteissa ja muotoilussa. Prosenttiperiaatteen kehittämisohjelma on tehnyt työtä prosenttiperiaatteen taidekäsityksen ja menetelmien laajentamiseksi. Tärkeää on myös muistaa, että julkinen taide voi olla myös väliaikaista taidetta ja julkisen tilan taide voi olla hyvinkin yksityinen taiteen kokemus. Tästä oivana esimerkkinä toimi Taiteen edistämispäivän 1.12.2015 teematapah-tuma *Valoa taiteelle*, jossa 14 paikkakunnalla eri puolilla Suomea nähtiin yhtäaikaisesti valotaidetta (<http://valoataiteelle.taike.fi/>).

Kehittämisohjelman eri projektit ovat saaneet hyvin julkisuutta, jolloin toiminnan merkitys ja vaikuttavuus on saatu laajasti esille. Näkyvyyden ja julkisuuden kautta myös uusia toimijoita on innostettu miettimään, miten taidetta voi kytkeä osaksi suunnittelua ja rakentamista.

Prosenttiperiaatteen edistämisen kaksi tärkeintä kulmakiveä ovat laadukkaan ympäristön tuottaminen taiteen avulla sekä taiteilijoiden ja muotoilijoiden työllistyminen. Vuosien 2014–2016 aikana yksinään Taike on auttanut satoja taiteilijoita ja muotoilijoita työllistymään julkisen taiteen projekteihin joko taiteilijoina tai muissa asiantuntijatehtävissä.

Juha Sipilän hallituksen prosenttiperiaatteen laajentamisen kärkihanke ulottaa prosenttiperiaatteen rahoitusmallin myös esittävien taiteiden puolelle erityisesti sosiaali- ja terveyssektorilla. Olemme työskennelleet rakennetun ympäristön visuaalisen taiteen prosenttiperiaatteen ympärillä: mallin laajentaminen muille taiteenaloille ja toimialoille on todiste toimivista käytännöistä.

Julkisen taiteen saralla riittää tulevaisuudessakin eri toimijoille työtä ja kehitettävää. 2010-luvulla on otettu pitkiä harppauksia toimialojen välisen ymmärryksen ja yhteistyön rakentamisessa ja taideohjelmilla taiteen hankintatavat ovat tulleet entistä suunnitelmallisemmin osaksi rakentamista.

Prosessien avaaminen on olennaista, jotta jo koetellut julkisen taiteen hyvät käytännöt pääsevät leviämään ja kehittymään. Tämän julkaisun avulla toivomme teille lukijamme ensisijaisesti mukavia lukuhetkiä, mutta myös positiivisten esimerkkien kautta tulevia ideoita ja intoa tilata, suunnitella ja toteuttaa omia julkisia taideteoksia yhdessä kuntien, kaupunkien ja yksityisten toimijoiden kanssa.

Nautinnollisia hetkiä julkisen taiteen parissa!

← Harri Peltosen ja työryhmän **Loistojuttu!**-tapahtuma Lahden kaupunginteatterilla ja sen ympäristössä kutsui kaikenikäiset kaupunkilaiset tutustumaan valon ihmeisiin – kokemaan, osallistumaan ja kurkittamaan teatterivalaisun maailmaan. Tapahtumassa pääsi rakentamaan myös oman valomiekan ja tutustumaan teatterivalaisun tekniikkaan.

Kuva/ [Hamza Hatika](#)

↑ Valoteoksessaan Piilo Riikka Vuorenmaan esille nostamat ajan hampaan puraisuut olivat hassuja, rumia, viehkoja, outoja ja upeita. Rovaniemellä kuvatut materiaalipinnat heijastettiin vasta remontoitun Lappia-talon ikkunoihin, joissa ne näkyivät sekä sisälle että ulos. Tanssija Mette Ylikorvan varjot vierailivat kuvissa ajoittain. [Kuva/ Merja Briñon](#)

↑ Turun Taidemuseon katolla pimeällä loistava Sirkku Ketolan teos **SHhh..!** oli kuiska-ajan hengelle. Se kantoi yli kaupungin, kukkulalta kukkulalle. Se ei osoittele tai tuomitse vaan henkii hyvää ja ehdottaa hiljentymään. Ennen julkistamista teos matkasi kaupungin ympäri idästä länteen ja pysähtyi Varissuolla ja Pernossa. [Kuva/ Hannele Rompanen](#)

↑ Jone Pitkäsen **Hydor** oli gobo-valotekniikalla projisoitava tyyllitelty "valostencil" Kouvolan maa-alueen rajoista sekä runsasjärvisestä Kymijoen vesistöistä. Teos oli esillä joulukuussa 2015 projisoituna Kouvolan legendaarisen Pohjola-talon päätyyn, josta se näkyi vilkkaasti liikennöidylle tielle.

Kuva/ [Outi Turpeinen](#)

↓ Antti Tenetzin videoteos toi erämaaluonnon Oulun keskustaan. Mereltä ja pohjoisesta, Kuusamon, Kainuun ja Lapin luonnosta kumpuava teos hajoo fragmentaariseksi liikkuvan valon leikiksi avautuakseen uudestaan kesän maisemaan ja tähän päivään. [Kuva/ Antti Tenetz](#)

I

PROSENTTIPERIAATTEEN
KONSEPTOINTIA

Uusia hankkeita liikkeelle valtionavustuksilla

Taiteen edistämiskeskuksen prosenttiperiaatteen kehittämisohjelman kantavana periaatteena on ollut yhdistää läänintaiteilija- ja verkostoyhteistyöllä tehtävä projektityö ja prosenttiperiaatteen valtionavustukset. Tällä on haluttu saada mahdollisimman monipuolinen ja vaikuttava taiteen edistämisen tuki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut Taiteen edistämiskeskukselle vuosina 2014–2016 erillisen määrärahan prosenttiperiaatteen kohteisiin liittyviin avustuksiin. Tarkoituksena on ollut tukea sekä uusia taidehankkeita ja -suunnitelmia että rakennusten osana olevien taideteosten kunnostusta. Yhteensä kolmen vuoden aikana avustuksina on myönnetty 1,06 miljoonaa euroa. Avustushakemuksia on yhteensä saapunut 101 kappaletta ja myönteisen päätöksen on saanut 40 hanketta.

Prosenttiperiaatteen valtionavustukset ovat olleet Taiteen edistämiskeskuksen toimintamalleissa poikkeavia. Avustukset on päätetty kohdentaa taiteilijoiden sijasta taiteen tilaajille eli rakennuskohteiden rakennuttajille. Avustuksissa myös edellytetään poikkeuksellisen suurta omarahoitusosuutta, vähintään puolet taiteeseen kohdistuvista suorista kustannuksista pitää olla rakennuttajan omaa rahoitusta – ideaalitapauksessa prosenttiperiaatteen mukaisesti rakennuskustannuksiin kytkettyä rahaa.

Joillain rakennuttajilla oman rahoituksen osuus on ollut huomattavasti suurempi ja projektin kokonaiskesto pitkä. Valtionavustuksiin käytetyillä yhdellä miljoonalla eurolla on ollut suuri vipuvaikutus taiteeseen sijoitettuun rahoitukseen ja hankkeissa on työllistetty arviolta yli sata taiteilijaa ja taiteen asiantuntijaa.

Mallin tarkoitus on ollut se, että rakennuttajat oppivat sijoittamaan ja budje-toimaan taiteeseen osana rakennushankkeitaan. Samalla oletus on ollut se, että tilaaja hahmottaa paremmin taiteen hankintaan liittyvät rahoitusrakenteet ja vahvistaa sitoutumista prosenttiperiaatteen mukaiseen toimintaan. Leimallista on ollut se, että rahoituksen piiriin on päässyt useita uusia, prosenttiperiaatteen malleihin tutustuvaa rakennuttajaa.

Sairaalat, koulut ja päiväkodit – taidetta arjen ympäristöihin

Avustuskohteiden ja hakemusten näkökulmasta prosenttiperiaatteen mukainen toiminta kohdistuu kaikkein eniten koulu-, päiväkoti- ja sairaalarakentamiseen. Näillä on oleellinen merkitys arjen ympäristöjen kohentajana, taidekasvatuksen näkökulmasta ja terveyttä edistävien ympäristöjen kannalta.

Koulukohteista suurimmat hankkeet ovat olleet Outokummun Kummun koulun uudisrakennuksen taidehankinnat ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kohteet. Näissä molemmissa on pystytty tilaamaan teoksia usealta taiteilijalta. Tässä julkaisussa on tarkemmin esitelty myös Nurmeksien koulun lyijykynäpiirroksena toteutettu teos ja Urjalan kunnan uuden koulurakennuksen taidekilpailuun perustunut teoshankinta.

Sairaalakohteiden mittakaava ja aikajänne on tyypillisesti ollut varsin pitkä. Avustuksina on tuettu erityisesti sairaalarakentamisessa myös taidesuunnitelmien laatimista, kuten esimerkiksi Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän Eksoten uutta keskussairaala ja Hyvinkään Sairaalanmäen hankintoja.

Kaupunkien aluesuunnitteluhankkeissa on korostunut asuntomessualueiden taidehankinnat. Avustuskohteina on mukana ollut kolme tulevaa asuntomessukaupunkia: Seinäjoki, Pori ja Mikkeli. Kaikkiaan avustuskohteet ovat jakaantuneet kohdetyypeittäin seuraavasti:

Sairaalakohteet 6

Päiväkodit 5 (sis. 3 päiväkodin ja koulurakennuksen yhdistelmää)

Koulut ja oppilaitokset 9

Kulttuurilaitokset 6

Kaupunkitilat ja

aluesuunnitelmat 4

Asuntomessukohteet 5

Väylärakentaminen 2

Tehdaskiinteistöt 1

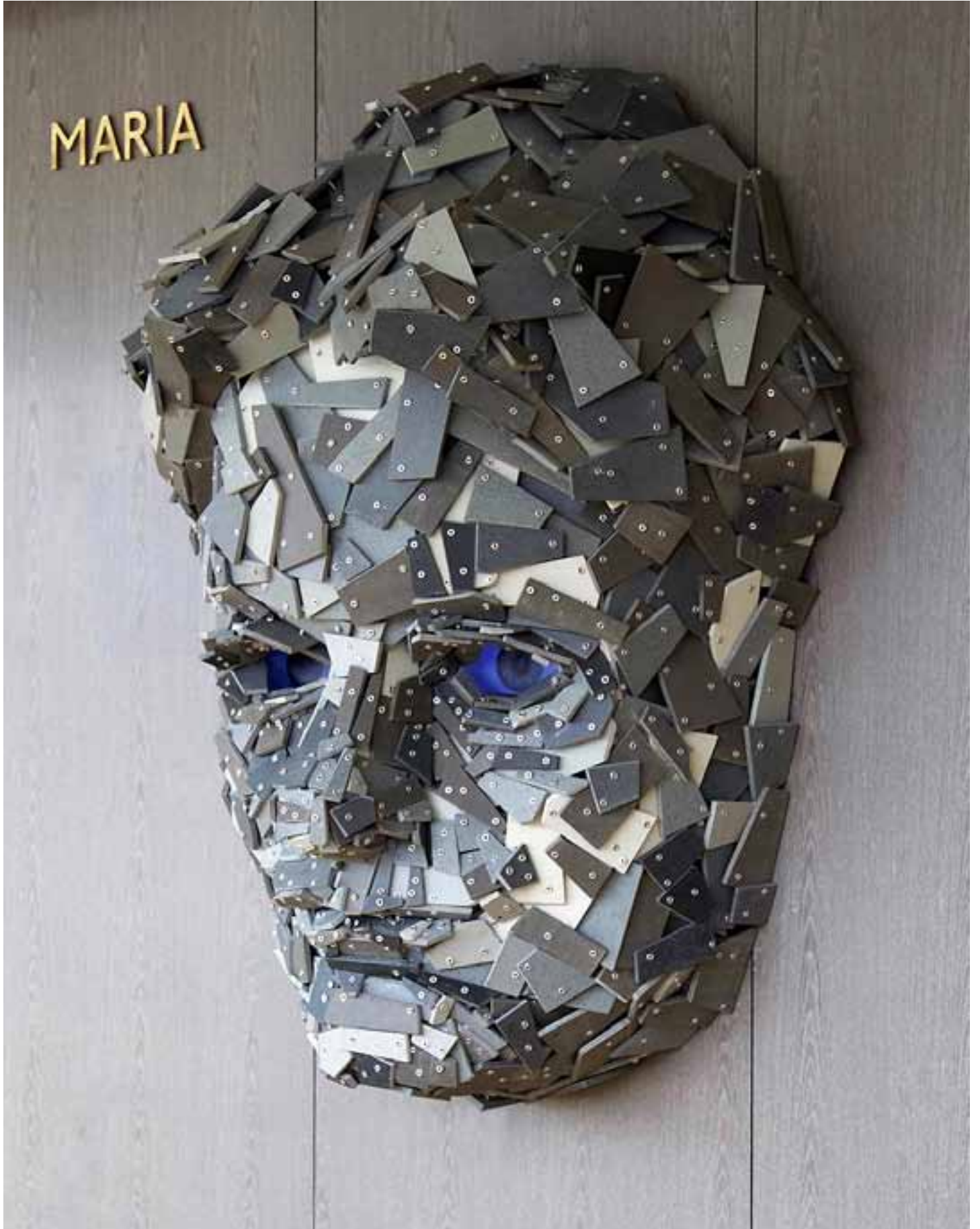
Teosten kunnostus 1

Liikuntapaikkarakentaminen 1

↓ Kuvanveistäjä Talvikki Lehtisen ja Ensio Härkösen teräsveistos *Kasvan suuremmaksi* sijaitsee Kankaanpään Keskustan koulun edustalla. Veistos on toteutettu prosenttiperiaatteella ja siihen on saatu Taiteen edistämiskeskuksen Prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen -avustusta. Taustalla valmistuva rakennus. [Kuva/ Eeva-Kaisa Haikonen](#)

→ Villu Jaanison teos *Kirjailija Maria Jotuni* (2016). Duratkierrätysmuovimateriaali. Kuopion kaupunginteatteri, Maria-lämpö. [Kuva/ Villu Jaaniso](#)

↓ Kemiönsaaren uuteen Sylvaksi nimettyyn päiväkotikouluun hankittiin yli kymmenen teosta saaristossa asuvilta taiteilijoilta. Kuvassa teos valokuvataiteilija Ritva Kovalaisen moniosaisesta teossarjasta.
[Kuva/ Ritva Kovalainen](#)

**PROSENTTIPERIAATTEEN
MUKAINEN TOIMINTA
PYSTYY OLEMAAN
POIKKEUKSELLISEN
VAHVASTI ALUEELLISESTI
TASAPAINOINEN.**

↑ Anni Paunilan *Ketju*-teos (2015) sijaitsee Riihimäen harjoitusjäähallin kahviossa. [Kuva/ Anna Vesén](#)

Tavoitteena sitoutuminen

Prosenttiperiaatteen avustusten taustalla on tavoite lisätä julkisen ja yksityisen sektorin tietoisuutta ja sitoutumista taiteen hankintamalleihin. Valtionavustuksissa on asetettu etusijalle sellaiset kunnat ja rakennuttajat, joille myönteisen avustuspäätöksen myötä tarjoutuu mahdollisuus aikaisempaa vahvempaan sitoutumiseen taiteeseen rahoitushankkeissa. Sitoutumisen kannalta tärkeää on myös se, että avustuksia on pystytty myöntämään useana vuotena. Poliittiset prosessit ovat hitaita, ja uudet tulokkaat eivät välttämättä ole ehtineet mukaan ensimmäiselle hakukierrokselle.

On ollut ilmeistä, että monet kunnat ovat saaneet avustusten myötä tilaisuuden nostaa prosenttiperiaatteen mukaisen toiminnan poliittiseen keskusteluun ja liikkeelle on saatu yksittäisiä kohteita kauaskantoisempia prosesseja – näistä esimerkkeinä ovat olleet Imatra, Varkaus, Iisalmi ja Kokkola. Mukana on paljon esimerkkejä siitä, että taidehankinnat koskevat laajasti erikokoisia kuntia ja rakennuttajia.

Suurista kaupungeista avustuksia ovat saaneet Turku, Tampere ja Oulu. Pie-nimpänä puolestaan Turunmaan saaristossa sijaitseva Kemiönsaari, jossa vuoden 2014 avustuksella toteutettiin uuden Sylvan päiväkotikoulurakennuksen taidehankinnat. Sylvaan tilattiin yhteensä yli kymmenen teosta kuudelta saaristossa asuvalta ammattitaiteilijalta, ja kunta sijoitti hankkeeseen tavoitteen mukaisesti omarahoituksena tasan prosentin rakennuskustannuksista.

Alueittain avustuskohteet kattavat kaikki muut Suomen maakunnat paitsi Lapin ja Kainuun. Prosenttiperiaatteen mukainen toiminta pystyykin olemaan poikkeuksellisen vahvasti alueellisesti tasapainoinen. Avustukset ovat jakautuneet maakunnittain seuraavasti:

Etelä-Karjala 3
Etelä-Pohjanmaa 1
Etelä-Savo 2
Kanta-Häme 1
Keski-Pohjanmaa 2
Keski-Suomi 1
Kymenlaakso 2
Pirkanmaa 4

Pohjanmaa 1
Pohjois-Karjala 3
Pohjois-Pohjanmaa 1
Pohjois-Savo 4
Päijät-Häme 4
Satakunta 5
Uusimaa 3
Varsinais-Suomi 3

↑ Sampo Malinin moniosainen Hyrrä-teos sijaitsee Riihimäen harjoitusjäähallissa. [Kuva/ Anna Vesén](#)

**MALLIN TARKOITUS
ON OLLUT SE,
ETTÄ RAKENNUTTAJAT
OPPIVAT SISOITTAMAAN
JA BUDJETOIMAAN
TAITEESEEN OSANA
RAKENNUS-
HANKKEITÄÄN.**

Vuosina 2014–2016 myönnetyt prosenttiperiaatteen avustukset

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä,

Uuden päivystyssairaalahankkeen sekä vanhan sairaalan saneerattavien osien kokonaistaidesuunnitelman tekemiseen, 32 000 €

lisalmen kaupunki, Taideteoksen hankkimiseen lialmen kaupungin uuteen päiväkotit Simpukkaan, 19 000 €

Kankaanpään kaupunki, Kankaanpään keskustan koulun laajenus- ja korjausrakentamiseen liittyvän ympäristötaideteoksen tilaamiseen, 20 000 €

Kimitoöns kommun, Anskaffning av konstverk i enlighet med procentprincipen till Kimito nya daghem & Amosparkens skola, 29 000 €

Kontiolahden kunta, Kontiolahden koulukeskuksen pihalle tuleviin taideteoksiin, 15 000 €

Kouvolan kaupunki, Valotaideteoksen hankintaan Poikilomuseoiden kaupunginmuseon uuden näyttelytilan sisäänkäyntiin Kouvola-talolle, 15 000 €

Kuopion kaupunki, Kuopion peruskorjatun ja laajennetun kaupunginteatterin taidehankkeen toteutukseen kuvanveistäjä Villu Jaanisoon suunnitelmien mukaan, 41 500 €

Nurmeksen kaupunki, Porokylän alakoulun yhteyteen rakennettavan päiväkodin taidehankintaan kuvataiteilija Anssi Mikael Okkoselta, 4 500 €

Porin kaupunki, Taidesuunnittelun yhdistäminen Porin Karjarannan kaupunginosan uuden asuinalueen julkisten ulkotilojen suunnitteluun, 22 000 €

Porvoon kaupunki, Porvoon Länsirannan taideohjelman mukaisen Street Art -teosten hankintaan, 25 000 €

Riihimäen kaupunki, Taideteosten suunnittelemiseen ja toteuttamiseen Riihimäen uuteen jäähalliin, 8 000 €

Seinäjoen kaupunki, Taidehankintojen toteuttamiseen Pruu-kinrantaan Seinäjoen 2016 asunomessualueelle ja kaupungin keskusta, 38 000 €

Tampereen kaupunki, Tampereen rantaväylän tunnelin suuaukkojen ilmanvaihtopiippuihin tulevan taideteoksen toteuttamisen taiteilijapalkkioon, 35 000 €

Turun kaupunki, Brahe Skolan -nimisen ruotsinkielisen koulun ja päiväkodin prosenttiperiaatehankkeeseen, 25 000 €

Urdjalan kunta, Nuutajärven lasikylän lasिताiteilijoiden lasitaideteosten hankkimiseen Urdjalassa uudisrakennuksena toteutettavaan koulurakennukseen, 35 000 €

Vasa Sjukvårdsdistrikt Samkommun – Vaasan Sairaanhoidopiirin Kuntayhtymä, Ilona Ristan teoksen ja Esa Siltalopin taidevalokuvien hankintaan Vaasan keskussairaalan uusiin Y- ja F-laajennuksiin, 16 000 €

Oulun kaupunki, Oulun Hiukkavaaran monitoimitalon ja siihen läheisesti linkittyvän keskusaution kuvataidehankintaan, 35 000 €

Mikkelin kaupunki, Mikkelin 2017 asunomessujen Kirkonvarkauden alueelle toteutettaviin taidehankintoihin, 25 000 €

Imatran kaupunki, Teatteri Imatran rakennushankkeen prosenttitaidehankintoihin 2015–2016, 15 000 €

Kymenlaakson liitto, Itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden taidekilpailun teoksen toteutuksen 1. vaiheeseen Vaalimaan kiertoliittymään Virolahdelle, 22 000 €

Outokummun kaupunki, Outokummun kaupungin Kummun koulun 3-siipisen uudisosan taidehankintojen suunnitteluun ja toteutukseen, 50 000 €

Lappeenrannan kaupunki, Lappeenrannan kaupungin Vapaudenkion – Paasikivenpuiston veistosten taiteilijapalkkioihin ja materiaalikustannuksiin, 45 000 €

Kokkolan kaupunki, Kokkolan kaupungin sivistystoimen vuonna 2015 toteutuviin prosenttitaidehankintoihin, 30 000 €

Lahden kaupunki, Lahden kaupungin Alatorinpuistoon toteutettavan Uusi herääminen -taideteoksen kuluihin, 20 000 €

Lahden kaupunki, Lahden kaupungin prosenttitaideperiaatteella hankitun Kukkatervehdys-taideteoksen korjaus, kunnostus, kuljetus ja ympäristötöihin uudella sijoituspaikalla, 10 000 €

Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus, Hanasaaren kiinteistön peruskorjauksen ja -parannuksen yhteydessä toteutettavien taidehankkeiden taiteilijapalkkioihin ja perustuskuluihin, 35 000 €

Pirkanmaan Sairaanhoidopiirin Kuntayhtymä, Markku Salonen tarinoita -teoksen hankintaan, 52 500 €

YIT Rakennus Oy, Prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen -periaatteen mukaisen taidekilpailun kuluihin, 15 500 €

Porin kaupunki, Porin kaupungin Karjarannan alueen taidesuunnittelukilpailun voittaneen työn toteutukseen, 25 000 €

Varkauden kaupunki, Varkauden Kuoppakankaan yhtenäiskoulun Waltherin uudisrakennuksen ja koulun alueen prosenttitaidehankintojen suunnitteluun ja toteutukseen, 25 000 €

Mikkelin kaupunki, Mikkelin kaupungin Kirkonvarkauden alueelle toteutettaviin taidehankintoihin, 20 000 €

Kokkolan kaupunki, Kokkolan kaupungin prosenttitaidehankintaan Torkinmäen päiväkodin ja koulun uudisrakennushankkeeseen, 15 000 €

Hyvinkään kaupunki, Taidesuunnitelman teemojen mukaisten päteosten tilaamiseen ja toteuttamiseen Hyvinkään Sairaalanmäen uudisrakennuksen viiteen eri kerrokseen, 40 000 €

Nokian kaupunki, Nokian kaupungin uudisrakennukseen prosenttiperiaatteella hankittaviin taidehankintoihin, 35 000 €

Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin Kuntayhtymä, Pohjois-Savon sairaanhoidopiirin päivystyspoliklinikan peruskorjausprojektin taidehankkeen taidehankintoihin, 40 000 €

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy, Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy:n Kujalan jätekeskuksen uuden mekaanisen jätteiden lajittelulaitoksen taidehankkeisiin, 20 000 €

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jyväskylän koulutuskuntayhtymän prosenttiperiaatteen mukaisten taidehankintojen kustannuksiin, 40 000 €

Kimitoöns kommun, Anskaffning av konstverk i enlighet med procentregeln i och med renoveringen och tillbyggnaden av hälsocentralen i Kimito, 15 000 €

Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy, Teosten hankinta julkisiin tiloihin ja valtakunnallisen taidekilpailun järjestäminen, 30 000 €

Luvian kunta, Luvian valmistuvan koulukeskuksen taidehankinnat, 20 000 €

Jyväskylän Kangas on prosenttikulttuurin kehto

Kangas on Jyväskylän merkittävin aluekehityshanke ydinkeskustan välittömässä läheisyydessä. Entisen paperitehdasmiljöön alueelle rakennetaan tulevaisuuden älykäs kaupunginosa, jossa asutaan, opiskellaan, työskennellään ja viihdytään. Suunnittelussa huomioidaan kokonaistoimivuus yksilöiden ja elinkeinoelämän kannalta. Ratkaisut toteuttavat resurssiviisauden ja kestävä kehityksen periaatteita. Myös digitaaliset palvelut ja kyberturvallisuus ovat keskeinen osa alueen suunnittelua. Vuonna 2040 Kankaalla kaavaillaan asuvan 5000 ja työskentelevän noin 2100 ihmistä.

Kaupunki käynnisti osayleiskaavan laatimisen vuonna 2010, ja ensimmäisten asukkaiden on tarkoitus muuttaa alueelle vuonna 2017. Kankaan alueen kehittäminen alkoi kaupunkilaisten mielipiteiden kuuntelemisella liittyen kaupunginosan tulevaisuuteen. Tämän prosessin pohjalta luotiin Kankaan kehittämisen teemat jotka ovat 'sydän' (vanha paperitehdas, elämyksellisyys, yllätyksellisyys, yhteisöllisyys), 'jalka' (hyvä ympäristö kevyen liikenteen kulkijoille, keskitetty pysäköinti), 'kestävä' (ekologisuus, kestävä kehitys, älykäs kaupunkirakenne) ja 'vihreä' (Tourujoen joki- ja luonnonsuojelualue, puistot ja pihat).

Taide ja kulttuuri Kankaalla = prosenttikulttuuri

Kangas on maakunnan ensimmäinen rakennuskohde, jossa prosenttiperiaate on muovautunut prosenttikulttuuriperiaatteenksi. Tätä säestää alueen historia, sillä vanha vuonna 2010 suljettu paperitehdas on toiminut taiteen ja tapahtumien näyttämönä jo usean vuoden ajan. Tiloissa on ollut esimerkiksi poikkitaiteellisia musiikkitapahtumia, teatteria, näyttelyitä ja sirkusta. Juuri kulttuuri ja tapahtumat ovat avanneet ovia entiseen suljettuun tehdasympäristöön.

– Kulttuurilla on ollut merkittävä rooli Kankaan kehittämisessä ja vahvana se tulee myös pysymään. Prosenttikulttuurin myötä kulttuurin ja taiteen merkitys syvenee entisestään ja on enemmänkin kudottu sisään Kankaaseen, eikä niin, että se olisi jokin erillinen osio, toteaa Jyväskylän kaupungin hankejohtaja **Anne Sandelin**.

Prosenttikulttuurin osalta Kankaalla käytetään uudenlaista ja omaleimaista mallia, jossa prosenttiperiaatella kerätään rahaa taiteeseen, kulttuuriin ja tapahtumiin pitkällä aikajaksolla.

– Käytännössä prosenttikulttuuri tarkoittaa sitä, että noin yksi prosentti Kankaan tontinmyyntituloista, maankäyttömaksuista ja kiinteistöjen rakennuskustannuksista ohjataan Kankaan kulttuuriin. Vuoteen 2040 mennessä tämä tarkoittaa yli viiden miljoonan euron kokonaissummaa – ja se on valtava panostus, iloitsee Jyväskylän kaupungin kulttuurijohtaja ja Kankaan taide- ja tapahtumatyöryhmien puheenjohtaja **Mari Aholainen**.

Kankaalla prosenttiperiaatteen käyttöönoton edut on oivallettu kokonaisvaltaisesti. Julkisen taiteen lisääntyminen parantaa viihtyvyyttä, kohentaa alueen

**KULTTUURILLA
ON OLLUT
MERKITTÄVÄ ROOLI
KANKAAN
KEHITTÄMISESSÄ JA
VAHVANA SE TULEE
MYÖS PYSYMÄÄN.**

Jyväskylän Kankaan alue

Kesto

Käynnistynyt v. 2014,
valmistuu 2040

Ensimmäisen asemakaavan taiteilijat:

Tommi Toija, Anna Ruth, Mika Natri,
Jaakko Niemelä & Helena Hietanen,
Kaisa Berry, Pasi Rauhala & Teemu
Lehmusruus, Maija Holma, Tuomas
Hallivuo, Villu Jaanisoo

Yhteistyökumppanit

Jyväskylän kaupunki, Taiteen edistä-
miskeskus, Skanska, YIT, Jyväsparkki,
JVA, Jyväskylän Energia,
Ympäristötaiteen säätiö

Läänintaiteilija

Kirsi Pitkänen
taidetyöryhmän jäsen ja
taideasiantuntija
Jyväskylä, Keski-Suomi

↑ Jyväskylän Kankaan asuinalueella taide ja rakentaminen kohtaavat. Skanskan ensimmäisen asuntokohteen Rainan taiteilijaksi on valittu kanadalainen Anna Ruth. Annan kanssa kuvassa kohteen arkkitehdit Sasu Alasentie ja Sampo Ojala. [Kuva/ Kamera-Petteri](#) ©Skanska

TAITEEN YLEISUUNNITELMA: Kirsi Pitkänen
Jyväskylän Kangas, Piippurannan asemakaava

PYSYVÄT:

- 1. Kankaan oleskeluranta**
Taiteilija: Tommi Toija
Yhteistyö: Ympäristötaiteen säätiö
  - 2. Asunto Oy Jyväskylän Raina**
Taiteilija: Anna Ruth
Rakennuttaja: Skanska
Arkkitehti: Uki Arkkitehdit
  - 3. Asunto Oy Jyväskylän Albertinpiha**
Taiteilija: Mika Natri
Rakennuttaja: YIT
Arkkitehti: JKMM Arkkitehdit
  - 4. Kankaan palvelutalo**
Taiteilija: Majja Holma,
Taiteilija: työryhmä Lehmsruusu & Rauhala
Rakennuttaja: JVA
Arkkitehti: Arkkitehtuuritoimisto AT
  - 5. Pysäköintitalo**
Taiteilija: työryhmä Jaakko Niemelä & Helena Hietanen
Taiteilija: Kaisa Berry
Rakennuttaja: Jyväsparkki
Arkkitehti: Arkkitehtipalvelu Oy Jyväskylä
  - 6. Rusokinkadun ja Baanan risteyskohta**
Taiteilija: Villu Jaanisoo
Yhteistyö: Jyväskylän kaupunkirakenteen
liikenne- ja viheralueen yksikkö
  - 7. Kankaan aukio**
- VÄLIAIKAISET:**
- 8. Työmaa-aidat**
Taiteilija: Tuomas Hallivuo
Yhteistyö: Luova Kampus, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä

↑ Kankaan Piippurannan taiteen yleissuunnitelma käsittää tällä hetkellä yhdeksän teosta, joista seitsemän on pysyviä ja kaksi rakennustöiden ajan esillä olevia. Lisäksi yksi väliaikainen teos toteutetaan Jyväskylän Energian kaukokylmäkontrin pintaan maalattuna. Väliaikaisia teoksia toteutetaan mahdollisesti vielä lisää.

[Taiteen yleissuunnitelma/ Kirsi Pitkänen](#)

imagoa ja lisää yhteisöllisyyttä sekä nostaa kiinteistöjen ja koko asuinalueen arvoa. Lisäksi se edistää paikallisten taiteilijoiden työllistymistä ja lisää taiteen saavutettavuutta.

– Mitä enemmän taiteilijat työllistyvät luontevasti osana kaupunkikuvan kehittämistä ja siihen liittyviä hankkeita, sitä elinvoimaisemmasta kaupunkikuvasta saamme nauttia. Taiteen ja kulttuurin ansiosta Kangas tulee nousemaan koko Jyväskylän keulakuvaksi, kiteyttää Keski-Suomen visuaalisten taiteiden läänintaiteilija **Kirsi Pitkänen**.

Yhdessä tekemistä

Kankaalle suunniteltu prosenttikulttuurimalli mahdollistaa ennenakemättömän osallistumisen, jossa asukkaat ovat tekemisen ytimessä. Kankaan taide ja kulttuuri on ilahduttavaa, nokkelaa ja sitä tehdään yhdessä. Uusi malli vahvistaa jo olemassa olevaa Kankaan identiteettiä: yhteisöllisyyttä ja tulevien asukkaiden ja toimijoiden keskuudessa ylpeyttä omasta alueestaan. Alueen keskeinen sijainti mahdollistaa yhteisöllisesti rakennetun ja vireän kaupunkikulttuurin. Avoin ja elävä kaupunkiympäristö houkuttelee ihmisiä viihtymään ja toimimaan.

– Kankaalla haluamme tehdä asioita uudella tavalla. Niinpä prosenttikulttuuriakaan ei ajatella ainoastaan alueella näkyvänä taiteena, vaan kulttuuri jatkaa erittäin monipuolisena ja monitahoisena kokonaisuutena, jossa yhdessä tekemisellä on suuri merkitys, selventää hankejohtaja Sandelin.

Kankaalle on myös laadittu kulttuurivisioluonnos, jonka mukaisesti alueella noudatetaan ihmiset liikkeelle -filosofiaa. Tässä hanke käy mielenkiintoista

↑ Kankaan Piippurannan taiteilijoita Kankaan Pergamenttihallissa järjestetyssä Piippurannan taiteen yleissuunnitelman julkistustilaisuudessa maaliskuussa 2016. Kuvassa vasemmalta alkaen: Teemu Lehmuruusu, Anna Ruth, Kaisa Berry, Jaakko Niemelä, Maija Holma, Mika Natri, Pasi Rauhala sekä taideasiantuntija Kirsi Pitkänen.

dialogia toisen Jyväskylässä käynnistyneeseen rakennushankkeen kanssa. Hippos2020-hankkeessa suunnitellaan uudenlaista liikunta- ja hyvinvointikeskittymää, jossa taiteelle etsitään uusia rooleja liikunnallisuuden tukemisessa mm. pelillistämistä hyödyntäen. Myös Hippos-hankkeessa uuden teknologian ja uusien innovatiivisten ratkaisujen käyttö on merkittävässä osassa.

Prosenttikulttuuriperiaate käytännössä

Kankaan palveluiden keskiössä on Kankaan Palvelu Oy, joka vastaa mm. alueen jätehuollosta. Myös prosenttiperiaatteen käytännön toteutus tapahtuu palveluyhtiön kautta. Kankaan tontinmyynneistä, maankäyttömaksuista ja kiinteistöjen rakennuskustannuksista kerätty prosentti allokoidaan ensin palveluyhtiölle, joka samalla omistaa ja huoltaa taideteokset. Uudenlainen palveluyhtiömalli mahdollistaa suurempien taidehankintojen toteuttamisen, kun jokaiseen rakennettavaan asuintaloon ei välttämättä tule taidetta. Myöskään taideteosten huolto ei kaadu taloyhtiöiden hoidettavaksi.

Taidekokonaisuutta suunnittelee Kankaan taidetyöryhmä, joka koostuu sihteeri-esittelijä Pitkäsen lisäksi rakennuttajien, Jyväskylän kaupungin taidemuseon, Taiteen edistämiskeskuksen ja taiteilijaseuran edustajista. Taiteen tilaajana toimii palveluyhtiö, jonka toimitusjohtaja tekee taidetyöryhmän esitysten perusteella päätökset yksittäisistä taidehankinnoista.

Läänintaiteilija Pitkänen on lisäksi toiminut Kankaan taideasiantuntijana vuodesta 2015 vastaten taiteen yleissuunnitelman laatimisesta ja taidehankintojen koordinoinnista. Taideasiantuntijan tehtäviin kuuluu luoda pohja toimintamallille ja hyvälle käytännölle. Tämän lisäksi Pitkänen on määritellyt ensim-

mäisen asemakaavan taiteen paikat, vastannut taidehankintasopimuksista ja sopimus pohjien laatimisesta, aikatauluista, budjeteista sekä toiminut yhteishenkilönä rakennuttajan, urakoitsijan, taiteilijan ja tilaajan välillä.

Kankaan ensimmäinen taidehankinta avasi pelin

Kankaalla päätös ensimmäisestä taidehankinnasta tehtiin ennen kuin oli tehty päätöstä prosenttikulttuurin toteuttamisesta alueelle. Kankaan ensimmäinen taidehankinta oli **Tommi Toijan** oleskelurantaan sijoitettava teos, joka antoi lähtölaukauksen myös muiden taidehankintojen toteuttamiseen. Valtakunnallisen läpimurtonsa tehnyt Toija on tunnettu mm. Helsingin Juhlaviikkoja varten Kauppatorille pystytetystä *Bad Bad Boy* -teoksestaan.

– Toijan teoksissa on rohkeutta ja asennetta, mutta myös inhimillisyyttä ja huumoria, jolloin teokset ovat helposti lähestyttäviä ja niihin on helppo samaistua. Juuri näitä asioita Kankaalle on toivottu ja näistä myös suunnittelutyö on lähtenyt liikkeelle, läänintaiteilija Kirsi Pitkänen kertoo.

Toijan veistos tullaan sijoittamaan Kankaan oleskelurantaan syksyllä 2017, kun ensimmäiset asukkaat ovat jo muuttaneet alueelle. Teos koostuu valaisinpylväästä, sekä sinne kivunneesta ukosta, joka katselee kohti Kankaan alueen tulevaisuutta. Ensimmäinen taidehankinta rahoitetaan yhteistyössä Jyväskylän kaupungin sekä Ympäristötaiteen säätiön kanssa.

Piippurannan taiteen yleissuunnitelma

Toijan teos kuuluu maaliskuussa 2016 julkistettuun Kankaan Piippurannan taiteen yleissuunnitelmaan. Yleissuunnitelman myötä alueelle hahmottuu ensimmäisen asemakaava-alueen taidehankintojen kokonaisuus. Yleissuunnitelma käsittelee tällä hetkellä yhdeksän teosta joista seitsemän on pysyviä ja kaksi rakennustöiden ajan esillä olevia. Mukana on 12 valtakunnallisesti merkittävää taiteilijaa. Väliaikaisia teoksia tullaan toteuttamaan alueelle todennäköisesti lisää alueen rakentuessa. Kankaan aukio tulee puolestaan olemaan alueen ensimmäinen taidekilpailun kohde.

Taideteosten valintaa ovat ohjanneet Kankaan kärkiteemat. Myös teoksen sisällöllä on julkisessa taiteessa suuri merkitys.

– Se ei saa olla pelkkää valmiiden rakennusten tai tilojen koristelua. Taiteilija pystyy omalla ammattitaidollaan korostamaan sitä, mitä rakennuttaja tai arkkitehti haluaa tuoda esiin, sanoo Pitkänen. Koska teokset sijoittuvat suhteellisen lähelle toisiaan, niiden valinnoissa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että alueesta tulee visuaalisesti tasapainoinen.

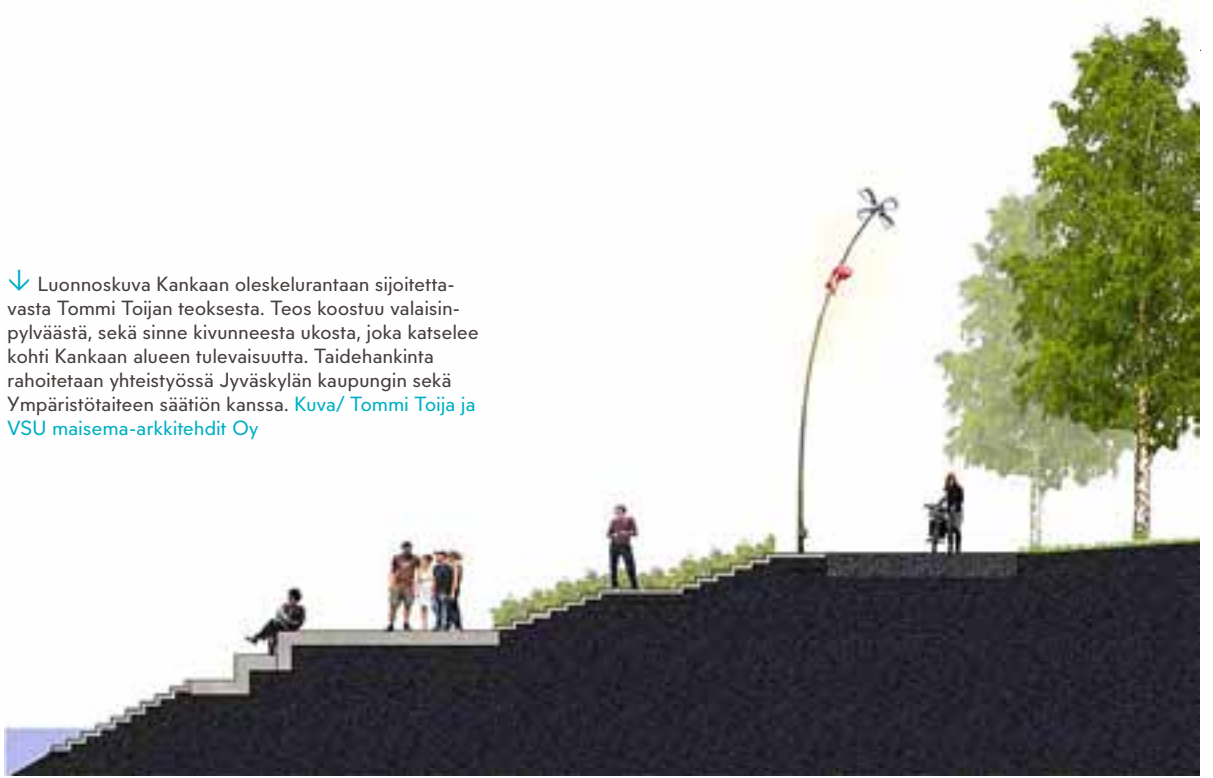
– Tavoitteena on luoda tarpeeksi erilainen, mutta samalla yhdenmukainen kokonaisuus, Pitkänen muotoilee.

Piippurannan yleissuunnitelmaan kuuluvat asuntokohteet edustavat Jyväskylässä uudenlaista prosenttiperiaatteen käyttöönottoa, sillä aiemmin taidetta ei ole Jyväskylässä integroitu samalla tavalla suoraan rakennuksien julkisivuun. Kuvataiteilija **Mika Natrin** seinään muurattava lasitetuista tiilistä koostuva teos tulee Asunto Oy Jyväskylän Albertinpihan seinään. Teoksen lähtökohtana oli abstrakti värikuvio, jonka avulla Natri haluaa rikkoa yksivärisen tiiliseinän kaavamaisuutta, leikitellä arkkitehtonisten muotojen kanssa ja tuoda siihen positiivista jännitettä.

Skanskan rakennuttamaan kerrostalohankkeeseen haluttiin löytää paikallinen nuori tekijä, ja taiteilijaksi valikoitui kanadalaissyntyinen **Anna Ruth**.

↓ Luonnoskuva Kankaan oleskelurantaan sijoitettavasta Tommi Toijan teoksesta. Teos koostuu valaisinpylvästä, sekä sinne kivunneesta ukosta, joka katselee kohti Kankaan alueen tulevaisuutta. Taidehankinta rahoitetaan yhteistyössä Jyväskylän kaupungin sekä Ympäristötaiteen säätiön kanssa. Kuva/ Tommi Toija ja VSU maisema-arkkitehdit Oy

Ruthin teos toteutetaan pääjulkisivun lasipintaan Digiprint-tekniikalla ja se ilmentää alueen ominaispiirteitä ja vihreitä arvoja.

– Halusin tuoda esiin alueen poikkeuksellisen hienon luonnon, laaksossa virtaavan joen ja sitä ympäröivän kasvillisuuden. Villi luonto keskellä kaupunkia, siinä on jotain hyvin koskettavaa. Myös alueen teollisuushistoria taivaaseen kurrottuvine piippuineen inspiroi minua, Ruth kuvailee.

Mielenkiintoiset ja innovatiiviset ovat myös Kankaan palvelutaloon ja pysäköintitaloon suunnitellut kokonaisuudet. Jyväskylän Vuokra-asunnot Oy:n omistamaan palvelutaloon tulee taidetta, joka auttaa muistihäiriöisiä vanhuksia hahmottamaan tilaa ja siellä liikkumista. Sinne toteutetaan mm. vuorovaikutteinen, modernia 3D-print-tekniikkaa ja interaktiivista multimediaa hyödyntävä **Pasi Rauhalan** ja **Teemu Lehmusruusun** teos. Jyväsparkki Oy:n rakennuttaman pysäköintitalon taideteoksista vastaa työryhmä **Jaakko Niemelä** ja **Helena Hietanen** sekä ympäristötaiteilija **Kaisa Berry**.

– Tästä massiivisesta rakennuksesta haluttiin tehdä visuaalisesti mielenkiintoinen ja taiteen keinon pysäköintitalossa voidaankin toteuttaa suuri osa julkisivupinnasta. Värien ja opasteiden avulla voidaan myös ohjata tilan käyttäjiä, kertoo Kirsi Pitkänen.

Kankaan taidehanke toimii inspiraationa myös muille rakennushankkeille

Kankaan suunnittelussa ja toteutuksessa vanhojen kaavojen tilalle vaihtuvat uudet oivallukset ja viisaat ratkaisut alueen mielenkiintoista historiaa unohtamatta. Kankaan malli on innoittanut myös muita alueen toimijoita ja luonut positiivista ilmapiiriä prosenttiperiaatteen ympärille. Hanke tuntuukin toimivan tällä hetkellä Jyväskylän rakentamisen kentällä yleisesti eräänlaisena inspiraationa ja esikuvana.

Artikkeli perustuu Miia Kivilän ja Kirsi Pitkäsen yhdessä kirjoittamaan aineistoon.

Taide rakennetussa ympäristössä Tampereella

Tampereen kaupunki luopui noudattamasta taiteen prosenttiperiaatetta vuonna 1991. Nyt vuonna 2016 taidetta ollaan jälleen integroimassa voimakkaasti osaksi rakentamisen periaatteita. Asia käynnistyi vuonna 2014 Tampereen vihreän valtuustoryhmän valtuustoaloitteen myötä. Pormestari asetti vuoden 2015 alussa työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella kaupunginvaltuuston päätettäväksi periaatteet julkisen taiteen käytöstä, taidehankintojen koordinoinnista sekä eri toteutus-vaihtoehtoista, joilla taidetta voidaan sisällyttää merkittäviin rakennushankkeisiin ja kaupunkisuunnitteluun. Periaatteiden tulisi valmistua siten, että ne voidaan huomioida vuoden 2016 toiminnan ja talouden suunnittelussa ja siitä eteenpäin.

Periaate on ollut kirjattuna pormestariohjelmassa aiemminkin suosituksena, mutta sitovan päätöksen puuttuminen on johtanut usein siihen, että periaatteesta on luovuttu tai sitä on noudatettu satunnaisesti.

Tampereella sovellettiin aiemmin ns. prosenttiperiaatetta, joka tarkoittaa, että rakennusta suunniteltaessa varataan rakentamisen talousarviosta tietty prosenttiosuus taiteen hankkimiseen tai taiteelliseen suunnitteluun. Periaate otettiin Tampereella käyttöön vuonna 1964. Periaatteesta luopumisen jälkeen taidehankintoja on tehty ensi sijassa taidemuseolle julkisiin hankintoihin osoitetuin hankinta-määrärahoihin, vuosittain toteuttaen 1–3 tilaustyötä kouluihin, päiväkoteihin, sairaaloihin ja virastoihin. Suurin osa määrärahoista on käytetty yksittäisten teosten hankintaan sijoitettavaksi uudis- ja saneerauskohteisiin.

Pirkanmaan visuaalisten taiteiden läänintaiteilija **Vesa Varrela** huomauttaa kuitenkin, että prosenttiperiaate käsitteenä on historiallinen ja se aiheuttaa usein niin yksityisten kuin julkisten rakentajien piirissä ”kylmiä väristyksiä”. Takerrutaan liiaksi prosenttiin eikä itse arvoihin sijoittaa osa kustannuksista taiteeseen ja visuaalisen ympäristön parantamiseen. Prosenttiperiaatteen kirjaaminen päätöksiin ei myöskään aina takaa sen toteutumista, vaan lisäksi tarvitaan konkreettisia toimijoita. Tampereella on hyvä ja aktiivinen taidemuseo, joka on tukenut monia hankkeita tähänkin asti. Taidemuseon lisäksi työryhmä on esittämässä keskeisiksi toimijoiksi ja toimielimiksi kaupungissa julkisen taiteen ohjausryhmää ja taidekoordinaattoria.

Tavoitteena selkeät periaatteet ja systemaattisuus

Uudessa mallissa tavoitellaan julkisen taiteen huomioimista systemaattisemmin kaikissa kaupungin ja muun julkisen tahon talonrakennus- ja kaupunkisuunnitteluhankkeissa. Taiteen hankintaan halutaan yhtenäiset periaatteet. Uusi malli linjaisi myös selkeämmin Tampereen taidemuseon roolia julkisen

Julkisen taiteen käyttö Tampereella

Kesto

Vuodesta 2014 alkaen

Yhteistyökumppanit

Tampereen kaupunki, Tampereen
taidemuseo ja muut alueen toimijat

Läänintaiteilija

Vesa Varrela, asiantuntija
Tampere, Pirkanmaa

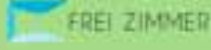

↑ Tampereen valoviikkojen avajaisissa vuonna 2015 esiintyi tamperelainen tulinryhmä Flamma. Kuvassa näkyy myös osa Kari Kolan valotaideinstallaatiosta Koski.
Kuva/ Minna Kaitajärvi

**PROSENTTIPERIAATTEEN
KIRJAAMINEN PÄÄTÖKSIIN
EI MYÖSKÄÄN AINA TAKAA
SEN TOTEUTUMISTA,
VAAN LISÄKSI TARVITAAN
KONKREETTISIA
TOIMIJOITA.**

Vuoreksen taidekartta

Tuotetut taiteelliset ja toteutussuunnitelmat vuoreksen taidekartasta

18. Matti Kumpulainen & Antti Kalle Laitanen
19. Anniina Mäkelä
20. Jukka Tuomola
21. Sanna Kivi
22. Maarit Puhakka
23. Tatuja Kumpulainen & Jukka Kumpulainen
24. Lars Holmström
25. Titta Schalk
26. Marjaana Laitinen
27. Marjaana Laitinen
28. Marjaana Laitinen
29. Jukka Tuomola
30. Jari Pihlajainen
31. Jari Pihlajainen
32. Jari Pihlajainen
33. Jari Pihlajainen
34. Jari Pihlajainen
35. Jari Pihlajainen
36. Jari Pihlajainen
37. Jari Pihlajainen
38. Jari Pihlajainen
39. Jari Pihlajainen
40. Jari Pihlajainen
41. Jari Pihlajainen
42. Jari Pihlajainen
43. Jari Pihlajainen
44. Jari Pihlajainen
45. Jari Pihlajainen
46. Jari Pihlajainen
47. Jari Pihlajainen
48. Jari Pihlajainen
49. Jari Pihlajainen
50. Jari Pihlajainen
51. Jari Pihlajainen
52. Jari Pihlajainen
53. Jari Pihlajainen
54. Jari Pihlajainen
55. Jari Pihlajainen
56. Jari Pihlajainen
57. Jari Pihlajainen
58. Jari Pihlajainen
59. Jari Pihlajainen
60. Jari Pihlajainen
61. Jari Pihlajainen
62. Jari Pihlajainen
63. Jari Pihlajainen
64. Jari Pihlajainen
65. Jari Pihlajainen
66. Jari Pihlajainen
67. Jari Pihlajainen
68. Jari Pihlajainen
69. Jari Pihlajainen
70. Jari Pihlajainen
71. Jari Pihlajainen
72. Jari Pihlajainen
73. Jari Pihlajainen
74. Jari Pihlajainen
75. Jari Pihlajainen
76. Jari Pihlajainen
77. Jari Pihlajainen
78. Jari Pihlajainen
79. Jari Pihlajainen
80. Jari Pihlajainen
81. Jari Pihlajainen
82. Jari Pihlajainen
83. Jari Pihlajainen
84. Jari Pihlajainen
85. Jari Pihlajainen
86. Jari Pihlajainen
87. Jari Pihlajainen
88. Jari Pihlajainen
89. Jari Pihlajainen
90. Jari Pihlajainen
91. Jari Pihlajainen
92. Jari Pihlajainen
93. Jari Pihlajainen
94. Jari Pihlajainen
95. Jari Pihlajainen
96. Jari Pihlajainen
97. Jari Pihlajainen
98. Jari Pihlajainen
99. Jari Pihlajainen
100. Jari Pihlajainen

Toteutuneet teokset 21.6.2016

1. Tuula Lehtinen: Katimetsä
2. Pertti Kukkonen: Kirjallisuuden taide-
maailma
3. Kirsti Tuokko: Shoppailijat
4. Marjo-Riitta Sasi, Jarmo Kallinen, Ilkka
Väätä & Teemu Saukkonen: Väliaika
5. Pertti Kukkonen: Vanha peli
6. Paavo Räsänen, ja Jaakko Reiman: Suojelus-
enkeli
7. Juhana Suonpää: Tässä
8. Marjukka Korhonen & WSP Groupin
työryhmä: Kussan silmu

9. Tomas Byström: Olet tässä
10. Saara Mäyrykämppi: Taivasalla
11. Saara Mäyrykämppi: Muutos
12. Petri Kiviniemi: Muutos
13. Saara Mäyrykämppi: Arboretum
14. Silja Merikallio: Yöperhosien lento
15. Lars Holmström: Reflexus 2 x 4
16. Hanna Viirikallio: Lapinvesilähti
17. Sanni Seppä: Ollpa kerran...
18. Petri Seppä: Kaurin unet45
21. Jari Rättä: Säteet
23. Paula Salmela: Heijattus
24. Marja Kari: Vadelma ja Lepäkke

25. Kaisa Koivisto: Vuorenmäki
26. Kaarina Kaikkonen: Sioulla noustiin
27. Jarmo Kallinen: Ongella
28. Teija Tuulia Ahola: Oksa / nyt
29. Jaakko Himanen: Kotirento
32. Noora Heikkilä: Vuorokausi
33. Ermi Nieminen: Nainen tulevaisuudesta
tutkii ketunleipiä
38. Petri Seppä: Pihapiiri
39. Satu Syrjänen: Kuvajainen

- Valmis taide-teos
- Osa teoskokonaisuudesta
- Suunniteltu taide-teos
- Valmis tai rakenteilla oleva rakennus
- Suunniteltu rakennus

↑ Vuoreksen kaupunginosa on kuuluisa asuin ympäristöön integroidusta taiteesta. Alueen taidearjontaan voi tutustua Vuoreksen taidekartan avulla, joka rohkaisee jalkautumaan teosten lomaan.
[Kartta/ Frei Zimmer Oy](#)

**PROSENTTI TAITEELLE
-HANKKEEN (2014) JA
SUOMEN TAITEILIJASEURAN
(2016) KYSELYJEN
MUKAAN 70-75 %
SUOMALAISISTA HALUAA
NÄHDÄ TAIDETEOKSIA
ARKISISSA
YMPÄRISTÖISSÄÄN**

taiteen tilaajana. Työryhmän suunnitelmassa Tampereelle perustettaisiin uusi toimielin, julkisen taiteen ohjausryhmä. Ohjausryhmä arvioisi kaikkien kaupungin rakennuskohteiden osalta, tulisiko niihin sisällyttää taidehankinta – ja jos tulisi, miten se kannattaisi järjestää.

Ohjausryhmän asettaminen ei siis vielä tarkoittaisi, että taidetta tulisi mukaan kaupungin jokaiseen hankkeeseen. Työryhmän alustavien suunnitelmien mukaan taloudelliset päätökset kustakin hankkeesta tekisi kyseisestä rakennushankkeesta vastaava lautakunta. Ohjausryhmällä olisi kuitenkin poliittista valtaa, sillä sen puheenjohtajana toimisi ehdotuksen mukaan apulaispormestari.

Taide mukaan oikeaan aikaan

Tampereen taidemuseon kokoelmapäällikkö **Tapio Suomisen** mukaan ongelmana nykytilanteessa on, että taide on usein otettu rakennushankkeisiin mukaan väärään aikaan. Siksi uudessa mallissa on tavoiteltu ennen kaikkea julkisen taiteen käytön mahdollisimman suurta laajuutta, yhtenäiset periaatteita sekä järjestelmällisyyttä. Tampereen kaupunginvaltuuston on määrä päättää julkisen taiteen käytön uusista periaatteista syksyllä 2016.

Tampereen kaupunkikuva on tällä hetkellä täydentymässä ja uudistumassa voimakkaasti rakennushankkeilla monella tapaa. Läänintaiteilija Varrelan mukaan viesti kaupungin puolelta on ollut melko positiivinen taiteen tuomiseksi osaksi näitä hankkeita. Tampereen apulaispormestari **Anna-Kaisa Heinämäki** näkee muutoksen taustalla urbanisoitumisen, globaalin horisontin avartumisen ja pyrkimyksen tehdä julkisesta tilasta ihmisille yksinkertaisesti viihtyisämpi – Julkiseen tilaan halutaan tulla nykyään viihtymään ja viettämään aikaa.

Tällaista kaupunkikulttuuria halutaan tukea. Lisäksi Heinämäen mukaan taiteella voidaan rakentaa kaupungille tunnistettavaa ominaisleimaa, jonka kautta Tampere muistetaan. Näin taide palvelee sekä paikallisia asukkaita että satunnaisempia kävijöitä.

Käynnissä olevat hankkeet

Työryhmän selvitystyön kuluessa kävi ilmeiseksi, että tämän päivän elinympäristöihin kohdistuu aivan uudenlaisia odotuksia: Prosentti taiteelle -hankkeen kyselyn mukaan 70 % suomalaisista haluaa nähdä taideteoksia arjisissa ympäristöissään. Yksi keino vastata näihin tarpeisiin ja toteuttaa kaikille kaupunkilaisille kuuluvaa yhtäläistä oikeutta kulttuuriin on julkinen ja rakennettuun ympäristöön kytketty taide. Myös Tampereen kaupunkistrategiassa kulttuuri ymmärretään kuntalaisten peruspalveluksi, jonka tulee olla kaikkien kansalaisryhmien saatavilla, ja erillistavoitteeksi on asetettu kulttuurikokemusten mahdollisuuksien vahvistaminen. Tampereen arkkitehtuuriohjelma niin ikään kiinnittää voimakkaasti huomiota esteettisten ja kaupunkikuvallisten seikkojen merkitykseen.

Tampereella prosenttiperiaatteen eräänlaisena lippulaivana on toiminut Vuoreksen alue, jossa taide on ollut mukana alueen suunnittelussa jo alusta alkaen. Tällä hetkellä käynnissä olevia prosenttiperiaatteen kannalta mielenkiintoisia rakennushankkeita ovat ainakin Ranta-Tampella, Tesoman alueen kehittäminen, valmistuva Koilliskeskus, Ratinan alueen kehittämisen suunnitelmat, Tampereen Yliopistollisen keskussairaalan alueen laaja uudistaminen sekä kaupunkia halkomaan suunniteltu raitiovaunuverkosto. Lisäksi kaupungin keskusta kehittyy aina.

Läänintaiteilija Varrelan mukaan näissä kaikissa on hyviä mahdollisuuksia taiteen integroimiseen. Mielenkiintoisia kohteita ovat mm. Tesomalle ja Koillis-

keskukseen syntyvät uudet palvelukokonaisuudet, jossa ostosten lomassa voi hoitaa myös vaikkapa terveyskeskus- ja kirjastokäynnit. Monipuolisia palveluita tamperelaisille tarjoaviin keskukseen taide sopii yhtenä hyvinvointia ja viihtyvyyttä tuottavana elementtinä mainiosti. Myös asuinrakennushankkeissa taiteen integroiminen on suorastaan viisasta, sillä se luo alueille omaleimaisuutta ja identiteettiä sekä kasvattaa oman asuinalueen ja kiinteistöjen arvoa. Julkisen taiteen edistämisen kustannukset ovat vähäiset sen hyötyihin nähden ja mahduttavat usein jopa rakennushankkeiden ”virhemarginaaliin”.

Varrelan mukaan innovatiiviset taidesovellutukset katukuvassa voivat istua hyvin myös tamperelaiseen vanhaan teollisuusmiljööseen, kunhan prosessi suunnitellaan järkevästi. Taide voisi olla historiaan sidottua ja historiallista miljöötä sitä entisestään korostavaa. Sen avulla historiallisesti merkittäviä alueita voitaisiin korostaa historiansa avulla ja entistä voimakkaammin visuaalisten elementtien avulla, jotka muistuttaisivat menneestä. Myös apulaispormestari Anna-Kaisa Heinämäki näkee tamperelaiselle rakentamiskulttuurille ominaiseksi historiallinen tehdasmiljöön kunnioittamisen. – Kun siihen yhdistetään viisaasti modernia rakentamisajattelua, saadaan aikaiseksi uutta kaupunkikuvaa.

Tulevaisuuden Tampere

Taiteen kannalta tulevaisuuden Tampere voisi olla kaupunki, jossa toteutetaan prosenttiperiaatteen mukaisia lähtökohtia niin uudisrakentamisessa kuin laajoissa peruskorjaushankkeissakin. Prosenttiperiaatteen mukainen toiminta olisi integroitava päätöksentekoon ja suunnitteluun niin saumattomasti, että sen kautta julkiseen taiteeseen, visuaalisen ilmeeseen ja viihtyvyyteen panostaminen olisi automaatio.

Varrela visioi kaupungista kokonaisuutta, jossa taide on mukana sen kaikissa osissa. Kaupunkikuva olisi monipuolinen ja kaupunki olisi visualisoitu erilaisilla, yllättävillä ja uudenlaisilla tavoilla. Erityisen roolin Varrela soisi valaistukselle, jota Tampereella on Valoviikkojen myötä laajennettu hienosti kehittyväksi kaupunkitaiteeksi. Hän ottaa vertailukohdaksi Ranskan Lyonin, jossa runsaista ja upeista valaisuratkaisuista on muodostunut kaupungille suoranainen imago. Kaupungissa järjestetään vuosittain valon juhla ja sen erikoisuutena on sata optisiin illuusioihin perustuvaa seinämaalausta siroteltuna ympäri kaupunkia.

Apulaispormestari Heinämäen mukaan tamperelaiselle rakentamiselle ominaista on uskalius ja rohkeus. Sen avulla on luotu jo monia tamperelaisia maamerkkejä, joista Heinämäki mainitsee esimerkkeinä Näsinneulan ja Tampere-talon. Vie toiveissa oleva prosenttiperiaatteen käyttöönotto Tamperelle sen visuaalisia painotuksia mihin suuntaan tahansa, uusia tuulia on siis taatusti odotettavissa. Vaikka prosenttiperiaatteen perinne olikin tovin katkolla, nyt rakennetaan tulevaisuuden Tamperetta jossa taiteellakin on tärkeä osansa. Osaamista ja visioita täältä kyllä löytyy.

Tampereen julkisen taiteen periaatteet -malli on herättänyt jo ennakkoon mielenkiintoa useissa kaupungeissa sekä taideasiantuntijoissa. Mallia ja prosesseja onkin tärkeä levittää eteenpäin ja vahvistaa vastaavien mallien käyttöönottoa koko Suomessa.

Artikkeli perustuu Miia Kivilän ja Vesa Varrelan yhdessä kirjoittamaan aineistoon.

↑ Yksityiskohta Vuoreksen alueen taiteesta. Sanni Sepän teos "Olipa kerran..." valmistui vuonna 2015. Kuva/ Frei Zimmer Oy

**APULAISPORMESTARI
HEINÄMÄEN MUKAAN
TAMPERELAISILLE
RAKENTAMISELLE
OMINAISTA ON
USKALIUS JA ROHKEUS.**

TAIDETTA
YHTEISTYÖLLÄ

Taide osana pankin liiketoimintaa ja yhteiskuntavastuuta Lappeenrannassa

Miksi pankkiin halutaan taidetta? Lappeenrannan ydinkeskustaan valmistuu OP Etelä-Karjalan uusi toimitalo, johon tulee taidetta. – Paikallisena pankkina meille on ominaista oman maakuntamme hyväksi toimiminen. Myös taidehankinnoissa on aina huomioitu paikallisuus ja paikalliset taiteilijat. Kannamme yhteiskuntavastuutamme, kun tarjoamme asiakkaillemme taide-elämyksiä. Samalla tuemme alueen taiteilijoita ja edistämme alueen elinvoimaisuutta”, kertoo projektissa mukana ollut OP Etelä-Karjalan hallinnon edustaja **Anu Talka**.

Talka toimi tärkeänä linkkinä taideasiantuntijana toimineen Kaakkois-Suomen muotoilun läänintaiteilija **Outi Turpeisen** ja Osuuspankin johdon välillä. Taideprojekti lähti liikkeelle keväällä 2014, jolloin Talka ja Turpeinen aloittivat keskustelut mahdollisesta prosenttiperiaatteen mukaan ottamisesta Lappeenrantaan suunnitteilla olevaan mittavaan investointiin. Ensimmäisissä tapaamisissa OP Etelä-Karjalan ja Taiteen edistämiskeskuksen välillä lähdettiin liikkeelle prosenttiperiaatteen ajatuksen sekä rakennuksen toiminnan esittelyillä. Prosenttiperiaatteen saaminen mukaan rakennusprojektiin on aina hyvin hienovaraista neuvottelua, jossa tunnustellaan rakennuttajan ajatuksia. Tärkeänä pidettiin ajatusta paremmasta ympäristöstä, jossa kaikki hyötyvät.

– Taiteen teemaksi valikoitui Saimaa, johon idea tuli pankin asiakkailta, kertoo viestintäpäällikkö **Anna-Leena Kaarna**. Tärkeänä lähtökohtana nähtiin myös paikallisuuden korostaminen, koska kyseessä on nimenomaan eteläkarjalainen pankki. Turpeinen esitteli pankin henkilöstölle taidekonseptia, joka rakentui pankin toimintojen mukaan, esimerkiksi eri kerroksiin sijoittuvat pankin toiminnot vaikuttivat sinne ehdotetun taiteen sisältöön. Esittelyssä oli mukana reilut 20 alueen taiteilijaa, joista pankin työryhmä valitsi mukaan 8 tekijää. Mukana on niin vastavalmistuneita taiteen maistereita kuin pidemmän uran tehneitä tekijöitä. Mukana olevat taiteilijat ovat keraamikko **Riitta Talonpoika**, taidemaalari **Tiina Suikkanen**, taidemaalari **Raija Eklund**, kuvataiteilija **Maiju Heikkilä**, valokuvaaja **Elina Julin**, keraamikko **Risto Hämäläinen** sekä kuvataiteilijat **Sirpa Hynninen** ja **Vesa-Ville Saarinen**.

OP Etelä-Karjalan taidehankinnat ovat monipuolinen esimerkki siitä, miten uuden rakennuksen taidepolitiikassa otetaan huomioon niin kokoelmassa jo

OP Etelä-Karjalan uusi toimitalo

Kesto
2014–2017

Taiteilijat
Rajja Eklund, Maiju Heikkilä,
Risto Hämäläinen, Sirpa Hynninen,
Elina Julin, Vesa-Ville Saarinen,
Tiina Suikkanen ja Riitta Talonpoika

Tilaja
OP Etelä-Karjala

Läänintaiteilija
Outi Turpeinen
taideasiantuntija
Lappeenranta, Etelä-Karjala

↑ Riitta Talonpojan suuren teoksen jokainen yksittäinen helmi on käsintehty. [Kuvat/ Jenny Moberg](#)

olevat teokset, alueen ammattitaiteilijat ja alueen taideopiskelijat. Osuuspankille on tärkeää myös tarjota Saimaan ammattikorkeakoulun kuvataideopiskelijoille mahdollisuus olla mukana osana oikeaa toimintaa. Tässä hankkeessa taidealan opiskelijat tekevät seinämaalausprojektia pankin parkkihalliin. Lappeenrannan taidemuseo taas on ollut luonteva kumppani jo olemassa olevan taidekokoelman inventaarion tekemisessä.

Henkilökunnalle prosenttitaidehanke voi olla once in a lifetime -kokemus

Henkilökunnan näkökulmasta uuden toimitalon viihtyvyys on olennaisen tärkeää. Kaarna kertoo, että uuden toimitalon rakennusprojekti on jo sinänsä erityinen kokemus, mutta iloitsee myös once in a lifetime -mahdollisuudesta olla tekemisissä taiteilijoiden kanssa. Esimerkiksi uudet, Saarisen ja Hynnisen varta vasten pankin tiloihin suunnitellut taideluonnokset ovat tuoneet paljon enemmän merkityksiä ja iloa, kuin mitä tilaaja on osannut etukäteen edes odottaa. Etukäteen ei voi edes aavistaa miten hienoja oivalluksia taiteilijoilla on. Tärkeää on tilaajien mielestä ollut myös läänintaiteilijan asiantuntemus ja tuki projektin eri vaiheissa.

Sekä Kaarna että Talka suunnittelevat myös taidekierroksia tulevaan pankkiin. Taidekierrosten avulla niin henkilökunta kuin asiakkaat saavat mahdollisuuden kuulla enemmän teosten taustoista. Toiveena on jopa ajatus siitä, että taiteen kautta yhä uudet ihmiset syttyvät taiteelle ja saavat uusia innostuksen lähteitä elämäänsä. Taiteen avulla tiloihin tulee lisää merkityksiä. Talkan mukaan ympäristöllä on suuri merkitys ihmisten mielialaan ja hyvässä ympäristössä myös palvelun laatu paranee.

Taiteilijalle julkinen taideteos on aina hieno työmahdollisuus

Keraamikko Riitta Talonpoika on tehnyt pitkän uran keramiikan – niin käyttökeramiikan, isojen taideteosten kuin opetuksenkin – parissa. Talonpoika on kotoisin Lappeenrannasta ja työskentelee nykyään Fiskarsissa. Turpeinen näki Talonpojan ison roikkuvan keramiikkateoksen Helsingin Designmuseon laajassa keramiikka-alan näyttelyssä syksyllä 2014, jonka perusteella Talonpoika nousi esille yhtenä mahdollisena taiteilijana. Osuuspankin työryhmä ihastui pienistä keraamisista helmistä tehtyyn tilateokseen ja tilasi Talonpojalta luonnoksen vastaavasta työstä uuden pankin sisääntulon yhteyteen. Suuri teos tulee näkymään valaistuna isojen ikkunoiden läpi myös ulos.

**ETUKÄTEEN
EI VOI EDES AAVISTAA
MITEN HIENOJA
OIVALLUKSIA
TAITEILIJOILLA ON.**

**TAITEILIJALLE
JULKISISSA
TAIDETEOKSISSA
ON MYÖS TÄRKEÄÄ SE,
ETTÄ TAIDETEOKSET
LÖYTÄVÄT TIENSÄ
IHMISTEN LUOKSE.**

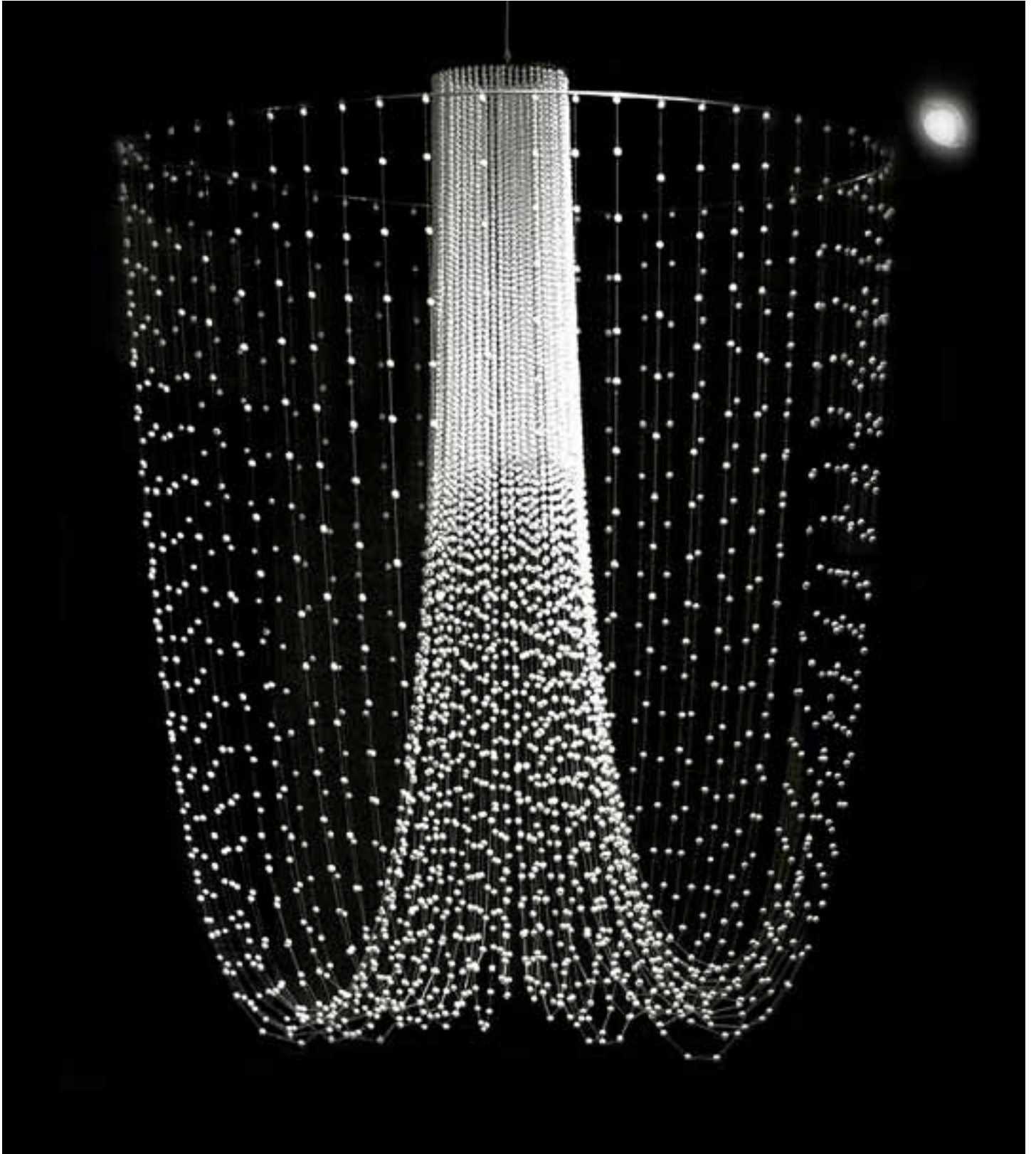
OP Etelä-Karjalan uutta rakennusta varten Talonpoika tekee kokonaan uuden teoksen. Taiteilijan mukaan taideteoksen idea on lähtenyt liikkeelle muistumasta lapsuuden tunteesta, kun sataa lunta ja sitä yrittää pyydystää kielelleen. Teoksen voi myös kokea kineettisenä valon ja varjon leikkinä. Teoksen jokainen helmi on käsintehty ja saven koskettamisella onkin iso merkitys Talonpojan taiteessa. Talonpoika työstää työhuoneessaan yleensä samanaikaisesti useita eri teoksia, jotta oma mielenkiinto monotoniseenkin työhön säilyy. Talonpojan mukaan työnteon äärellä pitää viihtyä!

Helmet tehdään posliinista ja lähes 1300-asteisen keramiikkapolton jälkeinen helmet ovat vielä vuorokauden ajan myllyssä, jossa ne hioutuvat silkin pehmeiksi. Keramiikan hyviä puolia ovat mm. uv-valon kestävyys, joten keramiikkaa voidaan sijoittaa myös lähelle ikkunoita, sillä keraamiset värit eivät haalistu. Helmien vaalealla värillä on aivan oma merkityksensä, joka kuvastaa Talonpojan mukaan elämän hetkellisyyttä ja haurautta.

Julkiseen taideteokseen liittyy myös paljon yhteistyötä eri tahojen kanssa. Projektin aikana Talonpoika on käynyt arkkitehdin kanssa läpi muun muassa teoksen sijoittamista tilaan ja ympäröivän tilan värimaailmaa. Myös valaistuksen suunnittelu on olennainen osa, sillä teos näkyy rakennuksen ikkunoiden läpi ulos ja varsinkin talvella valolla on iso merkitys. Sopimuksen teossa apuna olivat Taideteollisuusliitto Ornamon sopimusmallit, joita muokkaamalla saatiin sopiva sopimus. Sopimuksessa myös sovittiin maksuaikataulu, joka kytkeytyy teoksen eri vaiheisiin esimerkiksi luonnoksen valmistumisen ja teoksen asennuksen aikatauluihin.

Taiteilijalle mittavan julkisen teoksen tilaus on iso asia. Erityisesti pitkään uralla olleelle, tinkimättömästi omaa taidettaan tehneelle Talonpojalle, OP Etelä-Karjalan taideteoksen tekemisellä on monia merkityksiä. Ensinnäkin omalle syntymäseudulle tehty pysyvä teos jättää oman jäljen tärkeään paikkaan. Toisekseen toimeentulon kannalta tilausteokset ovat erittäin merkittäviä. Taiteilijalle julkisissa taideteoksissa on myös tärkeää se, että taideteokset löytävät tiensä ihmisten luokse. Ihmiset voivat myös vahingossa päätyä taiteen äärelle ja löytää kokemuksia.

↑ Riitta Talonpojan Lumen kaipuu (2011). Kuva/ Jani Kaila

Taidekilpailu Porin Karjarannan asuinalueelle

Sijainti

Asuntomessualue 2018

Kilpailun voittaja

Mirja Vallinoja ehdotuksellaan
Aurinkokaupunki

Toteuttaja

Porin Tekninen palvelukeskus

Läänintaiteilija

Marjo Heino
taidekoordinaattori
Pori, Satakunta

↑ Karjarannan taidekilpailun voitti Mirja Vallinoja ehdotuksellaan Aurinkokaupunki. Alueen suunnittelun edetessä toteutettavan teoksen suunnittelu jatkuu. [Kuva/ Mirja Vallinoja](#)

**TAIDESUUNNITTELU
HALUTTIIN YHDISTÄÄ
MUUHUN
SUUNNITTELUUN
MAHDOLLISIMMAN
VARHAISESSA
VAIHEESSA.**

Taide ja Taike tekee kotia

Porin Karjarannan alueella järjestetään asuntomessut vuonna 2018. Porin kaupunki järjesti vuonna 2015 satakuntalaisille kuvataiteilijoille suunnatun kaksivaiheisen ja avoimen Karjarannan asuntomessualueen taidesuunnittelun ideakilpailun, jotta taidesuunnittelu kyettäisiin yhdistämään messualueen suunnitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Satakunnan läänintaiteilija **Marjo Heino** on ollut avainasemassa taidekilpailun suunnittelu- ja toteutusprosessissa sen alusta lähtien.

Porin kaupungin kulttuurilautakunta antoi Karjarannan alueen asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa lausunnon, jossa lautakunta korosti, että asuinalueen suunnittelussa tulee huomioida julkiseen rakentamiseen kohdistuva prosenttiperiaate. **Pia Hovi-Assad**, toimiessaan Porin kaupungin kulttuurihallinnossa, teki yhteistyötä läänintaiteilija Marjo Heinin kanssa tässä hankkeessa.

Taidekilpailu saa alkunsa

Marjo Heino toimii Porissa taiteen manageroinnin läänintaiteilijana Taiteen edistämiskeskuksessa (Taike) ja hänen tehtävänsä kuuluu julkisen taiteen ja prosenttiperiaatteen edistäminen. Läänintaiteilija Heino kävi esitelmässä Porin kaupungin kaupunkisuunnittelupäällikkö **Olavi Mäkelälle** ja apulaiskaupunginjohtaja **Kari Hannukselle** mahdollisia prosenttitaitteen kohteita. Tämän kohtaamisen myötä päätettiin järjestää satakuntalaisille kuvataiteilijoille suunnattu kaksivaiheinen ja avoin Karjarannan asuntomessualueen taidesuunnittelun ideakilpailu.

Vuorovaikutuksella uudenlaista suunnitteluyhteistyötä

Kilpailun tavoitteena oli suunnitella Karjarannan uudisrakentamiseen liittyviä viher- ja katualueita, rantabulevardia ja ruokapuistoa sekä yhdistää näitä osa-alueita julkiseen rakentamiseen yhteistyössä kuvataiteilijoiden kanssa. Taidesuunnittelu haluttiin yhdistää muuhun suunnitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, koska tämä loisi hyvät edellytykset taiteen ja suunnittelun yhteensovittamiselle laadukkaaksi kokonaisuudeksi. Ajatuksena oli, että suunnittelijat voivat välittää taiteilijoille yksityiskohtaista tietoa alueen kaavasta, jota taiteilijat voisivat hyödyntää teosehdotuksen ideoinnissa.

Tällä konseptilla tavoiteltiin dialogia taiteilijoiden, arkkitehtien ja suunnittelijoiden välille. Vuorovaikutus koettiin tärkeäksi, koska sen avulla haluttiin tukea taiteilijoita suunnittelutyössä. Kuvataiteilijan koulutus ei pätevöitä alue-suunnitteluun ja ammatissa toimitaan paljon pienemmässä mittakaavassa.

Porin kaupungin edustajiksi taidesuunnittelun ideakilpailun työryhmään valittiin kaavoitusarkkitehti **Otto Arponen**, suunnitteluhortonomi **Katja Pesonen** ja kaupunkisuunnittelun projektipäällikkö **Heli Nukki**. Työryhmän kolmas jäsen

oli läänintaiteilija Marjo Heino. Pia Hovi-Hassad toimi tarvittaessa konsulttina edustaen Porin taidemuseota.

Työryhmän jäsenet laativat kilpailuohjelman. Heino toimi kilpailun koordinaattorina ja asiantuntijana. Hän laati sopimukset kilpailun toiseen vaiheeseen valittujen taiteilijoiden kanssa. Työryhmän jäsenet hoitivat palkintolautakunnan ja kilpailijoiden välisiä yhteyksiä säilyttäen kilpailijoiden anonymiteetin.

Art @ the Heart of the City! – vierailuja, koulutusta ja seminaareja

Jotta taiteilijat, arkkitehdit ja suunnittelijat lähentyisivät toisiaan, Porin taidemuseo ja Taiteen edistämiskeskus päättivät järjestää taidekilpailuun liittyvää koulutusta ja yhteisiä tapaamisia. Ensimmäisen Art @ the Heart of the City! -seminaarin tavoitteena oli koota yhteen taiteilijoita, kaavoittajia, virkamiehiä sekä taiteen kentän toimijoita. Tässä onnistuttiin, sillä seminaariin osallistui yhteensä 70 henkeä. Osallistujat pitivät seminaaria hyvänä avauksena moniammatilliseen ja poikkihallinnolliseen yhteistyöhön.

Taiteilijoille järjestettiin vierailukäynti Porin kaupunkisuunnittelun toimistossa. Tilaisuudessa esiteltiin asuntomessualue ja taiteilijoilla oli mahdollisuus tavata suunnittelutiimin jäseniä. Toisessa seminaarissa tarjottiin koulutusta kustannusarvion ja kilpailuehdotuksen tekoon. Seminaarin jälkeen taiteilijoille, arkkitehdeille ja suunnittelijoille järjestettiin ”Post seminar – Kohtaa kollega!” -tapaaminen. Taiteen edistämiskeskuksen Prosentti taiteelle -hanke järjesti taiteilijoille suunnatun koulutuspäivän Porissa. Karjarannan alueelle organisoitiin kevään aikana kaksi tutustumiskävelyä, joista ensimmäisellä oli mukana Porin kaupungin tulvasuojelun asiantuntija projektipäällikkö **Pekka Vuola**.

Taidekilpailu sai laajan huomion taiteilijoiden keskuudessa

Karjarannan taidekilpailun ensimmäiseen vaiheeseen tuli 61 ehdotusta, joista arvostelulautakunta valitsi jatkoon seitsemän. Läänintaiteilija Marjo Heinon mukaan kokonaismäärä on Satakunnan alueelle suuri, kun sitä vertaa alueella asuvien taiteilijoiden määrään. Kilpailu oli erittäin suosittu, mikä Heinon mukaan kertoo taiteilijoiden aktiivisuudesta.

Kilpailun toiseen vaiheeseen osallistuivat vain ideakilpailussa jatkoon päässeet ehdotusten tekijät. Jatkokehittelyssä taiteilijoilla oli mahdollisuus käyttää välityshenkilöiden muodostaman työryhmän asiantuntemusta. Marraskuussa 2015 jatkokehittelyistä ehdotuksista järjestettiin näyttely Porin kaupunginkirjaston näyttelytilassa. Jokaiselle näyttelyyn osallistuvalla taiteilijalle maksettiin 3000 euron palkkio.

Aurinkokaupunki-ekologiaa ja yhteisöllistä toimintaa

Arvostelulautakunta valitsi Karjarannan taidekilpailun voittajaksi **Mirja Vallin-ojan** teosehdotuksellaan *Aurinkokaupunki*. Lautakunta toteaa voittaneesta teosehdotuksesta, että siinä on ”tulevaisuuteen luotaava näkökulma ja innovatiivinen ote. Teos on teknisesti haastava, koska se koostuu muun muassa aurinkoenergiaan liittyvistä järjestelmistä. Se on ekologinen ja se edustaa tämän päivän, mutta myös lähitulevaisuuden teknistä kehitystä. Teos voi kantaa kestävä kehityksen lippua asuntomessualueella ja sitä kautta kannustaa asukkaita ekologiseen elämäntapaan”.

Aurinkokaupunki osoittautui myös yleisön suosikiksi, mikä ilmeni näyttelyn jälkeen julkaistuissa yleisöäänestyksen tuloksista.

Positiivista kehitystä julkisen taiteen kentällä

Vielä vuosi sitten Karjarannan messualue oli aidalla rajattu vanha, ruma teollisuusalue, jossa oli paikoittain myrkyllistä jättömaata. Nyt alueelle on rakenteilla asuinalue, jossa voi messujen kotisivun mukaan nauttia aamukahvin oman pihan rauhassa, joen rannassa.

Alueelle suunnitteilla oleva Aurinkokaupunki teoskokonaisuus koostuu perinteisistä, uusista sekä ja kokeellisista elementeistä. Se edustaa meille tuttuja asioita joita olemme tottuneet näkemään kaupunkitilassa, mutta siihen on myös sisällytetty uusia, meille monille vielä aika tuntemattomia toimintoja.

Teoksen ekologinen ulottuvuus on merkittävä avaus julkisen taiteen kentällä. Mediataidetta on harvoin esillä kaupunkitilassa, ja teos tarjoaa siihen uudenlaisen konseptin. Taiteilija nimittäin ehdottaa, että teoksen näytöillä voitaisiin esittää festivaaliluonteisesti muidenkin taiteilijoiden teoksia. Asukkaat voisivat osallistua tähän prosessiin, jolloin teos synnyttäisi yhteisöllistä toimintaa sekä eri ikäryhmien kohtaamisia.

Uusi avaus Porin kaupungin hallinnossa

Karjarannan taidekilpailun suunnitteluprosessiin osallistunut Porin kaupungin puistotoimen suunnitteluhortonomi Katja Pesonen ei ollut koskaan aiemmin tehnyt yhteistyötä taiteilijoiden kanssa. Pesosen mielestä on ollut erittäin mielenkiintoista nähdä, miten taiteilijat toimivat työssään ja millaisia ajatuksia heillä on ympäristön sekä sinne sijoitettavan taiteen suhteen.

Karjarannan taidekilpailu on merkittävä avaus moniammatilliseen taidesuunnitteluun, jossa taiteilijat, arkkitehdit, insinöörit ja puistosuunnittelijat kohtaavat toisensa saman työpöydän ääressä. On mielenkiintoista seurata, että mitä vaikutusta kilpailulla on tulevaisuudessa taiteen ja asuinrakentamisen suunnitteluyhteistyössä Satakunnan alueella ja valtakunnallisesti Suomen Asuntomessuilla. Porin kaupunki saa Taiteen edistämiskeskukselta Prosentti rakennuskustannuksista taiteelle -erityisavustusta teoksen toteutusta varten.

Taidetta kaupungin sydämessä-näyttely

Mirja Vallinojan teossuunnitelma sekä muita läänintaiteilija Marjo Heinin luot-saamia prosenttitaidehankkeita esitellään 16.9.2016–29.01.2017 Porin taidemu-seon Art @ the Heart of the City! – Taidetta kaupungin sydämessä -näyttelyssä.

Porin taidemessualueen taideasiantuntijana on toiminut Marjo Heino, artikkelin on kirjoittanut Pia Hovi-Assad.

Graffititunneli katu- ja muraalitaiteen pilotti- projektina Tampereella

Syksyllä 2015 Hakametsän jäähallin ja Tampere-Areenan yhdistävään alikulku-tunneliin valmistui graffititeos, joka toi synkkään ja pimeään tunneliin väriä ja eloa. Kekkosentien alittavan tunnelin läpi kulkee vilkas arkiliikenne ja erityisesti urheilutapahtumien aikana tuhansia ihmisiä. Hanke ajoitettiin Hakametsän hallin 50-vuotisjuhliin, ja lisäksi loppuvuodesta molemmissa urheiluhalleissa pidettiin myös naisten salibandyn MM-kisat.

Hankkeen idea tuli Pirkanmaan visuaalisten taiteiden läänintaiteilijalta **Vesa Varrelalta**, joka oli aiemmin keväällä kutsuttu tutustumaan Völjy-hankkeeseen Vuoltsun toimintakeskuksessa Ratinassa. Raha-automaattiyhdistyksen kehittämishankkeen tavoitteena oli tarjota suonensisäisiä huumeita käyttäville henkilöille osallistavaa toimintaa ja tukea. Saapuessaan Vuoltsuun Varrela kiinnitti huomiota sen sisäpihalla olevaan suureen graffititeokseen, joka poiki ajatuksen Völjy-hankkeen nuorten graffititaiteilijoiden kanssa toteutettavasta teoksesta. Hanke voisi samalla toimia myös pilottina, jonka kautta Tampereelle voitaisiin saada tulevana vuosina lisää graffiti- ja katutaiteita sekä muraaleja.

Hankkeen toteuttamiseen sitoutuivat Völjy-hankkeen ja Taiteen edistämiskeskuksen lisäksi Tampereen tapahtumatoimisto ja Tampereen kaupunkiympäristön kehittämissyksikkö. Graffititeoksen toteuttajiksi valikoitui 6 hengen ryhmä, joka koostui Völjyn nuoresta asiakaskunnasta ja heidän ystäväistään.

Läänintaiteilija tuottajana

– En halunnut puuttua graffititunnelin taiteelliseen sisältöön suoraan, kertoo Varrela. – Maalausten teema oli kuitenkin vapaasti ottaen jää, koska haluttiin jollain tavalla kunnioittaa 50 vuotta täyttävän Tampereen jäähallin historiaa.

Ryhmä teki teoksen noin 30 metriä pitkään tunneliin. Käytettävissä oleva pinta-ala jaettiin demokraattisesti kuuteen osaan, jolloin kummallekin puolelle saatiin kolme maalaus pintaa. Varrela teetätti kaikilla ryhmän jäsenillä nopeita luonnoksia, joiden avulla hän sai hyvän kuvan tulevasta maalausjäljestä ja tyylistä. Lopulta jääteema rönsyili luovassa prosessissa aavistuksen, mutta kolmessa viikossa tunneliin syntyi lopulta yhtenevä kokonaistaideteos.

Käytännön järjestelyihin kuului tehdä työmaasta kaikin tavoin turvallinen ja vi-rallinen. Luvat niin kaupungilta kuin poliisiltakin haettiin ja hätäkeskukselle tehtiin ilmoitus hankkeesta tiedonkulun pysymiseksi mahdollisimman avoimena. Ennakkovalmisteluihin kuului myös pohjan maalaaminen tunneliin sinisellä lateksimaalilla, sillä raakabetonipinta imee itseensä melko rajusti maalia. Maalarit työskentelivät noin aamukymmenestä 16:een. Taiteilijoille maksettiin taiteellisesta työstään rahallinen korvaus ja heille oli järjestetty ilmainen ruokailu ja välipalat työmaalla.

Hakametsän alikulkutunnelin graffitiprojekti

Kesto

Käynnistynyt ja valmistunut
vuonna 2015

Taiteilija

Völjy-hankkeen nuoret graffititaiteilijat

Yhteistyökumppanit

Völjy-hanke, Tampereen
tapahtumatoimisto ja Tampereen
kaupunkiympäristön
kehittämisen yksikkö

Läänintaiteilija

Vesa Varrela, asiantuntija
Tampere, Pirkanmaa

↑ Näkymä keskeneräisen graffititeoksen työmaalle.
Jääkiekkotematiikka on jo selvästi näkyvillä luovan
humoristisella otteella. [Kuva/ Vesa Varrela](#)

**MAALAUSTEN TEEMA
OLI KUITENKIN
VAPAASTI OTTAEN JÄÄ,
KOSKA HALUTTIIN
JOLLAIN TAVALLA
KUNNIOITTAA
50 VUOTTA TÄYTTÄVÄN
TAMPEREEN JÄÄHALLIN
HISTORIAA.**

Valaistus osana julkista taidetta

Teoksen valmistuessa todettiin, että tunnelin yleisvalaistus on heikko. Valaistuksen uusimisen yhteydessä päädyttiin tekemään kokonaan uusi valaistusjärjestelmä, joka korosti graffititeosta valaisten tunnelin samalla myös turvallisiksi ja käyttöystävällisiksi. Tampereen kaupunki tilasi valaistussuunnitelman paikalliselta WhiteNight Lightning Oy:ltä, jolla oli ennalta kokemusta taiteellisista valaisuprojekteista.

Valaisulla täydennetty alikulkutunnelin uusi ilme otettiin paikallisten toimesta hyvin vastaan, useilta ohikulkijoilta tuli lähes päivittäin ehdotuksia ja pyyntöjä saada kunnon graffitia alueella sijaitseviin sähkökaappeihin ja muihin vastaaviin julkisiin rakenteisiin. Tunnelityömaa sai hyvin median huomiota niin televisiossa, radiossa kuin sanomalehdissä ja paikallismediassa tunneli nimettiin matalan kynnyksen taidegalleriaksi.

Graffititunnelin avaamat monet mahdollisuudet

Vesa Varrela korostaa projektin ainutlaatuisuutta siihen osallistuneiden nuorten vuoksi: – Läänintaiteilijana sain olla yhteistyössä upeiden nuorten kanssa, joiden elämä on tai voi olla menossa todella pieleen, aina ei vika ole itse nuorissa vaan taustoissa ja elämäntilanteissa, joista ei selviä yksin. Myös Völjy-hankkeen projektikoordinaattori **Anne Ovaska** korostaa sitä, kuinka hieno mahdollisuus nuorilla oli tuoda esille osaamistaan ja taitojaan julkiseen tilaan tulleen teoksen myötä.

– Tärkeintä ihmiselle on saada tukea ja hyväksyntää ja saada näyttää olevansa jossain asiassa hyvä. Tämä on myös Völjy-hankkeen yksi keskeisiä tavoitteita.

Varrela näkee graffititunnelin kaltaisten hankkeiden vaikutukset myös syvemällä taidemaailmassa. Hän korostaa sitä, kuinka tällainen graffititaideteos on

↓ White Night Lighting Oy:n suunnittelema valaistus antoi tunnelin ilmeelle tärkeän loppusilauksen.
Kuva/ Vesa Varrela

↑ Kuvassa graffititeoksen taiteilijat hankkeen ideoineen läänintaiteilija Vesa Varrelan kanssa. Tässä jutussa graffitimaalarit esiintyvät taiteilijanimillä ja ovat kuvissa kasvot peitettyinä henkilökohtaisista syistä johtuen. Kuva/ Aamulehti/Moro

genrenä uudenlainen ja se tarjoaa taidemaailmalle mahdollisuuden tarkistaa näkemyksiään taiteesta. Graffititaiteen tekijät ovat usein ilman muodollista koulutusta, mutta ovat silti alansa ammattilaisia. Tilanne herättää esimerkiksi kokoelmiinsa graffititaidetta haluaville museoille kysymyksiä siitä, mitä graffititaiteesta tulee maksaa, miten se vakuutetaan ja millaisia kriteerejä sen osalta noudatetaan. Näin taidemaailmaa patistetaan päivittämään ja uudistamaan käsityksiään.

Muraaleja ja katutaidetta Tampereelle on tullut hankkeen jälkeen runsaasti. Vuonna 2016 Tampere-talon kanssa järjestettiin graffititeosten kutsukilpailu, jonka kautta haluttiin uudistaa suosituimman kokoustilan sisäilme kokonaan. Lopulta päätettiin toteuttaa kaksi teosta kahteen eri tilaan. Toinen voittajista oli **Octo**, joka on myös yksi tunnelin taiteilijoista. Projekti poiki kahdelle siihen osallistuneella taiteilijalle jatkoa toisaallakin. Heidät pyydettiin toteuttamaan käytävämaalaus Pitkäniemen psykiatrisen sairaalan nuorten osastolle. Lisäksi syksyllä 2016 Tampere-talon sekä Tampereen pysäköintitalo Oy:n kanssa toteutettiin yhteisprojekti Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin yhteydessä, jossa parkkitalon sisätiloihin maalattiin kaksi muraaliteosta. Ratinan sillan alle on myös suunnitteilla muraaleja uuden ulkoliikuntapaikan yhteyteen.

Varrelan mukaan graffitihanke on hieno esimerkki uudenaikaisesta taiteen hyödyntämisestä asuinympäristössä. Taiteen ei tarvitse tarkoittaa vain irrallista veistosta jossain, vaan se voi sulautua luonnollisesti ja kiinnostavasti osaksi ihmisten arkista ympäristöä. Graffititunnelihankkeella on lisäksi ollut monitahoisia vaikutuksia niin hankkeeseen osallistuneiden nuorten kannalta kuin paikallisen julkisen taiteenkin osalta. Lisäksi se avaa tahollaan keskustelua julkisen taiteen muuttuvasta luonteesta. Näin pienimuotoinenkin hanke voi olla avain johonkin suureen.

Vesa Varrela on toiminut hankkeen taideasiantuntijana. Tämä artikkeli perustuu Miia Kivilän ja Varrelan yhdessä kirjoittamaan aineistoon.

Helsingin puistosillan kupeessa

Keskusteleva toimintamalli taiteilijan
tukena Viikin ekologisen
ympäristötaiteen projektissa

Kuka määrittää miltä ympäristömme saa näyttää? Mikä on luontoa, mikä kulttuuriympäristöä ja mikä rakennettua ympäristöä? Mikä on ihmisen tai taiteilijan asema yhteiskunnassamme ja ympäristössämme? Voiko (ympäristö)taiteella vaikuttaa?

Viikin ympäristötaiteen projekti

Helsingin Kehä I :n moottoritien korjaushankkeen myötä kevyen liikenteen puistosilta yhdistää Viikin ja Kivikon ulkoilualueet. Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) Uudenmaan ympäristötaiteen läänintaiteilija **Anu Miettisen** aloitteesta Viikin puoleiselle kevyen liikenteen reitin ympäröimälle alueelle toteutetaan **väliaikainen** (1–15 vuotta kestävä) **ekologinen ja eettinen ympäristötaideteos**. Joulukuussa 2015 valintaryhmä valitsi taiteilijoiden **Ulla Taipaleen** ja **Samu Viitasen** *Moottoritie on kuuma* -teoksen toteutettavaksi. Viikin ympäristötaiteen projektissa myös pilotoidaan keskustelevaa toimintamallia eli prosessin aikana taiteilijoiden tukena on moniammatillinen ohjausryhmä.

Läänintaiteilija Anu Miettinen aloitti neuvottelut ympäristötaideteoksen tekemisestä Helsingin kaupungin rakennusviraston (HKR) puistosillan projektinjohdaja **Eila Suojalan** kanssa keväällä 2015. Syksyn aikana neuvoteltiin ja muotoiltiin ympäristötaideteoksen kriteerit, ja marraskuussa järjestettiin infotilaisuus taiteilijoille. Teosideoiden jättämisille oli varattu varsin lyhyt aika ja toteutettavaksi valitusta teosideasta ilmoitettiin taiteilijoille heti joulukuun alussa valintaryhmän kokouksessa. Projektin aikataulu muodostui tiukaksi. Tavoitteena oli, että teos valmistuisi puistosillan avajaisiin syyskuun alkuun mennessä 2016. Jo alkutalvesta selvisi, että HKR:n vetäytyminen tilaajan roolista ja teoksen monumentaalisuus vaatisivat pidemmän ajan sekä suunnitteluun että rahoituksen hankkimiseen. Teoksen valmistuminen siirtyi vuodelle 2017.

Projektin kokonaisrahoitus katetaan HKR:n osarahoituksen turvin ja suuri osa katetaan erikseen haettavalla yksityisellä sponsorirahoituksella. Taiteilijoiden suunnittelutyöskentelylle on varattu eri erissä maksettava palkkio HKR:stä, ja palkkiota katetaan myös sponsorirahoituksin. Läänintaiteilija Miettinen osallistuu projektin kuluihin maksamalla kokouspalkkiot taitelijoille ja sellaisille ohjausryhmän jäsenille, joille se ei kuulu virkatyöhön. Projektin rahoitusmalli ei ole perinteinen ja Miettinen jatkaa yhteistyökumppaneiden ja rahoituksen hankkimista. Tällainen tilanne on toki taiteilijalle haasteellinen, mutta

↑ Valintaryhmä arvioi valintapäätöksessään, että **Moottoritie on kuuma** -teos integroi eri alueet yhteen ja muodostaa eheän kokonaisuuden puistosillan ja ympäröivän luonnon kanssa. Lisäksi teos on interaktiivinen ja houkuttelee kaiken ikäisiä taiteenkokijoita. Puistosilta valmiina syksyllä 2016. Teoksen sijoituspaikka sillan päässä oikealla.
Kuva/Jouko Antere/ilmakuvaus.org

**PROJEKTISSA MYÖS
 PILOTOIDAAN
 KESKUSTELEVAA
 TOIMINTAMALLIA ELI
 PROESSIN AIKANA
 TAITEILIJOIDEN TUKENA
 ON MONIAMMATILLINEN
 OHJAUSRYHMÄ.**

Viikin puistosillan ympäristötaiteen projekti

Kesto

Käynnistynyt v. 2015, valmistuu suunnitelman mukaan 2017

Taiteilija

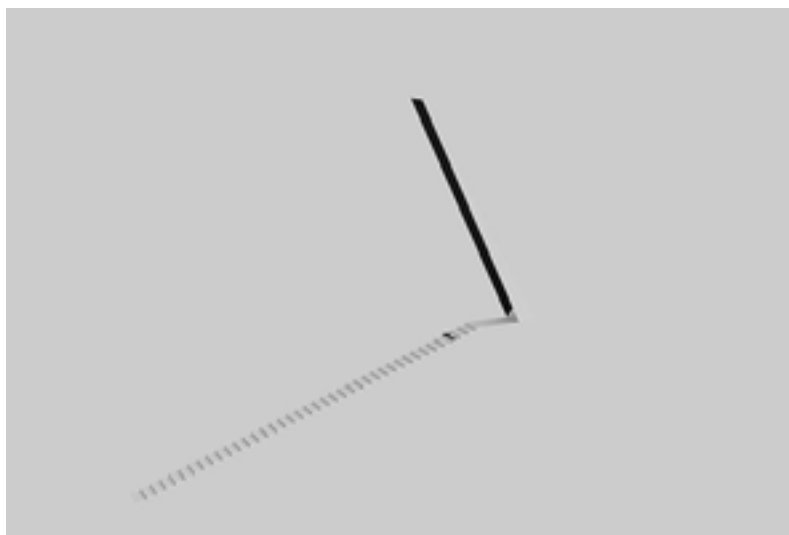
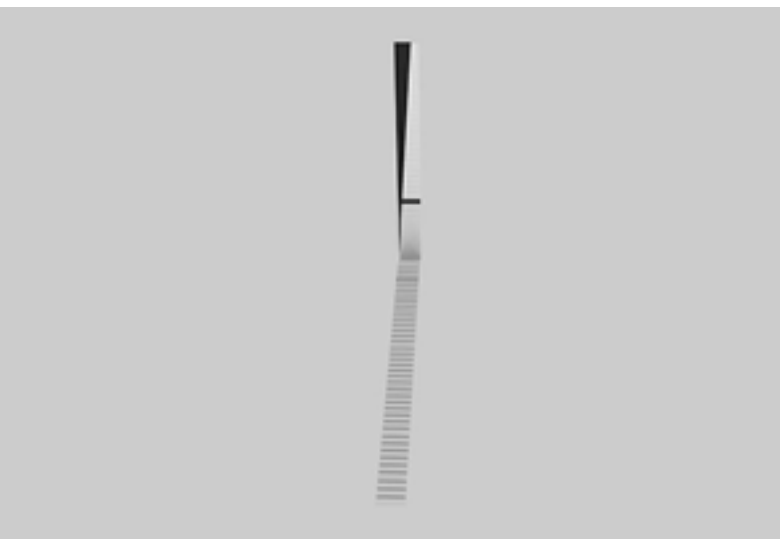
Taiteilijaryhmä Ulla Taipale & Samu Viitanen teoksellaan **Moottoritie on kuuma**

Yhteistyökumppanit

Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Läänintaiteilija

Anu Miettinen
 ohjausryhmän puheenjohtaja,
 taideasiantuntija ja aloitteen tekijä
 Helsinki, Uusimaa

↑ **Moottoritie on kuuma** -ympäristötaideteoksen ovat suunnitelleet Ulla Taipale ja Samu Viitanen. Teos valmistuu vuonna 2017. Luonnoskuvat/ Samu Viitanen.

**VIIKIN PUISTOSILLAN
KUVETUS ON TEOSPAIKKANA
HAASTAVA: TEOSPAIKKA
JÄÄ PUISTOSILLAN,
KEVYEN LIIKENTEEN
VÄYLÄN JA
MOOTTORITIE
VÄLIIN.**

esimerkiksi taidekilpailussakin saatetaan käyttää vastaavanlaista rahoitusmallia eli rahoitusta haetaan lisää vaihe vaiheelta.

Ekologinen taideteos

Lähtökohtana Viikin ympäristötaideteoksen valinnalle olivat ekologisuus ja eettisyys sekä taiteen ja tieteen vuoropuhelu tai yhteistyö. Tavoitteena oli myös huomioida kokeilevat teosideat. Projektiin haettiin mukaan alustavalla teosidealla eikä valmiilla suunnitelmalla tai luonnoksella, siksi projektissa on korostunut prosessinomaisuus. Viikin puistosillan kuve on teospaikkana haastava: teospaikka jää puistosillan, kevyen liikenteen väylän ja moottoritien väliin.

Taiteilijaryhmä Taipale & Viitanen kuvailee teostaan: – Periskooppi on veistos, jonka materiaalina käytetään kierrätysbetonia ja peilejä. Veistoksen betonipinnat sammaloitetaan ja ne elävät ja muuttuvat vuosien ja vuodenaikojen vaihtuessa. Veistoksen ympärille luodaan sammaleista kivikkopuutarha. Teokselle johtaa yksi tai useampi polku, jotka ovat kivettömiä, ruohottuneita ja sammaloituneita jalankulkuun tarkoitettuja kulkuväyliä teokselle ja sieltä pois, alkaen ja loppuen pyörätielle. Betonista valetut portaavat vievät näkymän luo. Moottoritien liike ja energiavirta siirtyvät katsojan tajuntaan veistoksen optiikan kautta.

Ekologisuus keskeisenä teemana ja sen vaikutus tilaukseen

Viikin ekologisessa ympäristötaideteoksessa yhdistyvät vanha ja tulevaisuus: vanha periskooppi-idea auttaa näkemään sinne minne ei ehkä muutoin näkisi ja tulevaisuuteen viitataan uudenlaisen betonin käytöllä – betoni, joka ehkä voi mullistaa betonirakentamisemme. Teoksen tekeminen vaatii monialaista yhteistyötä linssien rakentamisesta betonisten pintojen sammaloittamiseen.

Projektinjohtaja **Jouni Sivonen** (HKR) kertoo: – Alun perin meillä oli rakennusvirastossa käsitys, että teos olisi ekologinen eli häviäisi sieltä ajan myötä maatuena pois ja nyt teos on lähestulkoon pysyvä. Siinä mielessä olin yllättynyt, vaikka valintaprosessi sinänsä oli hauska. Alkuun tuntui niin kummalliselta, mutta olen ymmärtänyt mistä siinä ekologisuuksessa on kysymys.

Teoksen valinta- ja suunnitteluprosessin myötä keskeiseksi teemaksi nousi teoksen ekologisuus: Helsingin rakennusvirasto vetäytyi tilaajan roolista, koska valitun teoksen ekologisuus on erilaista mitä rakennusvirastossa oli ajateltu. Teos ei ollutkaan kasveista tehty maatuva teos vaan suuri sammaloitettu betoninen periskooppirakennelma. Toistaiseksi teoksella ei ole tilaajaa. Muutoin yhteistyö HKR:n kanssa on jatkunut tiivistä. Läänintaiteilija Miettinen kokee, että dialogi HKR:n kanssa teoksen ekologisuudesta ja eettisyydestä on arvokasta, koska tällaista sisällöllistä keskustelua pääsee harvoin käymään rakennusviraston kaltaisen toimijan kanssa. Ja mainitsihan projektinjohtaja Eila Suojala puistosillan avajaispuheenvuorossaan syyskuussa 2016, että myöhemmin puistosillan viereen tulee Taipaleen & Viitanen ekologinen ympäristötaideteos.

Keskusteleva toimintamalli

Taiteilijoiden ja ohjausryhmäläisten mielestä ohjausryhmän toimimisen edellytyksenä on ollut avoin ja demokraattinen keskustelu, siten että erilaisten mielipiteiden ilmaisu on ollut rikkaus. Moni toikin esiin, että on ollut antoisaa työskennellä luottavassa ilmapiirissä. Ohjausryhmä kokoontui kevään 2016 aikana yhteensä kolme kertaa. Taiteilijat ovat vuorotellen osallistuneet kokouksiin joko paikalla ollen tai Skypen välityksellä ulkomaan matkojen takia. 2016 aikana

ohjausryhmän kokoonpanoa uudistetaan taiteilijoiden toiveesta, kuitenkin niin että taideasiantuntemus säilyy ohjausryhmässä.

Läänintaiteilija Anu Miettinen toimii projektin taideasiantuntijana ja ohjausryhmän puheenjohtajana. Miettinen toimi myös valintaryhmän puheenjohtajana, muttei osallistunut valintaan.

Ohjausryhmän ja valintaryhmän jäseninä ovat toimineet joulukuusta 2015 alkaen puistosillan maisemasuunnittelusta vastaava projektinjohtaja Jouni Sivonen Helsingin kaupungin rakennusvirastosta (HKR), kokoelma-assistentti **Satu Oksanen** Helsingin taidemuseosta (HAM) valintaryhmä, arkkitehti ja suunnittelija **Klas Fontell** Helsingin taidemuseosta (HAM) ohjausryhmä, biologi ja tuotantopäällikkö **Sanna Östman**, toiminnanjohtaja ja koordinaattori **Petri Ruikka** Pikseliähkystä, kuraattori ja prosenttiperiaatteesta vastaava **Markus Åström** Sinnestä /Pro Artibuksesta, kuvataiteilija **Panos Balomenos** MUU ry:stä yhdistyksen nimeämänä taide-edustajana, puistosillan projektinjohtaja Eila Suojala Helsingin rakennusvirastosta (HKR) ajoittain ohjausryhmässä, ja muut HKR:n asiantuntijat.

Ohjausryhmäläisten ja taitelijoiden kommentteja ohjausryhmän ja taideasiantuntijan tarpeellisuudesta

Maisemoinnista vastaava projektinjohtaja Jouni Sivonen Helsingin rakennusvirastosta (HKR) kertoo, että on aiemmin ollut paljon tekemissä Arabianrannan taiteiden kanssa. Sivonen korostaa taideasiantuntijan roolia, jonka tehtävä on ohjata ja pitää langat käsissä, ja siten varmistaa, että osalliset ovat tietosia prosessin kulusta.

– Julkisen taiteen projektit ovat suhteellisen haastavia, koska niissä on monta muuttuvaa tekijää ja useita ihmisiä mukana. Yksikään projekteista ei ole mennyt kovin sujuvasti. Haastavaksi työn tekee taiteilijoiden käsitys hommien hoidosta, joka on hyvin erilainen kuin rakennusviraston projektipäälliköillä. Mielestäni ohjausryhmästä eli uudenaikaisesta toimintatavasta on ollut hyötyä, koska esillä on ollut eri näkökantoja ja keskustelua, ja ettei teoksesta tule mahdotonta toteuttaa tai viedä eteenpäin.

Arkkitehti ja suunnittelija Klas Fontell kertoo, että on toiminut vuodesta 1994 alkaen arkkitehtinä Helsingin taidemuseossa (HAM) ja että hänellä on pitkän linjan kokemus julkisen taiteen projekteista. Fontellin mielestä ilman taideasiantuntijaa prosesseja ei saada vietyä läpi järkevästi. Asiantuntijan mukana olo varmistaa myös taiteellisen laadun, uusien taiteilijoiden mukaantulon ja ajan hermoilla olemisen.

– Prosessien rakentaminen on ollut kiinnostavaa ja jokainen prosessi on ollut uniikki, mutta myös aika haasteellista. Itse periaate tukiryhmän olemassa olosta on hyvä. Jos taiteilijoille annettava palaute on liian kapeaa tai yksipuolista, niin siihen tulee helposti mukaan subjektiivisuus, jolloin ohjataan liian henkilökohtaisesti. Laaja ryhmä on parempi, jotta esille tulee erilaista näkökulmaa ja osaamista. Keskustellessa en halua sanoa minkälainen teoksen pitäisi olla, vaan asetan kysymyksiä, jotka voisivat olla taiteilijan avuksi. Minusta hedelmällisin tapa on toimia siten, että keskustellaan teoksen ominaisuuksista ja tavoitteista ja tietysti ihan konkretiasta, tekniikasta ja materiaaleista. Minusta tässä ohjausryhmässä oli juuri tämän tyypistä keskustelua ja meni eteenpäin.

Biologi ja tuotantopäällikkö Sanna Östmanilla on pitkän linjan kokemus elokuvien tuottamisesta ja ryhmätyöskentelystä. Sen lisäksi Östman on

↑ Viikin puistosillan ympäristötaideprojektin ohjausryhmää kokouksessa keväällä 2016. Kuva/ Anu Miettinen

↑ Projektinjohtaja Eila Suojala puistosillan avajaisissa syksyllä 2016. Kuva/ Anu Miettinen

Ympäristötaide ja **ympäristössä oleva taide** on kiinnostavaa, koska se nostaa sen tilan, ympäristön tai paikan esille, mihin taideteos on tehty, ja usein myös siellä elävän yhteisön. Teos voi myös luoda uusia suhteita ympäristön ja teoksen sekä ympäristön ja katsojan välille. Ympäristötaide voi olla ympäristökritiikkiä, se voi lisätä ympäristötietoisuutta, se voi ottaa kantaa kaupunkisuunnitteluun, se voi jopa esittää uusia utopioita tai vain pieniä huomioita ja kommentteja. Se voi olla luontoa tuhoavaa tai ennallistavaa. Ympäristötaide osana arkea voi lisätä taiteen demokraattisuutta, koska se on periaatteessa kaikkien saatavilla ilmaiseksi ja yleensä vuorokauden ympäri. Ympäristötaiteelle onkin ominaista että se haastaa katsojan tavalla toisella vuoropuheluun tai osallistumaan.

**OLIN YLLÄTTÄNYT MITEN
TOIMIVA OHJAUSRYHMÄ
OLI. MINULLE SE OLI UUSI
TAPA TEHDÄ ASIOITA,
KOSKA SIINÄ
OLI ERI ALAN IHMISIÄ
MUKANA.**

valmistunut filosofian maisteriksi pääaineenaan ekologia ja on tehnyt gradututkimuksen ekologisesti ennallistavasta ympäristötaiteesta.

– Ohjausryhmän koon on oltava sopiva ja on tavattava tarpeeksi tiheästi, jotta hölmöjäkin kysymyksiä voi turvallisesti esittää vaikka paikalla on asiantuntijoita. Olin yllättänyt miten toimiva ohjausryhmä oli. Minulle se oli uusi tapa tehdä asioita, koska siinä oli eri alan ihmisiä mukana: ihmiset toivat ajatuksia mukaan eri osaamisaloiltaan. Kun samasta asiasta puhuttiin eri tavoin, niin keskustelusta tuli hyvin rikas. Tämä tapa mahdollisti uuden etsimisen ja oli hyvin hedelmällinen työympäristö ja avoin platformi, koska se ei ollut liian autoritäärinen. Oli kuitenkin hyvä, että läänintaiteilija Miettinen oli aina tarkentamassa ja kertomassa taustoja. Minun mielestä itse teos jalostui valtavasti ohjausryhmän tapaamisten myötä kuitenkin niin, että itse teoksen ajatus säilyi itsenäisenä.

Toiminnanjohtaja ja koordinaattori Petri Ruikka Pikseliähkystä on toiminut 15 vuotta visuaalisen media- ja kulttuurialan töissä osallistuen ja tuottaen erikestoisia interventioita julkiseen tilaan. Ruikka on valmistunut Aalto-yliopiston mediataidelaboratoriasta. Pikseliähkyn toiminta perustuu avoimeen demokraattiseen keskusteluun, festivaaleihin ja interventioihin.

– Olen ollut organisoimassa paljon väliaikaisia projisointeja ja installaatiota eli kaupunki-interventioita ja julkisen taiteen projekteja. Vaikka ne ovat vain yhden kahden tunnin juttuja, niin ne ovat silti julkisen taiteen projekteja. On hassua, että itsekin ajattelen, etteivät ne ole julkista taidetta, koska kysymyksessä ei ole veistos joka jää sadaksi vuodeksi pystyyn. Väliaikaisia ja lyhytaikaisia teoksia voi tehdä vapaamuotoisemmin. Heti kun lähdetään puhumaan vähänkin pidempiaikaisesta teoksesta, niin heti tulee valtavasti kysymyksiä ja ylläpitoa ja muuta. Minua kiinnostaa teosten puolipysyvyys tai lyhytaikaisuus, niin kuin tässäkin projektissa.

– Minusta tuntuu, että taidekoordinaattori on tosi hyödyllinen ja mitä integroidummin heitä käytetään niin sen parempi ja mitä enemmän on dialogia eri osapuolten kanssa niin sen parempi. Olisi äärimmäisen hyvä, että olisi laajempaa katsomusta ja keskustelua miksi jokin teos tulee johonkin.

Kuvataiteilija Panos Balomenoksella on laaja kuvataiteen koulutus, hän opiskellut Milanon Taideakatemiassa, Frankfurtin kuvataidekoulussa ja Helsingin Kuvataideakatemiassa, josta hän valmistui maisteriksi. Balomenos toimi pitkään Espoon taidelainaamon hoitajana ja koordinaattorina sekä aktiivisesti myös Muu ry:n näyttelytoimikunnassa.

– Minusta ryhmä toimi oikein hyvin ja oli hyvä, että oli ihmisiä eri aloilta.

Tapaamisten myötä pysyimme teoksen kehittämissä mukana ja samalla jaoin eri näkökulmia projektista. Olisi hyvä toimia samalla tavalla tulevaisuudessa muissakin projekteissa ja tapaamisissa tarvitaan vielä tässäkin projektissa.

– Taideasiantuntijalla on tarvittavaa asiantuntemusta, jolla tukea projektia, joten on hyödyllinen. Asiantuntijan pitää olla myös sellainen ihminen joka rakastaa taidetta ja jolla on tarjottavaa alalle, ei mikään ekonomisti vaan taiteilija, jolla on kokemusta. Ehkä taideasiantuntijan koulutus toimii parhaiten jo taiteen ammatissa toimineille, jotka sitten jatkokoulutautuvat.

Moottoritie on kuuma -työryhmän jäsenenä muotoilija ja kuvanveistäjä Samu Viitasella on monipuolista koulutusta niin Suomesta kuin Italiastakin, josta hän valmistui Politecnico di Milanosta muotoilun maisteriksi.

– En ole aiemmin tehnyt tällaista hanketta, tämä on erilainen projekti kuin aiemmin tekemäni, koska mukana on myös ohjausryhmä. Mielestäni avoin keskustelu on tärkeää ja keskustelussa on oltava riittävän monta osapuolta ja ettei keskustelu ole turhan homogeenista ja jotta siinä olisi erilaisia mielipiteitä mielipiteinä. En koe, että yksittäiset mielipiteet pyrkisivät liian pahasti vaikuttamaan toteutuvaan teokseemme. Jos näin olisi, niin kuuntelisin, tai olisin kuuntelematta. Taiteilijalla on aina vapaat kädet. Ennen kaikkea näen hyvänä sen, että ohjausryhmässä on sellaisia ihmisiä, jotka ovat aiemmin olleet mukana julkisen taiteen projekteissa.

Moottoritie on kuuma -työryhmän toinen jäsen Ulla Taipale on kansainvälinen taidetoimija, joka työskentelee vapaana kuraattorina. Viime vuosina hän on myös toiminut taiteilijana yhdistellen taiteellista ja luonnontieteellistä ajattelua ja tutkimusta. Taipaleella on tutkimukset ympäristötekniikasta ja mediataiteen kuratoimisesta, ja hän opiskelee visuaalista kulttuuria ja nykytaidetta Aalto-yliopistossa.

– Läänintaiteilija Miettinen on löytänyt aika hyviä ihmisiä ohjausryhmään. Minulle henkilökohtaisesti on a ja o, että teoksesta käydään keskustelua ja kommunikoidaan eli pystyn avaamaan teoksen lähtökohtia. Välillä taiteellisessa työssä on hankalaa löytää ihmisiä, jotka olisivat keskustelua varten ja kommentoivat. Eli ohjausryhmä on ehdottomasti positiivinen asia. Nyt prosessin edetessä haluamme vaihtaa ohjausryhmän jäseniä. Ryhmään olisi hyvä saada niitä asiantuntijoita, joiden kanssa tulemme työskentelemään ja jotka pystyisivät antamaan erikoisosaamistaan juuri tähän teokseen (esimerkiksi tekniikan ja sammaleen asiantuntijoita), niin että me pääsemme teoksessa eteenpäin.

Lopuksi

Koko prosessin ajan projektin kantavana yhteistyökumppanina on ollut Helsingin kaupungin rakennusvirasto, joka on lähtenyt rohkeasti mukaan uusien taiteenalojen esiin tuomiseen ja toiminut projektin selkärangana. Myös Helsingin taidemuseo on tarjonnut laajaa asiantuntemustaan ja on ollut helposti lähestyttävä asiantuntijaelin. Projektissa pilotoitu keskustelevalle toimintamalli on osoittautunut toimivaksi konseptiksi ja mallia voitaisiin käyttää laajemminkin julkisen taiteen projekteissa eri osapuolten tukena.

Viikin puistosillan ympäristötaiteen teosprosessille avataan oma internet-sivusto. Tervetuloa seuraamaan projektin etenemistä!

PROSENTTIPERIAATE
KOULUISSA &
OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ

Urjalan yhtenäiskoulun taidekilpailu yhdisti historiaa ja nykypäivää

Urjalan kunnalle myönnettiin Taiteen edistämiskeskuksen Prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen 2014 -hankkeesta 35 000 euron erityisavustus. Vuonna 2013 kunnanvaltuusto oli tehnyt päätöksen uuden yhtenäiskoulun suunnittelun käynnistymisestä, ja uuteen kouluun haluttiin myös taidetta. Hankkeessa kunta sitoutui siihen, että taideteokset valmistettaisiin Urjalan kulttuurihistoriallisesti merkittävässä lasikylässä Nuutajärvellä ja ne olisivat päämateriaaliltaan lasisia.

– Halusimme kunnioittaa ja tuoda esille Nuutajärven 220-vuotista lasialan perinnettä. Se piti saada paremmin näkyville kunnan julkiseen tilaan, ja koulussa teokset muistuttaisivat myös nuoria urjalalaisia kunnan historiasta, selventää Urjalan kunnan sivistystoimenjohtaja **Juha Salo** hankkeen rajausta.

Taidekilpailun toteuttaminen

Rahoituksen varmistumisen myötä päätettiin käynnistää taidekilpailu. Useamman teoksen sijaan päädyttiin käytettävissä olevan kokonaissumman 70.000 € myötä rajata tilattavien teosten määrä kahteen, joista toinen suunniteltiin sijoitettavaksi rakennuksen julkisivuun tai sen ulkoalueelle ja toinen sisälle aulatiloihin. Kilpailun palkintolautakunnan muodostivat sivistystoimenjohtaja Juha Salo, rakennuksen pääsuunnittelija arkkitehti **Mikko Uotila**, Urjalan kunnanhallituksen nimeämä edustaja **Paula Virtanen**, Väinö Linnan lukion nimeämä oppilasedustaja **Inka Hänninen**, kilpailun järjestäjän nimeämä taiteilijajäsen Pirkanmaan läänintaiteilija **Vesa Varrela**, ja Suomen Taiteilijaseuran nimeämät taiteilijajäsenet kuvanveistäjä **Emma Helle** ja taidemaalari **Maaria Märkälä**. Varrela valittiin lautakunnan puheenjohtajaksi.

Yli kahdestakymmenestä ehdotuksesta valittiin toteutettavaksi opiskelija **Miia Lötjösen Hippiä** koulun julkisivuun ja **Johannes Rantasalon Toukka** sen sisätiloihin. Teoksia yhdistää lasin ja valon välille muodostuva harmonia, jolla saadaan aikaan kauniin värisiä ja levollisia kokonaisuuksia. Lötjösen teoksessa rakennuksen ulkoseinän tiilien lomaan sommitellut lasikappaleet valaistaan ledeillä sisältäpäin. Teokseen kuuluu myös aurinkokelloon viittaava metallitanko. Rantasalon lasinen toukkahahmo taas päivittää pitkän lasipuhaltamisen perinteen innovatiivisesti nykypäivään.

Molemmissa teoksissa on lisäksi leikillisyyttä ja iloa, ja ne sopivat nykyaikaisen koulurakennuksen arkkitehtuuriin kunnioittaen samalla Nuutajärven lasikylän hienoa historiaa. Molempien tematiikka sopii koulumaailmaan, *Hipan* symboloidessa ajan kulua ja *Toukan* nuoruutta ja kasvua. Lautakunta arvioi lisäksi, että

Urjalan keskuskoulun taidekilpailu

Kesto

Käynnistynyt v. 2014,
valmistuu suunnitelman
mukaan 2017

Taiteilija

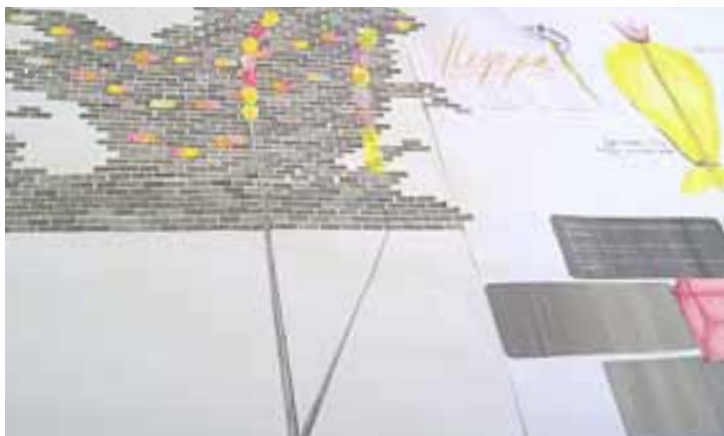
Miia Lötjönen ja
Johannes Rantasalo

Yhteistyökumppanit

Urjalan kunta

Läänintaiteilija

Vesa Varrela
palkintolautakunnan puheenjohtaja,
kilpailun ideoija ja taideasiantuntija
Urjala, Pirkanmaa

↑ Miia Lotjosen Hippa-teoksen suunnitelma. Lotjosen ajankulua kommentoiva teos sulautuu osaksi koulun julkisivua. [Kuva/ Vesa Varrela](#)

→ Palkintolautakunta työsäään. Kuvassa hankkeen taideasiantuntija läänintaiteilija Vesa Varrela ja jaetulle kolmannelle sijalle rakennuksen ulkopuolelle suunniteltavan teoksen kilpailussa sijoittunut lasitaitelija Alma Jantunen. [Kuva/ Marika Kinnunen](#)

↑ Johannes Rantasalon Toukan suunnitelmassa korostuu perinteisen lasipuhallustekniikan innovatiivinen soveltaminen, värikkyys ja leikkillisuus. [Kuva/ Vesa Varrela](#)

Rantasalon teoksesta voi muodostua koululle suoranainen symboli, jonka avulla koulua voidaan brändätä visuaalisesti esimerkiksi sen esitteissä.

Vesa Varrela kuvailee kilpailun antia kokonaisuudessaan onnistuneeksi täytteen niin taiteelliset kuin käytännölliset tehtävänsä. Siinä näkyi nuutajärveläinen lasipuhaltamisen perinne, mikä erottui suosituimpana toteutustekniikkana suunnitelmissa. Erityisen ilahduttavaa oli myös opiskelijoiden runsas osallistuminen. Opiskelijoiden ääni kuului myös kilpailun palkintolautakunnassa. – Pääsi sanomaan mielipiteensä. Minut otettiin hyvin vastaan, kertoo lautakunnan oppilasedustajaksi valittu lukiolainen Inka Hänninen.

Pienen kunnan suuri taidekilpailu

Urjalalle valtakunnallisesta rahastosta myönnetty avustus mahdollisti sen ensimmäisen suoraan rakentamiseen integroidun taidehankkeen. Juha Salo kertoo prosessin olleen haastava mutta kokonaisuutena positiivinen kokemus. Prosessi piti opetella alusta lähtien ja mm. läänintaiteilijalta saatu toteuttamiseen liittyvä käytännön tuki oli tärkeässä osassa. Olisikin erittäin tärkeää käyttää erilaisissa julkisen taiteen kilpailuissa ja hankkeissa aina taideasiantuntijaa hoitamaan hankkeeseen liittyvien taidehankintojen valmistelu, taiteilijavalinnat sekä vastaamaan toteutuksen koordinoinnista yhdessä taiteilijan, suunnittelijoiden, rakennuttajan ja työmaan kanssa.

Hanke on innostanut kuntaa pohtimaan taiteen roolia julkisessa tilassa laajemminkin. Suunnitteilla on mm. tuoda kunnan oma taidekokoelma paremmin esille yleisissä tiloissa ja koostaa niistä mahdollisesti myös erillinen näyttely. Kouluympäristön osalta on pohdittu uuden digitaalisen teknologian mahdollisuuksia. Ruokasalin isossa infotaulussa voisi pitää vaihtuvaa näyttelyä kouulaisten omista taideteoksista.

Varrela arvioi tällaisten hankkeiden avaavan uusia kanavia prosenttiperaatteen toteutumiselle myös suurten keskusten ulkopuolella. Hanke oli Urjalalle sikäläkin merkityksellinen, että se on kunnan tähänastisen historian suurimpia rakennushankkeita. Myös muut pienet kunnat voivat innostua seuraamaan Urjalan kunnan esimerkkiä ja ryhtyä panostamaan taiteeseen sen tuomiseksi osaksi kuntalaistensa asuinympäristöä entistä voimakkaammin. Juha Salo kertookin näin käyneen mm. Forssan kohdalla, joka on käyttänyt Urjalan hanketta inspiraationa omassa julkista taidetta koskevassa hankesuunnitelmassaan.

Taiteen rooli on moninainen

Taiteen rooli kouluympäristössä on moninainen. Inka Hänninen arvioi sen tuovan tervetullutta vaihtelua, mielenkiintoa ja virkistystä valmistuviin koulutiloihin. Juha Salo korostaa julkisen taiteen merkitystä pedagogisesta näkökulmasta. – Taiteella on tässä etenkin kasvatuksellinen merkitys, se opettaa näkemään kauneutta ympärillä. Taide on olennainen osa yleissivistystä. Jokaiselle muodostuu siitä oma kokemus, mutta on meidän tehtävämme tarjota noita kokemuksia.

Vesa Varrela on toiminut tämän kilpailun asiantuntijana. Artikkelin perustuu Miia Kivilän ja Varrelan yhdessä kirjoittamaan aineistoon.

Piirtäjämestari loi lyijykynällä lasten päiväkotiin aarteen

Me kasvoimme kevään kulleroina

Pohjoiskarjalainen Nurmeksen kaupunki onnistui ensimmäisessä prosenttiperiaatteisessa taidehankinnassaan erinomaisesti. Suurikokoinen lyijykynäpiirros on saanut varauksettomia kiitoksia ja ylistystä niin lapsilta kuin aikuisiltakin.

Esikouluikäisten lasten leikki- ja lepohuoneen seinälle fotorealistisen teoksen toteutti **Anssi Okkonen**, nurmeslainen taiteilija, joka tekee taiteensa pehmeällä lyijykynällä (9B) valkoiselle kartongille. Teos on lasten leikki-lepohuoneen seinän mittainen, 360 cm leveä ja 120 cm korkea. Herkkää kuvapintaa suojaa iskunkestävä lasi.

Projekti oli taiteilijalle ensimmäinen laatuaan ja kokemuksena erittäin hieno. – Viireys pysyi koko ajan hyvänä. Rauhallisen alun, kypsytelyn, jälkeen ideat syntyivät kesäöinä aika nopeasti, totesi Anssi Okkonen.

Taiteilija aloitti työnsä Nurmeksen ortodoksisen kirkon parvella, jonne hän siirsi ison työpöytänsä. Pääosan työstään hän teki kuitenkin korpimaisemissa sukunsa kotipirtin pihapiiriin rakentamassaan ateljeessa.

Hyvin herkässä teoksessa on paljon symboliikkaa, hengellisyyttäkin. Teos on iloinen ja positiivinen; keskushahmona on äiti tyttöineen ja heidän lisäksi kaksi hevosta, lampaita ja kanoja sekä kukko. Onpa taiteilija liittänyt aiheistoon myös säikeitä Kalevalasta ja vähän kreikastakin. Taiteilija luonnehtii teosta feminiiniseksi ja positiiviseksi: – Tässä se on erityistä.

Sekä Anssi Okkonen että Nurmeksen kaupungin kulttuurisihteeri **Marjo Säkkinen** kertovat saaneensa teoksesta yksinomaan hyvää palautetta. – Ehkäpä nämä lapset tulevat vielä joskus aikuisina katsomaan kuvaa uudelleen, aprikoi taiteilija lasten innostusta seuratessaan.

Nurmeksen taidehankkeen toteutus kesti reilun vuoden 2014–2015. Taidehankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 9 000 euroa. Taiteen edistämiskeskus myönsi hankkeeseen 4 500 euron tuen prosenttiperiaatteen taidehankinnan edistämisrahoituksestaan.

Tuen vastaanottaessaan Nurmeksen kaupunki sitoutui prosenttiperiaatteen toteuttamiseen vastaisuudessa muissakin rakennushankkeissaan.

Nurmeksen
Porokylän alakoulun
yhteyteen rakennettu
päiväkoti

Kesto
Valmistunut 2015

Taiteilija
Anssi Okkonen

Tilaaja
Nurmeksen kunta

Läänintaiteilija
Hannu Aaltonen
taideasiantuntija
Nurmes, Pohjois-Karjala

**TAITEILIIJA
LUONNEHTII TEOSTA
FEMINIINISEKSI JA
POSITIIVISEKSI:
– TÄSSÄ SE ON
ERITYISTÄ.**

↑ "Me kasvoimme..." Anssi Okkonen (2015). Kuva/Hannu Aaltonen

Taidehankintoja Jyväskylän Harjun oppilaskampukselle

Vuonna 2014 paljastettiin Jyväskylän Viitaniemen kampuksella valtakunnallisen taidekilpailun voittanut **Risto Pentikäisen** veistos *Viisasten kivet*. Paljon positiivista palautetta saanut teos herätti työryhmässä ajatuksen kehittää prosenttitaiteen periaatetta jatkossa Jyväskylän koulutuskuntayhtymän muissakin rakennus- ja peruskorjaushankkeissa.

Tähän asti kuntayhtymän kiinteistöjohtajan **Erkki Kumpulaisen** ansiosta taidetta on jo pitkään ollut esillä yhtymän oppilaitoksissa, mutta Harjun oppilaskampukseen vuosina 2014–2017 tehtävän laajan peruskorjauksen yhteydessä on tarkoitus integroida taide ensimmäistä kertaa osaksi koko rakennusprosessia. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä on näin toiminut kuin huomaamattaan kaupungin pioneeriasemassa prosenttiperiaatteen vakiinnuttamisessa, sillä vuonna 2003 arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan kirjattu tavoite ei toistaiseksi ole vakiintunut käytäntö. Merkittävän kuntayhtymän avauksesta tekee myös sen, että kyseessä on yksityinen taho. Tämä osoittaa kiinnostuksen prosenttiperiaatteen käyttöönnoton etuja kohtaan myös julkisen sektorin ulkopuolella.

Taidehankintojen prosessi

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä ilmoitti keväällä 2015 kiinnostuksestaan toteuttaa prosenttiperiaatetta rakennushankkeidensa yhteydessä. Keski-Suomen visuaalisten taiteiden läänintaiteilija **Kirsi Pitkänen** esitteli prosenttiperiaatteen ja taiteen mahdollisuuksia koulutuskuntayhtymän johtoryhmälle. Johtoryhmä teki päätöksen prosenttiperiaatteen toteuttamisesta, jonka jälkeen hankkeelle perustettiin taidetyöryhmä. Se koostuu koulutuskuntayhtymän hallinnon edustajista, läänintaiteilijasta, visuaalisen alan opettajista, arkkitehdistä ja Jyväskylän taiteilijaseuran valitsemasta jäsenestä koostuva taidetyöryhmä. Harjun kampushankkeen lisäksi taidetyöryhmä valmistelee seuraavien taideteosten hankintoja muihinkin meneillään oleviin koulutusyhtymän kohteisiin.

Tähän asti hankkeen käytännön toteutuksessa merkittävässä roolissa on ollut läänintaiteilija Pitkänen. Hän on esitellyt taiteilijoita yhdessä taiteilijaseuraa edustavan **Hannu Castrénin** kanssa, tarjonnut asiantuntemustaan mm. hankkeen aikataulutukseen ja budjetointiin liittyvissä asioissa sekä laatinut taiteilijoiden taidehankintasopimusten pohjat. Hän on myös tavannut taiteilijoita ja arkkitehteja taidehankintojen käynnistyessä sekä välittänyt tietoa taiteilijoille taidehankinnan käytännöistä.

Jatkossa varsinkin suurempien peruskorjaushankkeiden ja uudisrakennuskohteiden olisi suositeltavaa palkata taidekoordinaattori vaikka projektikohtaisesti tai tuntipalkalla, jolloin tiedonkulku, sopimusten laatiminen, taiteilijoiden

↑ Luonnoskuva taiteilija Riitta Rönkön opiskelijaruokalan vitriiniin sijoittuvasta **UP SIDE DOWN**-teoksesta. Teoksen lähtökohtana on ollut huomioiden tekeminen ja uusien merkitysten etsiminen arkipäiväisestä ympäristöstä. Teos toteutetaan posliiniastioista sekä – esineistä sekä aterimista, jotka kuuluvat keittämisen, kattauksen ja ruokailun maailmaan ja joiden käyttötarkoitusta on tahallisesti ohitettu luomalla niistä hahmoja. Teos niksauttaa katsomiskokemuksen hetkeksi sijoiltaan ja vie oivalluksen kautta lumouksen maailmaan.
 Kuva/ Riitta Rönkkö

Taidehankintoja Harjun oppilaskampukselle Jyväskylässä

Kesto

Käynnistynyt v. 2015, rakennus valmistuu vuoden 2016 aikana, osa taidehankinnoista valmistuu keväällä 2017.

Taiteilija

Seppo Uuranmäki,
 Eila Kinnunen ja Riitta Rönkkö.
 Neljäs taiteilija valitaan syksyn 2016 aikana.

Läänintaiteilija

Kirsi Pitkänen
 taidetyöryhmän jäsen
 taideasiantuntija
 Jyväskylä, Keski-Suomi

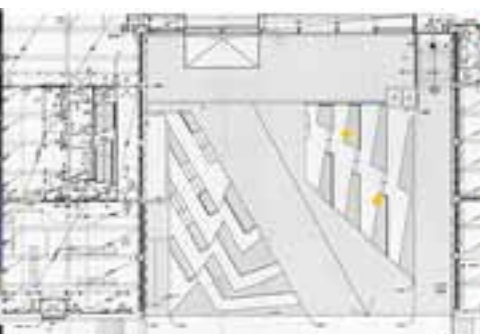
→ Taiteilija Eila Kinnunen maalaa kolmiosaista teostaan Harjun Kampuksen valokuilujen seinäpintoihin. Kolmen kerroksen läpäisevä kasviaiheinen maalaus avaa rakennuksen funktionalistiseen arkkitehtuuriin illusorisen näkymän luontoon.

Kuva/ Kirsi Pitkänen

MYÖS OPISKELIJA- MILJÖÖ OHJASI TAITEILIJOIDEN JA TOTEUTETTAVIEN TEOSTEN VALIKOITUMISTA.

↓ Seppo Uuranmäen kaksiosaisen veistoksen Hei Hej:n pronssifiguurit toivottavat opiskelijat ja kampuksen muut kävijät tervetulleiksi heti pääsisäänkäynnin läheisyydessä. Rappusille sijoitettu veistospari sulautuu luontevasti opiskelijoiden joukkoon.

Kuva/ Seppo Uuranmäki & Arkkitehtitoimisto Pertti Nousiainen Oy

perehdyttäminen sekä teosten aikatauluttaminen osaksi rakennushanketta olisi taidekoordinaattorin vastuulla. Koordinaattori olisi yhteyshenkilö taiteilijan, tilaajan, rakennuttajan ja arkkitehdin välillä, jolloin tieto kulkisi oikea-aikaisesti oikealle ihmiselle ja tämä säästäisi myös kohteen suunnittelijan ja tilaajan resursseja.

Kampukselle valitut taiteilijat ja teokset

Keskeisenä päämääränä Harjun oppilaskampuksen taidehankkeessa on ollut tarjota maakunnan omille taiteilijoille mahdollisuus mittavan taideteoksen luomiseen julkisen taiteen projektina. Julkisen taiteen tekeminen on erilaista kuin tyypillinen ateljeetyöskentely. Myös opiskelijamiljöo ohjasi taiteilijoiden ja toteutettavien teosten valikoitumista. Valinnat tehtiin arkkitehtien teosten teemaan ja sijaintiin tekemien ehdotusten perusteella.

Työryhmä kutsui prosenttihankeeseen toteuttajaksi kolme taiteilijaa: jyvaskyläläiset kuvanveistäjä **Seppo Uuranmäen** ja taidemaalari **Eila Kinnusen** sekä jyvaskyläläissyntyisen, Kuopiossa asuvan kuvataiteilijan **Riitta Rönkön**. Hankkeeseen on tarkoitus ottaa mukaan vielä neljäskin taiteilija. Teoksia yhdistää huumori, leikkimielisyys ja kokeilunhalu, mikä virkistää kampuksen yleisilmettä.

Seppo Uuranmäen kaksiosaisen veistoksen *Hei Hej*:n pronssifiguurit toivottavat opiskelijat ja kampuksen muut kävijät tervetulleiksi heti sen pääsisäänkäynnin läheisyydessä. Rappusille istumaan sijoitettavat figuurit jatkavat osaltaan Kuokkalan sillan alla sijaitsevan kaupunkiveistoksen *Keinuja* tarinaa. Taiteilija Uuranmäen uudetkaan teokset eivät eristäydy jalustoille vaan samaistuvat opiskelijoiden joukkoon.

Sisätiloissa Eila Kinnusen kaksiosainen kolmen kerroksen läpäisevä kasvi-aiheinen maalaus avaa rakennuksen funktionalistiseen arkkitehtuuriin illusorisen näkymän luontoon. Maalaukset toimivat kuin monumentaaliset viherseinät. Kinnusen taiteelle tunnusomaisesti niissä välittyy se, kuinka ääripäiksi mielletyt konkretismi ja valokuvarealistimi voivat rakenteen ja värin kautta lähentyä toisiaan.

Ruokalassa kävijä kohtaa Riitta Rönkön vitriiniin sijoittuvan teoksen *UP SIDE DOWN*. Alun perin vitriineihin oli tarkoitus sijoittaa esille keittiön vanhaa astiastoa, ja siitä lähti osittain idea kutsua Rönkkö taiteilijaksi. Teos osoittaa, kuinka taiteen keinoin tuttuja asetelmia voidaan muovata yllättäviksi ja mielenkiintoisemmiksi.

Harjun hanke on hyvä esimerkki siitä, kuinka prosenttiperiaatteen käyttöönoton ei tarvitse lähteä aina julkisesta rakentajasta, vaan järkiperusteisia syitä sille löytyy myös yksityisen sektorin näkökulmasta. Hankkeessa on korostunut myös havainnollisella tavalla taidekoordinaattorin roolin merkitys niin ajallisten kuin rahallisten säästöjen kannalta. Harjun oppilaskampukselle valmistuvat taideteokset ovat myös hyvä osoitus taidetyöryhmän toiminnan asiantuntijuudesta, sillä ne integroituvat nimenomaan opiskelijamiljööseen kiinnostavasti ja elämyksellisesti.

Artikkeli perustuu Hannu Castrénin, Miia Kivilän ja Kirsi Pitkäsén yhdessä kirjoittamaan aineistoon.

Ulvilan ympäristö- taideteoksessa elementit kohtaavat

Tapio Haapalan ympäristötaideteoksessa
näyttäytyvät monet prosenttitaiteelle
merkittävät kysymykset

Ulvilan Friitalan koulun tuntumasta alkaa pientaloalueiden ympäröimä lähimetsä. Jo metsän siimekseen johtavan ulkoilureitin alussa voi puiden lomitse nähdä, että metsässä on tapahtunut jotain, mikä ei ole vain luonnonvoimien aikaansaamaa. Satakunnan muotoin varsin tasaisesta maaperästä nousee näet kaksi verrattain korkeaa ja erikoisen muotoista kukkulaa. Lähemmäksi siirryttäessä erottuu toisen kukkulan laelta liekin muotoinen ruostepintainen teräsveistos. Ja toisen kukkulan päältä jotain valkoista, mikä lähes kahdeksan metrin korkeuteen kiipeämisen jälkeen osoittautuu aallokon muotoon valetuksi valkobetoni-laataksi.

Kyse on kokemäkeläisen taiteilijan **Tapio Haapalan** Ulvilan Palovainion metsäpuistoon suunnittelemaasta prosenttiperiaatteella toteutetusta toiminnallisesta ympäristötaideteoksesta. Haapala sanoo pyrkineensä tuomaan yhteen maan, tulen, veden ja ilman klassiset elementit ja luomaan samalla kaupungin toiveiden mukaisesti toimivan ja kiehtovan alustan erilaisille ulkoilun muodoille. Talvella teos onkin toiminut hyvin lasten pulkkamäkenä ja kesäisin sitä voi puiston tavoin käyttää vapaasti erilaisiin tarkoituksiin aina maastopyöräilystä konsertteihin ja auringonotosta juoksuharjoitteisiin.

Haapala pyrki kukkuloiden profiileja ja rinteiden jyrkkyyksiä suunnitellessaan huomioimaan mahdollisimman monia erilaisia käyttötarkoituksia. Funktionaalisuuden ohella kukkuloiden pyramidimainen muoto kytkeytyy kuitenkin myös lähialueen luontaisiin geologisiin maanmuotoihin, johon jääkauden jälkeisen Litorinameren porrasmaiset rantapenkereet ovat jättäneet jälkensä ja joista Haapala haki vaikutteita. Kukkuloiden väliin jäävä kanjoni mukailee paikalla kulkeneen polun reittiä. Tilaajan ja käyttäjien näkökulman yhdistäminen taiteelliseen ilmaisuun ei ollut taiteilijalle ongelma, sillä hänellä on myös muotoilijan koulutus.

Poikkihallinnollista luovuutta

Teoksen taustalla on Satakunnan läänintaiteilija **Marjo Heino** ja hänen Ulvilan kaupungin kaavoituspäällikkö **Mikko Nurminen** kanssa käymät keskustelut. Niissä syntyi idea soveltaa taiteen manageroinnin menetelmiä tilanteessa, jossa kaupunki samanaikaisesti kaipaa virikkeellisiä virkistysalueita, etsii

Kuvanveistäjä Tapio Haapalan teos Liekki toisen maamäen huipulla. Teoksen korkeus 3,5 m.
[Kuva/ Tapio Haapala](#)

Uvilan
Palovainion
ympäristötaide-
kokonaisuus

Kesto
2014–2015

Taiteilija
Tapio Haapala

Läänintaiteilija
Marjo Heino,
taidekoordinaattori,
taideasiantuntija
Uvila, Satakunta

Ulvilan kaupunki toivoi ympäristöteokselta toiminnallisuutta. Teos sijaitsee keskellä metsäistä ulkoilualuetta ja talvisin mäkien muodot tulevat parhaiten esiin. Teos on suosittu pulkkamäki maiseman ollessa muuten hyvin tasaista. [Kuva/ Tapio Haapala](#)

kuumeisesti uusia sijoituspaikkoja rakennustyömailla syntyville maamassoille ja on kovien säästöpainoiden alla. Kyllä, niin erikoiselta kuin se julkiseen taiteeseen investoimisen kohdalla saattaakin tuntua, on yksi tämän teoksen syntyprosessin taustalla oleva tekijä säästötarve – mutta vain yksi. Sen ymmärtää varsin yksinkertaisen kaavan kautta: mitä lähemmäs rakennustyömaita maa siirretään, sitä halvemmaksi siirto tulee. Sen vuoksi luovuus maa-aineksen sijoittelussa voi säästää mittavasti verorahoja. Nyt katse oli kartalla kiinnittynyt metsään, jonka kaavamerkintä mahdollisti rakentamisen virkistyskäyttöön. Niinpä kaupunki rajasi metsästä alueen ja antoi taiteilijan käyttöön noin 5000 kuutioita maata sekä työvoiman ja välineet maan muotoiluun taiteilijan toiveiden mukaisesti. Taiteilijalle teos olikin ainutlaatuinen mahdollisuus päästä toteuttamaan tämän mittakaavan teosta.

Lapsille rakkaisiin, ulkoilulle tärkeisiin ja pedagogisesti merkittäviin lähimetsiin koskeminen voi aiheuttaa kiivasta vastarintaa. Näin ei Haapalan teoksen tapauksessa kuitenkaan käynyt. Päinvastoin teos sai rakennusprosessin aikana ja sen jälkeen paljon positiivista palautetta, mikä lienee osoitus hyvästä

suunnittelusta sekä alueen käyttäjien huomioimisesta. Oltiinhan metsään rakentamassa kokonaan uutta ja erityisesti lapset huomioivaa ulottuvuutta, jonka jälkeen metsää olisi vielä riittämiin. Valmiin teoksen lisäksi projekti piti sisälleen myös osallistavia mediakasvatuksellisia elementtejä, kun läänintaiteilijan johdolla läheisen alakoulun oppilaat toteuttivat koulun ipädein lyhyitä dokumentaarisia videotutkielmia rakennusprojektin edistymisestä.

Alueella teoksen valmistumisen jälkeen tapahtunut kehitys tuo kuitenkin uutta valoa siihen, mikä prosenttitaiteen merkitys kaupungin kannalta oli ja minkälaiseen kontekstiin Haapalan teos on asettumassa. Haapalan teoksen valmistumisen jälkeen on näköetäisyyden päähän syvemmälle metsään alettu läjittää lisää maata tarkoituksena rakentaa toinen virkistyskäyttöön tarkoitettu alue. Nyt metsään on suunnitteilla siirtää jopa 25 000 kuutiota maata, mikä on viisi kertaa Haapalan teoksen tilavuus. Uuden alueen suunnittelussa ei ole ollut mukana taiteilijaa ja tarkoituksena on maisemoida maa-aines selvemmin kuntoilun tarpeita silmällä pitäen. Haapalan teoksen kohdalla vastaanotto oli hyvin myönteinen, mutta nyt uudet suunnitelmat ovat aiheuttaneet kovaa vastustusta, mikä on pakottanut kaupungin arvioimaan tilanteen uudelleen.

Taide maankäytön suunnittelijan työkalupakissa

Tarkastellessaan kokonaisuutta vuosi Haapalan teoksen valmistumisen jälkeen keskellä uuden alueen rakentamiseen liittyvää keskustelua, näkee kaavoituspäällikkö Nurminen taiteen menetelmien ja estetiikan ulottuvuuksien mukanaolon alueen kehittämisen alkuvaiheessa ensiarvoisen tärkeänä. Kriitikot voisivat sanoa, että taiteen avulla pystyttiin korkkaamaan prosessi, jossa lähimetsästä tehdään maankaatopaikka, mutta Nurminen näkee win-win -tilanteen. Hänen näkökulmastaan eri hallinnonalojen intressit kohtasivat hienosti prosessissa, jossa yhden alueen olemusta ja henkeä ollaan muuttamassa positiiviseen suuntaan. Lisäksi kaupungilla on vielä mahdollisuus säästää satoja tuhansia euroja rahaa.

Pohtiessaan maamassojen sijoittamisen ja kaavoittamisen problematiikkaa, Nurminen ei kiertele taiteilijoille usein vaikeaa kysymystä taiteen välineellistämistä. Nurmisen mielestä taide on hyvä väline maankäytön suunnittelijan työkalupakissa. Erityisesti yhteisötaiteen menetelmät osana osallistavan suunnittelun prosessia voivat synnyttää luottamusta ja käsitellä alueeseen liittyviä herkkiäkin merkityksiä tavalla, mikä on hallinnollisten käytäntöjen kiireisessä arjessa normaalisti mahdotonta. Taiteilija voi siis auttaa koko yhteisön kiistoitta muutoksen yli ja säästää näin myös merkittävästi resursseja.

Kun luonto saa valtaa, saattaa ihmisille muodostua syvempi suhde paikkaan. Haapalan toiveena onkin, että ihmisten ohella myös luonto ottaisi teoksen valtaansa. Ajatuksena on, että erilaiset kasvit ja puut saisivat kasvaa kukkuloilla ja niiden reunoilla. Näin taide ja muotoilu yhdessä ympäristön kanssa voisivat muodostaa uuden mielenkiintoisen paikan ihmisille. Ideana on, että teos omaksuisi jotain siitä villeydestä ja mystiikasta, mitä luontoon kätkeytyy ja mikä läheisten metsien henkäyksissä edelleen vetoaa mielikuviin.

Ulvilan ympäristötaidehankkeen taideasiantuntijana on toiminut Marjo Heino, artikkelin on kirjoittanut Niilo Rinne.

IV

PROSENTTIPERIAATE
SAIRAALOISSA &
HOIVAYMPÄRISTÖISSÄ

Taiteen saaminen osaksi sairaalaa vaatii monialaista yhteistyötä

Lappeenrantaan valmistuu uusi keskussairaala vuonna 2017 (käytössä vuonna 2018). Suunnittelu on aloitettu jo monia vuosia aiemmin ja ajatuksia on ollut myös taiteen mukaan ottamisesta sairaalarakentamiseen. Vuonna 2014 alkoi yli kolmen vuoden mittainen prosessi, jonka tuloksena Eksoten uuteen K-sairaalaan saadaan taidetta mukaan.

No, miksi sairaalassa pitää olla taidetta? Asiaa pitää tarkastella ensisijaisesti käyttäjänäkökulmasta eli niin potilaiden, työntekijöiden kuin vierailijoiden kannalta. Tutkimusten mukaan visuaalinen taide esimerkiksi auttaa potilasta kiinnittämään huomiota johonkin muuhun kuin sairauteen, tutkimuksiin ja kipuun. Toisaalta taide tekee ympäristöstä paremman työskentely-ympäristön ja vaikuttaa esimerkiksi sairaalan kilpailukykyyn rekrytointikohteena. Toisaalta taide tuo monia merkityksiä vain olemalla omana itsenään.

Eksoten uuteen sairaalaan tuleva taideprojekti käynnistyi vauhdilla, kun Eksotelle myönnettiin valtionavustusta taidehankkeen käynnistämiseen. Sairaala nimesi sairaalan sisältä oman koordinaattorin, joka kokosi taidetyöryhmän yhteistyössä taideasiantuntijoiden kanssa. Taidetyöryhmässä on edustajia esittävän taiteen puolelta, alueen taidemuseosta, sairaalan henkilökunnasta ja paikallisesta taiteen oppilaitoksesta. Lappeenrannan taiteen teemaksi valikoitui taidetyöryhmän tapaamisten aikana Saimaa ja vesi. Ajatus ”Vesi vanhin voitehista” sopii hyvin ajatukseen sairaalan roolista parantamisessa.

Luonnosten tilaaminen

Eksoten sairaalan suunnittelussa on mukana kaksi yhteistyötä tekevää arkkitehtitoimistoa, kuopiolainen Partanen & Lamusuo Oy ja lappeenrantalainen arkkitehtuuritoimisto Ovaskainen Oy. Partanen & Lamusuo Oy teki syksyllä 2015 Eksoten tilauksesta taidekaavan, jossa määriteltiin yleinen teema Saimaa ja vesi sekä hahmoteltiin alustavasti taiteen paikkoja niin sisä- kuin ulkotiloissa ja kiinteiden kalusteiden kustannuskertymää osana arkkitehtuuria. Taiteen kaavaa täydensi Kaakkois-Suomen muotoilun läänintaiteilija **Outi Turpeisen** tekemä taidekonsepti, jonka mukaisesti sairaalan taide voi olla rakenteisiin integroitua, valmiita ripustettavia teoksia, jo olemassa olevan taidekokoelman hyödyntämistä, toiminnallista taidetta ja ulkoveistoksia.

↑ Annu Vertasen luonnos "Noilla vienoilla lainehilla, utuisilla vesillä" uuden ja vanhan sairaalarakennuksen väliin tulevan yhdyskäytävän kattoon. Taideteos integroidaan osaksi rakennuksen rakenteita ja ajatuksena on, että myös paareilla kulkevat potilaat näkevät teoksen.

[Luonnoskuvat/ Annu Vertanen](#)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden Eksoten K-sairaala

Kesto
2014–2018

Taiteilijat
Janette Holmström,
Ville Huhtanen, Sirpa Hynninen,
Vesa-Ville Saarinen,
Nelli Tanner, Tuulia Iso-Tryckäri
ja Annu Vertanen

Yhteistyökumppanit
Arkkitehtuuritoimisto
Partanen & Lamusuo Oy,
Arkkitehtuuritoimisto
Ovaskainen Oy,
Lappeenrannan taidemuseo,
Saimaan Ammattikorkeakoulu

Tilaja
Eksote

Läänintaiteilija
Outi Turpeinen
taideasiantuntija
Lappeenranta, Etelä-Karjala

Keskustelujen pohjalta taidetyöryhmän kuvataiteen asiantuntijat valitsivat sairaalan taidehankkeisiin mukaan 9 taiteilijaa, joilta tilattiin kesäkuussa 2015 luonnokset. Eksote valmisti luonnossopimukset, joiden mukaan muun muassa luonnoksista maksettiin 2500€ jokaiselle ajoissa luonnoksen palauttaneelle taiteilijalle.

Monia on mietityttänyt se millä perusteella juuri nämä taiteilijat on valittu projektiin mukaan. Aiemmin oli jo linjattu, että tavoitteena on löytää kuvataiteilijoita Eksoten toimialueelta Etelä-Karjalasta. Jokainen taidetyöryhmän jäsen mietti tahollaan ehdokkaita, joita käytiin tapaamisessa läpi. Taiteen kaavan avulla arkkitehdit olivat määritelleet taiteen paikat. Tärkeää oli löytää tekijöitä, joiden aiemmat työreferenssit sopivat sairaalaan valittuihin teemoihin. Yhtä lailla tärkeää oli löytää yhteistyökykyisiä taiteilijoita, koska ensivaiheessa taidehankinnat keskitettiin rakennusaikataulun- ja budjetin mukaisesti rakenteisiin tuleviin taideteoksiin.

Taiteilijoilta edellytetään valmiutta hypätä sosiaali- ja terveysalan ajattelumalliin. Jo alkuvaiheen alustavissa tiedusteluissa muutama taiteilija ei kokenut työtehtävää omakseen, eikä lähtenyt mukaan. Matkan varrella yksi taiteilija myös jätti tilauksen teon kesken luonnosvaiheen jälkeen. Uuteen sairaalaan tilattiin myös ääniteosluonnos, mutta tämän teoksen toteutus on vielä harkinnassa.

Asiantuntijana toiminut Turpeinen esitteli taidetyöryhmässä julkisen taiteen hankintamalleja ja muita toimintatapoja. Luonnoksia tilattiin kaikilta 9 taiteilijalta suoratilauksena. Sopimuksia hiottiin niin Eksoten kuin Suomen Taiteilijaseuran lakimiesten avustuksella. Luonnokset rahoitettiin Eksoten saamalla Prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen – valtion erityisavustuksella ja läänintaiteilija oli niin tilaajatahon kuin taiteilijoiden apuna kaikissa vaiheissa. Taiteilijavalintojen tullessa julkisuuteen läänintaiteilija sai jonkin verran yhteydenottoja myös muilta taiteilijoilta, jotka olisivat halunneet projektiin mukaan. Tämä kertoo taiteilijakentän kiinnostuksesta olla mukana rakennushankkeissa.

Taide voi olla osana rakenteita

Integroitu taide tarkoittaa sitä, että taide on osa rakennuksen rakenteita kuten esimerkiksi kattomateriaaleissa, lattiassa tai lasiseinissä. Integroidun taiteen tavoitteena on vähentää taiteen kustannuksia, mutta tuottaa silti hyvää ja kiinnostavaa ympäristöä. Onnistumisen kannalta olennaista on aloittaa taiteen suunnittelu osana kokonaisuutta mahdollisimman aikaisin. Integroidun teoksen tekeminen vaatii nimenomaan yhteistyökykyä ja se on vaativaa niin taiteilijalle kuin tilaajallekin. Integroitu taide vaatii tiivistä yhteistyötä niin sairaalan projektijohdon, arkkitehtien kuin taiteilijoiden kesken.

Taidepäätökset

Sillä välin kun taiteilijat työstivät luonnoksiaan, oli vaikuttamisen aika. Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija **Johanna Vuolasto** ja läänintaiteilija Turpeinen pitivät alustukset taiteesta osana hyvinvointia ja integroidusta taiteesta sairaalan johtoryhmälle. Myös sairaalan projektijohto oli innokkaasti mukana edistämässä taiteen saamista osaksi uutta sairaalarakennusta. Läänintaiteilija oli mukana lähes jokaisessa työryhmän kokouksessa yli vuoden ajan. Taiteen saaminen osaksi rakentamista on sitkeää vakuuttamistyötä, jossa tarvitaan näkemystä tilaajahalolta. Tärkeää on vakuuttaa niin teknisen puolen kuin sosiaali- ja terveyspuolen ammattilaiset siitä miksi taidetta kannattaa hankkia uuteen sairaalaan.

Syyskuussa 2015 Eksoten uuden sairaalan johto teki positiivisen päätöksen ja päätti tilata rakenteisiin integroitavat teokset. Uuden sairaalan rakennushanke rahoittaa taidehankinnat osana rakentamista prosenttiperiaatteen mukaisesti. Tämän lisäksi taidetyöryhmä on myös pohtinut yksityisen rahoituksen saamista esimerkiksi pihalle asennettavaan veistokseen.

Toteutussuunnittelu

Eksoten taideprojektissa sairaalan taidekoordinaattorina on toiminut kahden vuoden aikana jo kolme eri henkilöä mm. vanhempainvapaiden takia. Tämä on ollut haasteellista projektin etenemisen kannalta, kun esimerkiksi luonnosten hyväksymisen ja työsopimusten kirjoittamisen välillä kului reilusti yli puoli vuotta. Toisaalta sairaalan rakennusaikataulu etenee kuin juna omalla tahdillaan ja varsinkin integroidut taideteokset pitää sovittaa osaksi aikataulua. Rakenteisiin integroidut taideteokset suunnitellaan yksityiskohtia myöden tiiviissä yhteistyössä arkkitehtien, urakoitsijoiden ja alihankkijoiden kanssa.

Eksoten taiteilijaprojektiin valituista taiteilijoista kokeneimmat taiteilijat jatkoivat työtään hetkittäin myös ilman sopimusta ja varmistivat näin aikataulullisesti mm. taiteen saamisen rakenteisiin. Osa taiteilijoista taas odotti sopimusten allekirjoitusta ennen varsinaisen työn aloittamista, jolloin osaa teoksista ei enää aikataulusyistä ollut mahdollista toteuttaa.

Taidekoordinaattorin rooli on siis hankkeissa olennainen ja vaativa; tärkeää olisi sairaalaprosjektissa hallita niin sote-, rakennus- ja taidealan käytännöt. Molemmat mukana olevat arkkitehtitoimistot ovat tehneet ison työn yhteistyössä taiteilijoiden kanssa miettimällä taiteen sijoittamista ja juurruttamista julkisiin tiloihin. Taiteen toteutus vaatii resursseja, hyviä kommunikaatiotaitoja ja ennen kaikkea halua tuottaa hyvää ympäristöä.

”Taiteesta hyvinvointia?”

Viime aikoina on julkisuudessa puhuttu paljon taiteen hyvinvointivaikutuksista. Taiteen ei kuitenkaan ole tarkoitus olla mikään laastari. Onko mahdollista ajatella, että sairaala ei pelkästään hoidakaan sairaita vaan myös ylläpitää terveyttä? Olennaista on myös se, että taide osana rakentamista tuottaa hyvää ympäristöä. Eksoten sairaalaan valitut taiteilijat ovat kaikki ammattitaiteilijoita, mukana on sekä jo kokeneita ja palkittuja tekijöitä että nuoria vastavalmistuneita taiteilijoita, ja heille kaikille on tärkeää tehdä laadukasta taidetta.

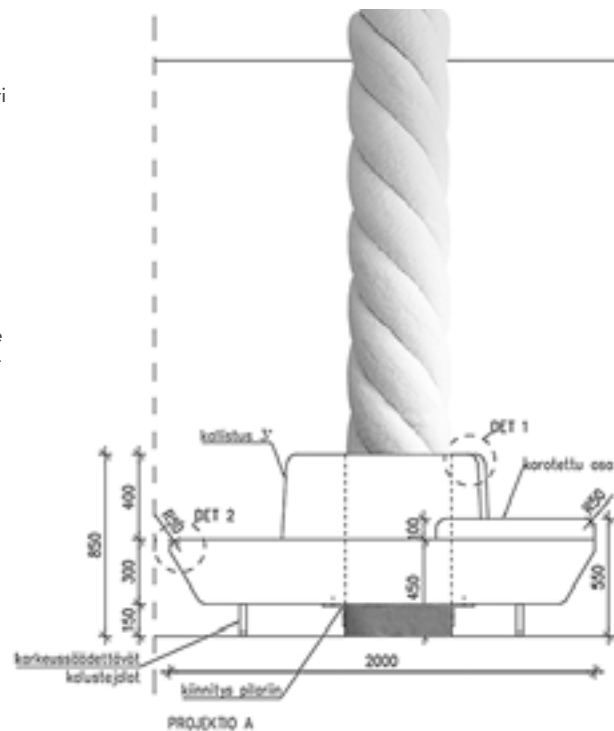
Taiteen pitää itsessään olla vaikuttavaa. Sairaalaan suunniteltu taide on osa arkkitehtuuria, mutta myös taidetta, josta taiteilijat voivat olla ylpeitä. Myös taiteen saavutettavuus erilaisissa elämäntilanteissa oleville on tärkeä asia. Sairaalamiljöössä taiteen kokijoina ovat niin sosiaali- ja terveysalan henkilöstö, potilaat kuin vierailijat; koko yhteiskunnan kattava porukka.

Eksoten sairaala valmistuu 2017. Nähtäväksi jää miten taide vaikuttaa kokonaisuudessa. Haaveissa on myös saada sairaalaan mukaan esimerkiksi sairaalaklovnitoimintaa, muuta esittävää taidetta ja galleria.

↑→ Vesa-Ville Saarisen ja Sirpa Hynnisen luonnos Lappeenrannan uuden K-sairaalan pääsisäänkäynnin yhteyteen. Muodoltaan kierteinen pilari toimii koko rakennuksen maamerkinä ja symbolina. Taiteellinen työ on tiivistä yhteistyötä rakennushankkeen eri osapuolten kesken. Rakennuksen päällekkäisten aulatilojen läpi menevä kantava pilarirakenne on muodoltaan kierteinen. Pilarit sijaitsevat kaikkien seitsemän kerroksen hissiaulojen keskellä. Ne toimivat opasteena hissiin ja portaikkoon. Pilareiden ympärille tulee myös Partanen & Lamusuo Oy:n suunnittelema sohva. [Luonnoskuvat/ Sirpa Hynninen ja Vesa-Ville Saarinen](#)

Kuopion Mäntykampuksen taideteos syntyi yhteistyönä

Taiteilijat toteuttivat Kuopion Männistön uudessa Mäntykampuksen palvelukeskuksessa yhteisötaidehankkeen, jonka pohjalta syntyi alueelle taideteos. Lähtökohta oli, että taide voi olla osana korjausrakentamista, sisustusta tai yhteisöllistä toimintaa.

Kuopion Mäntykampus on uusi ikä-ihmisten hoivapalvelukeskus. Uutta ja vanhaa rakentamista yhdistävällä kampuksella on sekä asumisyksikkö sekä asumista tukevia hoivapalveluita. Hankkeessa pilotoitiin taidekonsultin työkenttää hoivapalvelun eri toimijoiden ja toimialojen välisen yhteistyön mahdollistajana. Käyttäjät otettiin mukaan mahdollisimman varhain ja otettiin huomioon heidän suhteensa taidesuunnitelmaan.

Taideprojekti toteutettiin yhteistyössä Kuopion kaupungin, Taiteen edistämiskeskuksen sekä Ympäristötaiteen säätiön kanssa. Taidekonsulttina ja koordinoijana toimi muotoilun ja arkkitehtuurin läänintaiteilija **Anu Muurinen**. Ohjausryhmän muodostivat kaupungin poikkihallinnollinen ryhmä, jossa oli edustajia muun muassa taidemuseosta, peruspalveluista ja tilahallinnosta. Taidehanke jaettiin kahden vaiheeseen. Ensimmäisen vaiheen tavoitteena oli osallistaa alueelle muuttavia ikä-ihmisiä, palvelukeskuksen henkilökuntaa ja alueen muita asukkaita suunnittelemaan omaa ympäristöään. Toisessa vaiheessa toteutettiin ympäristötaideteos.

Mäntykampuksen asukkailla on nyt mitä ihailla. Alueen pihaluiskan betoniseinää koristaa taideteos, jonka suunnitteluun asukkaat ovat itse saaneet vaikuttaa.

Pihkassa Männistöön

Ilman alueelle kohdistuvaa Pihkassa Männistöön -hanketta ei taidetta olisi saatu. Hanke oli osa valtakunnallista kehittämisohjelmaa, jonka tarkoituksena oli edistää asuinalueiden elinvoimaa. Hankkeen avulla Männistöstä haluttiin kehittää ikäystävällinen mallikaupunginosa, jossa asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä.

Taidehankkeen ensimmäisessä vaiheessa yhteisötaiteilijat **Mari Lindfors** ja **Meri Elonheimo** järjestivät Männistön palveluasunnoissa asuville ikäihmisille ja kaupunginosan muille asukkaille yhteisöllistä toimintaa, jossa käytettiin ympäristökasvatuksen ja kuvataiteen keinoja. Tarkoituksena oli tuoda ihmisiä lähemmäksi toisiaan ja omaa lähiluontoaan sekä osallistaa heitä uuden asuinalueensa kehittämiseen ja taidekohteen suunnitteluun.

**MÄNTYKAMPUKSEN
ASUKKAILLA
ON NYT MITÄ
IHAILLA.**

**Kuopion
Mäntykampus**

Kesto
12/2014–12/2015

Taiteilijat
Mari Lindfors ja Meri Elonheimo
Kirsi Miettinen ja Marko Ausma

Yhteistyökumppanit
Kuopion kaupunki
Ympäristötaiteen säätiö

Tilaja
Kuopion kaupunki

Läänintaiteilija
Anu Muurinen
taidekonsultti
projektin koordinaattori
Kuopio

↓ Luonnoskuva Kuopion Mäntykankaan yhteistaideteoksesta. Kuva/ Marko Ausma

OLI MAHTAVAA NÄHDÄ, KUINKA YHTEISÖSTÄ ALKOI NOUSTA IDEOITA JA KUINKA PIENET ASIAT ROHKAISIVAT OSALLISUUTEEN JA YHTEISEEN TOIMINTAAN.

– Järjestimme muun muassa viikoittaisia kahvitapaamisia palvelukeskuksen ravintolassa. Kahveilla vaihdettiin ajatuksia ja suunniteltiin yhdessä tulevaa toimintaa. Yhteisökahvit oli hyvä tapa saada ihmiset liikkeelle. Kaikille avoin, matalan kynnyksen kohtaamispaikka on edellytys yhteisöllisen toiminnan viiriämiseksi. Kahvi tarjosi tutun ja turvallisen syyn tulla paikalle.

Lindfors ja Elonheimo järjestivät myös kuvallisen työskentelyn työpajoja ikäihmisille toimintakeskuksessa ja hoivapuolen asumisyksiköissä. – Osallistujilta kerättiin ideoita oman ympäristönsä, erityisesti ympäristötaideteoksen ja asumisyksiköiden aidatun sisäpihan, suunnitteluun. Oli mahtavaa nähdä, kuinka yhteisöstä alkoi nousta ideoita ja kuinka pienet asiat rohkaisivat osallisuuteen ja yhteiseen toimintaan.

Mukava maamerkki

Taidehankkeen toisessa vaiheessa toteutettiin Kirsi Miettisen ja Marko Ausman teos *Metsän kansa*, joka valittiin toteutettavaksi kolmenkymmenen ehdotuksen joukosta. Sekä teoksen että kohteen valintaan osallistui Mäntykampuksen asukkaita ja henkilökuntaa.

↑ Työvaiheita. Kuva/ Marko Ausma

↑ Taiteilijat yhdessä Mäntykampuksen palvelukeskuksen asukkaiden kanssa. Kuva/ [Vincente Sierra](#), [Kuopion kaupunki](#)

Taiteilijat Kirsi Miettinen ja Marko Ausma kertovat, että toteutuksen aloitus oli haastava.

– Myöhäinen syksy ja kohteen sijainti korkealla mäellä asetti meille haasteita. Tuuli oli paikoin voimakasta ja jäätävän kylmää. Asukkaat kävivät uteliaina katsomassa ja kyselemässä. Välillä he kuivattivat sateeseen jääneitä työhanskojamme pattereiden päällä ja toisinaan pohdimme yhdessä teknisiä ratkaisuja.

– Sellaisia kommentteja kuului myös, että teos luo mukavan maamerkin Männistöön.

Taiteilijat kertovat, ettei koko työprosessin aikana tullut yhtään negatiivista palautetta.

– Eräänä iltana olimme maalaamassa spraymaaleilla eläimiä seinään, kun Männistön nuorisoa ajoi pyörillä ohi. He kurvasivat talon ympäri ja tulivat katsomaan mitä tapahtuu. Poikien mielestä teos näytti hitsin siistiltä. Samat pojat saivat valita minkä eläimen maalaisimme päätyseinään. Sinne tuli pöllö.

Miettinen ja Ausma ovat täydestä sydämestään sitä mieltä, että teoksesta tuli koko Mäntykampuksen asukkaiden oma projekti. Taidehanke onnistui tavoitteissaan ja vahvisti uusien asukkaiden ja muiden toimijoiden osallisuuden tunnetta, loi uusia kumppanuuksia sekä uuden poikkihallinnollisen toimintamallin Kuopion kaupungille.

**Kuopion Mäntykampuksen taideasian-
tuntijana on toiminut Anu Muurinen ja
artikkelin on kirjoittanut Heli Haring.**

Keski-Suomen Uusi sairaala -hanke

Jyväskylän Kukkumäkeen valmistuu täysin uusi keskussairaala vuonna 2020. Sairaala on ensimmäinen Suomessa 2000-luvulla toteutettava keskussairaala. Sen suunnittelun lähtökohtina ovat olleet asiakaslähtöisyys, toimivuus ja tehokkuuden lisääminen. Uudenlaista sairaalarakentamiskulttuuria edustavat konkreettisia esimerkkeinä lääkäreiden käyttöön vastaanottohuoneiden taakse suunnitellut avoimet ja yhteiset työskentelytilat sekä asiakaslähtöisyyttä korostetaan toteuttamalla yhden hengen potilashuoneita.

Sairaalan hankesuunnittelu käynnistyi heinäkuussa 2012 ja toteutussuunnittelu ja rakentaminen alkavat vuonna 2017. Suunnitteluun on kytketty monia eri tahoja ja asiantuntijoita. Uusia toimintamalleja ja niitä tukevia tilaratkaisuja kehitetään yhdessä käyttäjien kanssa työpajoissa ja erilaisissa työryhmissä. Sairaalan suunnittelun tavoitteet keskustelevat hedelmällisellä tavalla myös prosenttiperiaatteen kanssa sillä arkkitehtuurisilla ratkaisuilla, visuaalisuudella ja integroimalla taide osaksi sairaalaympäristöä voidaan saada aikaan viihtyvyyttä, edistää terveyttä ja luoda toimivat puitteet sairaalan moninaisille toiminnolle. Uudessa sairaalassa niihin lukeutuvat perusterveydenhuollon lisäksi erikoissairaanhoidon ja osin myös sosiaalityön palveluita.

Taide osaksi uutta sairaalaa

Sairaalaan sijoitettavan taiteen pääasiallisena päämääränä on tukea potilaiden ja heidän omaistensa sekä henkilökunnan hyvinvointia. Suunnittelun yhteistyötahoina ovat ensisijaisesti potilaat, heidän omaisensa ja sairaalan työntekijät yhteistyössä taiteilijoiden, arkkitehtitoimiston, rakennussuunnittelun, sairaanhoitopiirin sekä Uusi sairaala -hankkeen johdon kanssa. Tavoitteena on tuoda taiteellinen kokonaissuunnitelma osaksi rakentamista jo alusta lähtien, näin taide niveltyy osaksi sairaalan kokonaisuutta mahdollisimman kustannustehokkaasti mm. valaistus-, sähkö- ja lvi-suunnittelussa. Tarkoituksena onkin tehdä tiivistä yhteistyötä niin arkkitehdin kuin urakoitsijan kanssa.

– Uusi sairaala tulee olemaan todella suuri kokonaisuus sisältäen monenlaisia tiloja. Näin monenlaiselle taiteelle on tilaa, luonnehtii valmistuvaa sairaalaa sairaanhoitopiirin taidehankintatoimikunnan puheenjohtaja ja kehittäjäylilääkäri **Elina Nikanne**.

Tärkeää taustatyötä hankkeessa on tehnyt Keski-Suomen visuaalisten taiteiden läänintaiteilija **Kirsi Pitkänen**, joka tapasi projektin alkuvaiheessa kohteen pääsuunnittelija **Teemu Kurkelaa** (JKMM) sekä esitteli toiminta- ja rahoitusmalleja johtoryhmälle. Syksyllä 2015 perustettiin taustoittavan suunnittelutyön tekemiseen Uusi sairaala -hankkeen (USH) taideryhmä. Siihen kuuluu Pitkäsen lisäksi taiteilijaseuran taiteilijajäseniä, hankkeen sisustusarkkitehtejä ja sairaanhoitopiirin edustajia. Hanketta taustoittaa myös Pitkäsen läänintaiteilijakollegoidensa **Outi Turpeisen** (Kaakkois-Suomi) **Vesa**

**SAIRAALAN
SIOJITETTAVAN
TAITEEN
PÄÄASIAALLISENA
PÄÄMÄÄRÄNÄ ON
TUKEA POTILAIDEN
JA HEIDÄN
OMAISTENSA SEKÄ
HENKILÖKUNNAN
HYVINVOINTIA.**

↓ Jyväskylän Kukkumäkeen valmistuu täysin uusi keskussairaala vuonna 2020. Sairaala on ensimmäinen Suomessa 2000-luvulla toteutettava keskussairaala. Sen suunnittelun lähtökohtina ovat olleet asiakaslähtöisyys, toimivuus ja tehokkuuden lisääminen.
Kuva/ JKMM Arkkitehdit

**Keski-Suomen
Uusi sairaala
-hanke**

Kesto

Käynnistynyt v. 2012,
taidetyöryhmä
perustettu v. 2015,
valmistuu v. 2020

Taiteilijat

Taidekonseptin
tekemiseen palkattu
Teija Isohauta,
taiteilijavalintoja
ei ole vielä tehty

Läänintaiteilija

Kirsi Pitkänen
taidetyöryhmän jäsen,
asiantuntija ja esittelijä,
taustatyön tekeminen
Jyväskylä, Keski-Suomi

↑ Uudenlaista sairaalarakentamiskulttuuria edustavat konkreettisia esimerkkeinä lääkäreiden käyttöön vastaanottohuoneiden taakse suunnitellut avoimet ja yhteiset työskentelytilat. Asiakaslähtöisyyttä korostetaan toteuttamalla yhden hengen potilashuoneita. Tässä on havainnekuva vastaanottohuoneesta.
[Kuva/ JKMM Arkkitehdit](#)

**KESKIÖÖN
TULEE NOUSEMAAN
POTILAAN
SAIRAALAKOKEMUS,
JOSSA TAIDEKOKEMUS
TOISI LISÄARVOA
ESIMERKIKSI LAPSEN
HOITOPOLKUUN
TÄMÄN SAAPUESSA
PÄIVYSTYKSEEN.**

Varrelan (Häme) kanssa vuonna 2014 järjestämä Taide sairaalassa -seminaari.

Uuteen sairaalaan tulevan taiteen kokonaisrahoitusta ei tässä vaiheessa ole vielä budjetoitu erikseen, mutta hankkeen sisällä on käyty keskusteluja rahoituksen eri vaihtoehtoista. Mahdollisuuksia voisi löytyä esimerkiksi yksityisestä rahoituksesta ja deponoinnista.

Taidekonseptin suunnittelua

Uusi sairaala tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia taiteen hyödyntämiselle joko rakennukseen tai ympäristöön integroituna ja erillisenä visuaalisena tai opastavana elementtinä. Jotta nämä mahdollisuudet voidaan toteuttaa mahdollisimman hyvin potilaiden ja heidän omaistensa sekä taiteen ja taiteilijoiden kannalta, Uudelle sairaalalle ollaan hahmottelemassa taidekonseptia. Syksyllä 2016 taidekonseptin tekemiseen on palkattu **Teija Isohauta**, joka jatkaa keskustelua arkkitehtien ja johtoryhmän kanssa ja laatii vuoden 2017 aikana taidekonseptin, joka toimii taidehankintojen ja suunnittelun pohjana.

Moninaisuutta taidekonseptin suunnitteluun tuo sairaanhoitopiirin laaja yli tuhat teosta käsittävä taidekokoelma, joka sisällytetään toimivaksi kokonaisuudeksi taidekonseptiin uusien taidehankintojen ohella. Elina Nikanne ei näe taidekokoelman ja uuden taiteen välille muodostuvan ristiriitaa, vaan päinvastoin ne molemmat tulevat olemaan tärkeä osa kokonaisuutta. – Sairaalaan pyritään saamaan hieno kokonaisuus, josta voivat nauttia potilaiden lisäksi myös vierailijat sekä työntekijät, hän kiteyttää.

Keskiöön tulee nousemaan potilaan sairaalakokemus, jossa taidekokemus toisi lisäarvoa esimerkiksi lapsen hoitopolkuun tämän saapuessa päivystykseen. Tällaisten asiakaslähtöisten polkujen pohjalta sairaalaympäristöön voidaan suunnitella erilaisia visuaalisia osakokonaisuuksia. Nikanteen mukaan taide voi paitsi säästää potilaiden paranemista lisäämällä viihtyisyyttä ja paranemista edistävien tunteiden herättämisen kautta, niin taide voidaan tuoda osaksi hoitoa myös avustavana elementtinä. Tällöin visuaalisesti mielenkiintoisten yksityiskohtien avulla voidaan motivoida esimerkiksi kuntoutuvaa lasta liikkeelle.

Suunnittelutyötä tulee viemään käytäntöön ainakin Light Design Collective (LDC), joka on varmistunut yhdeksi rakennuksen (julkisivuvalaistuksen) valaistussuunnittelun toteuttajaksi. LDC on erikoistunut valaistusratkaisuihin ja sovelluksiin, jotka limittyvät arkkitehtoniseen suunnitteluprosessiin. Yrityksellä on merkittävää kokemusta myös taiteellisista projekteista. Kollektiivi hyödyntää sovelluksiin digitaalisia sisältöjä ja viimeisintä teknologiaa, joten yrityksen työpanos sopii loistavasti osaksi uuden vuosituhannen sairaalarakentamista.

Artikkeli perustuu Miia Kivilän ja Kirsi Pitkäsén yhdessä kirjoittamaan aineistoon.

Lapset etusijalla Porin Lasten- ja naistentalon taidehankinnoissa

Taiteen manageroinnin läänintaiteilija **Marjo Heino** tehtävänä kolmivuotis-
kaudellaan on ollut edistää prosenttiperiaatetta Satakunnassa. Heino on työs-
sään ollut tuomassa taidetta julkisille paikoille ja rakennettuihin ympäristöihin.
Yksi näistä projekteista on ollut Satakunnan sairaanhoitopiirin Poriin rakenta-
man uuden Lasten- ja naistentalon taidehankinnat.

– Kun tulin läänintaiteilijaksi 2014 tammikuussa, kuulin Lasten- ja naistentalon rakennushankkeesta. Laitoin viestin, jossa esittelin työnkuvaani ja tarjosin asiantuntijuuttani taidehankintojen avuksi, Marjo Heino taustoittaa.

Vastausta Heino sai kuitenkin sairaanhoitopiiriltä odotella vielä tovin, mutta kun vastaus viimein tuli, asiat lähtivätkin rullaamaan nopealla aikataululla. Taidehankintoja varten perustettiin taidehankintatyöryhmä, jonka ulkopuolisena asiantuntijana läänintaiteilija toimi.

Marjo Heino lähtökohtana taitelijoiden valinnassa oli tuoda esiin satakuntalaisia taiteilijoita, tukea heidän työllistymistään ja ansaintakeinojaan. Tämä sopi hyvin myös sairaanhoitopiirille. Rahaa hankkeeseen oli käytettävissä vajaa prosentti rakennuskustannuksista.

– Tein paljon yhteistyötä Lasten- ja naistentalon suunnittelija **Minna Alhosen** kanssa. Keskustelimme heidän toiveistaan tilojen käytön suhteen ja miten taide voisi tukea sairaalan toimintoja, kertoo Heino.

Kun taiteilijat lopulta tulivat Lasten- ja naistentaloon, oli rakennusvaihe jo pitkällä. Aikataulu toteutukselle oli todella tiukka. Koko taidehanke saatettiin loppuun vajaassa puolessa vuodessa. Lähtökohtana koko talon suunnittelussa on ollut viihtyisyys sekä lasten ja naisten näköinen sairaala. Yhtenä nimittäjänä taideteoksissa haluttiin tuoda esiin myös Porin alueen luontoa. Teoksissa näkyvätkin esimerkiksi niin Porin metsä kuin merikin. Lasten- ja naistentalon taidekokoelman tekniikkakirjo on laaja, teoksia on pitsistä videoteoksiin ja integroituihin valokuviin.

– Joillekin taiteilijoille aika riitti hyvin, mutta mukana on myös isoja kokonaisuuksia, joiden työstämisen rauhoittamiseksi olisi tarvittu lisää aikaa. Kaikesta kuitenkin selvittiin, kun taustalla oli yhteinen innostus, Heino summaa.

Sairaalassa koetaan myös vaikeita, rankkojakin hetkiä. Ne ovat osa elämää, mutta päälinjauksena teoksille haluttiin valoisa ja eteenpäin katsova asenne. – Kyllähän sairaalaympäristö asetti teoksille omia haasteitaan. Kokonaisuudessa on kuitenkin tarkoin mietitty yhdenmukaisuus, mutta samalla huomioitu myös eri osastojen käyttötarkoitus, Marjo Heino sanoo.

↑ Kuvataiteilija Anna Turusen Kuplameri on toiminnallinen maalaus. Teoksessa on pelillisiä yksityiskohtia ja alueita joihin lapset voivat piirtää. Teokseen kuuluu myös "rantakiviä", jotka ovat samalla kaiuttimia. Painettaessa katkaisinta on kuultavissa merieläinten ääniä. [Kuva/ Kari Valtonen](#)

Porin Lasten- ja naistentalo

Kesto
2014–2015

Taiteilijat
Noin 30 eri taiteilijaa

Läänintaiteilija
Marjo Heino
taidekoordinaattori
Pori, Satakunta

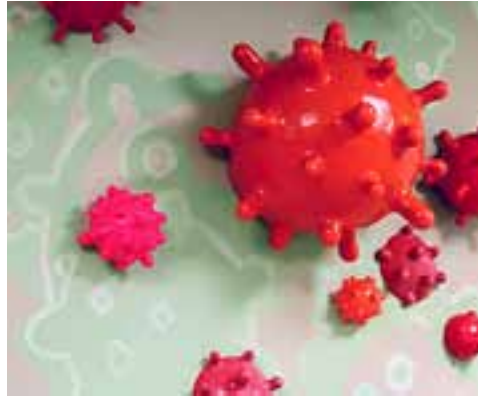

← Kuvanveistäjä Laura Lehenkarin **Niitty**-teos koostuu kuudesta teräksisestä eri värisestä perhostesta. Teoskokonaisuus sijaitsee lasten poliklinikan sisäänkäynnin yhteydessä.

[Kuva/ Kari Valtonen](#)

→ Kuvanveistäjä Ville Kirjasen **Mikrobit**-teos on sijoitettu lasten infektiio-osaston käytävälle. Taiteilijan mukaan teos tuo näkyville taudinaiheuttajat ja teosta voi siksi tökkiä. [Kuva/ Kari Valtonen](#)

Taidekokoelma ei rajoitu vain sisätiloihin, vaan myös sairaalan piha-alueella on lapsille suunnattuja teoksia. Siellä ovat esimerkiksi **Tapio Haapalan** teos *Seikkailija*, joka kuvaa lapsen maailmasta käsin matkaa kohti tuntematonta sekä **Laura Lehenkarin** *Niitty*-teos, jonka kuusi perhosta ovat toivottamassa asiakkaita tervetulleiksi.

Sisällä Lasten- ja naistentalossa on neljä kerrosta, joiden tunnusvärejä muokaillessa on valittu mm. akustolevyihin printatut valokuvat. Sisääntuloaulassa taloon tulevia synnyttäjiä vastaanottaa **Janne Sammalmaan** kukkateos *Kukkia sankareille*.

– Myös henkilökunta on ollut tässä projektissa mukana. Heillä liittyi tähän uuteen taloon jonkin verran muutospaineita, joita saattoi ehkä hieman lieventää Valolinnan eli taiteilijapari **Anna Turusen** ja **Anne Roininen** kanssa käydyt keskustelutuokiot lempiväreistä. Henkilökunnan valitsemat värit on nähtävissä neljässä kerroksessa sijaitsevassa *Raanu*-teoksessa.

Oman näkemyksensä ovat tuoneet esille myös vauvat: suurikokoinen vauvojen värikylypyteos *Porkkanapunajuurivarpaat* on esillä henkilökunnan ravintolassa pigmenttitulostettuna alumiinille. Kaiken kaikkiaan teoksia on talossa yhteensä kolmeltakymmeneltä taiteilijalta.

Lasten- ja naistentalossa on haluttu tuoda esiin taide, jonka kohderyhmänä ovat lapset. Niinpä leikkipaikoilla ja seinillä on teoksia, joita voi kosketella ja lapset kirjaimellisesti leikkivät **Anna Turusen** taideteoksissa, kuten *Kuplameresä* tai *Koivupuulalassa*.

Läänintaiteilija Marjo Heino on lopputulokseen tyytyväinen. Kokoelma on näkyvä ja rohkea kokonaisuus, joka antaa luvan ajatella toisin. Lasten- ja naisten talon taide inspiroi ja haastaa katsojansa istumisen ja odottamisen sijasta katsomaan ja liikkumaan.

– Tällaisessa projektissa oli valtava työmäärä. Hanke osoitti myös taideasiantuntijoiden tarpeellisuuden ja alueen taidekentän tuntemus auttaa koordinoimisissa, Heino toteaa. Lisäksi taide on muuttunut hyvin monipuoliseksi, sekä ammattimaisuus ja taiteen asiantuntijuus korostuvat, Heino toteaa.

Porin Lasten- ja naistentalon taidehankintojen taideasiantuntijana on toiminut Marjo Heino, artikkelin on kirjoittanut Eija Hammerberg.

Lopuksi

Prosenttiperiaatteen puoliväli

Prosenttiperiaatteen edistäminen on ollut Taiteen edistämiskeskuksen historian ensimmäinen kehittämisohjelma vuoden 2014 alusta alkaen. Kehittämisohjelma on määräaikainen ja päättyy vuonna 2018. Taidetoimikunnat ja Taiteen edistämiskeskus ovat tehneet työtä prosenttiperiaatteen edistämiseksi aikaisemminkin, mutta virastouudistuksen jälkeen on ollut mahdollista panostaa asiaan uudella tavalla valtakunnallisesti, tavoitteellisesti ja laajemmassa yhteistyössä.

Taiteen edistämiskeskuksen läänintaiteilijoista vuosina 2014–2016 prosenttiperiaatteen asialla ovat työskennelleet alueellisesti, alueiden välillä tai valtakunnallisesti erimittaisina ajanjaksoina **Hannu Aaltonen** (Pohjois-Karjala ja valtakunnallinen läänintaiteilijatehtävä), **Marjo Heino** (Satakunta), **Anu Miettinen** (Uusimaa), **Anu Muurinen** (Pohjois-Savo), **Kirsi Pitkänen** (Keski-Suomi), **Antti Rundelin** ja **Leevi Lehtinen** (Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu), **Paula Susitaival** (Häme), **Outi Turpeinen** (Kaakkois-Suomi), **Anu-Anette Varho** (Etelä-Savo) ja **Vesa Varrela** (Pirkanmaa). Prosenttiperiaatteen kehittämisohjelmaa ja valtionavustustoimintaa on koordinoanut erityisasiantuntija **Henri Terho**.

Taiteen edistämiskeskuksen asiantuntijatyön näkökulmasta prosenttiperiaatteen merkitys – taiteen yhdistäminen rakennushankkeisiin – on muuttunut 2010-luvulla. Tunnistettavia muutostrendejä ovat ainakin seuraavat:

- 1 Prosenttiperiaatteen mukaisia teoksia on tullut paljon ja niiden avulla on pystytty parantamaan rakennetun ympäristön laatua ja viihtyisyyttä.
- 2 Hallinnonalojen rajoja ylittävä yhteistyö on lisääntynyt ja suhtautuminen taidehankkeisiin on muuttunut myönteisemmäksi.
- 3 Erityisesti Taiteen edistämiskeskuksen myöntämien prosenttiperiaatteen valtionavustusten myötä pieniä kuntia on tullut aikaisempaa aktiivisemmin mukaan.
- 4 Kaupungit ovat ottaneet oppia toisiltaan taidesuunnittelun käytännöissä ja ilmassa on ollut positiivista kilpailua.
- 5 Taidehankintojen prosessit ovat kehittyneet ja taideasiantuntijan ja -koordinaattorin tehtävä, arvostus ja työn merkitys ymmärretään aikaisempaa paremmin. Tähän ovat vaikuttaneet mm. hyvät esimerkit, läänintaiteilijoiden tekemä asiantuntija- ja neuvontatyö, käytössä olevat sopimusmallit sekä eri osapuolien koulutus.
- 6 Rakennetun ympäristön taidehankkeiden kannalta keskeiset yhteistyötahot ja sidosryhmät ovat olleet tasapainoisesti mukana kehittämässä prosenttiperiaatteen mukaista toimintaa.
- 7 Prosenttiperiaatteen mukaiset mallit ja osaaminen on jakaantunut alueellisesti entistä tasaveroisemmin.
- 8 Taiteilijat ovat työllistyneet entistä enemmän julkisen taiteen hankkeisiin, ja taiteilijoiden asiantuntemus ymmärretään syvemmin osana prosenttiperiaatetta toteuttavaa rakennuttamista.

Prosenttiperiaatteen kehittämisohjelma on ollut Taiteen edistämiskeskuksen ensimmäinen temaattinen ohjelmakokonaisuus. Tästä johtuen ohjelmaan kohdistetaan myös laajemmin ohjelmatoiminnan rakenteeseen liittyvää ja läänintaiteilijoiden yhteistyötä koskevaa sisäistä arviointia. Läänintaiteilijoiden työn näkökulmasta uudenlaisen yhteistyömallin etuina on tunnistettu:

- 1 Kehittämisohjelman muodossa läänintaiteilijat työskentelevät tiiminä, jossa vertaistuen ja asiantuntijasparrauksen merkitys on ollut suuri. Etenkin julkisen taiteen rakennushankkeissa korostuu se, miten tärkeää on tunnistaa Suomessa ja kansainvälisestikin tapahtuvia prosesseja ja miten hyödyntää niitä jokaisen läänintaiteilijan omassa alueellisessa työssä. Samalla hyvät kansalliset ja osin myös kansainväliset työmallit ovat levinneet eri puolille Suomea.
- 2 Läänintaiteilijoiden työ on lisännyt julkisen taiteen hankkeisiin pääsevien ammattitaiteilijoiden määrää. Kirjo on laajentunut sekä taiteen alojen että taiteilijoiden määrän suhteen. Läänintaiteilijoiden laaja kontaktipinta taiteilijakuntaan on ollut tärkeä.
- 3 Läänintaiteilijoiden vertaisiesimerkki on rohkaissut monia taiteilijoita toimimaan myös itse aikaisempaa aktiivisemmin julkisen taiteen hankkeissa. Läänintaiteilijat ovat luontevia taiteilijoiden yhteistyökumppaneita oman taiteilijataustansa ja ammattitaitonsa kautta.
- 4 Kehittämisohjelma on edistänyt monipuolisesti taiteilijoiden työllistymistä prosenttiperiaatteen mukaisissa projekteissa: kilpailuja, suoratilauksia ja asiantuntijatyötä. Oleellista ovat olleet prosenttiperiaatteen valtionavustuksen mahdollistamat uudet aloitteet.
- 5 Läänintaiteilijat ovat vahvistaneet ja sparranneet välittäjäosaajien ammattikuntaa. Vaikka Taiteen edistämiskeskus ei varsinaisesti kouluta, myös työsuhteessa olleiden läänintaiteilijoiden asiantuntemus ja kokemukset ovat syventyneet kehittämisohjelmassa. Tämä asiantuntemus voi jäädä elämään taiteilijoiden omassa toiminnassa heidän palatessaan taiteen ammattilaisiksi läänintaiteilijatehtävän päättyessä.

**TAIKEN
ASIAANTUNTIJATYÖN
NÄKÖKULMASTA
PROSENTTIPERIAATTEEN
MERKITYS – TAITEEN
YHDISTÄMINEN
RAKENNUSHANKKEISIIN
ON MUUTTUNUT
OLEELLISESTI
2010–LUVULLA.**

→ Kuvassa Taiken prosenttiperiaatteen kehittämisryhmä syksyllä 2016. Vas. Outi Turpeinen, Kirsi Pitkänen, Anu Miettinen, Vesa Varrela, Marjo Heino, Henri Terho, Anu Muurinen ja Leevi Lehtinen. [Kuva/ Miia Kivelä](#)

**LÄÄNINTAITEILIJOIDEN
VERKOSTOTYÖ
ON ANTANUT
POIKKEUKSELLISEN
MAHDOLLISUUDEN
KEHITTÄÄ
PROSENTTIPERIAATTEEN
MUKAISTA TOIMINTAA
TASAPAINOISESTI
KÄYTÄNNÖSSÄ
KOKO MAASSA.**

Prosenttiperiaatteen läänintaiteilijatyö ja Taiteen edistämiskeskuksen kehittämisohjelma ovat myös hyvä näköalapaikka teemaan liittyvien riskien arviointiin. Prosenttiperiaatteen edistäminen on kehittämisohjelmassa määrääkainen ja viraston oma panos ei pysyvästi voi olla sama. Määrääkaisuus asettaa erityisesti haasteita prosenttiperiaatteen edistämisen yhteiskuntasuhteiden ja yhteistyökumppanuuksien koordinoointiin.

Kun Taiteen edistämiskeskuksen rooli muuttuu, kuka on jatkossa vastuussa yhteistyön koordinoinnista ja miten varmistetaan sidosryhmien tasavertainen paneutuminen asiaan? Kenen tehtävä on turvata ammattilaisten työpanos erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolisilla alueilla ja auttaa hyvien neuvotteluyhteyksien säilymisestä rakennusalan toimijoiden suuntaan?

Prosenttiperiaatteen hyvä kehitystrendi edellyttää aikaisempaa parempaa vaikuttavuuden osoittamista. Tarvitaan kattavia tilastoja prosenttiperiaatteen mukaisten hankkeiden määrästä ja tilaajien sitoutumisesta taidehankkeisiin. Samoin tarvitaan avoimia taidepankkien kaltaisia järjestelmiä, joilla turvataan taiteilijoiden laaja mahdollisuus päästä mukaan rakennushankkeisiin. Osaamisen tukeminen asettaa taidealojen koulutukseen uusia tehtäviä: miten julkisen taiteen ja monialaisten prosessien osaaminen ovat mukana ammattikoulutuksessa. Samalla viestintään tulisi pystyä panostamaan, sillä julkinen taide on nähtävä kaikkien kansalaisten asiana ja siihen liittyvää viestintää ja tiedotusta tulisi monipuolistaa.

Läänintaiteilijoiden verkostotyö on antanut poikkeuksellisen mahdollisuuden kehittää prosenttiperiaatteen mukaista toimintaa tasapainoisesti käytännössä koko maassa. Valtakunnallinen kokonaisnäkemys prosenttiperiaatteen tilasta ja tarpeista on saatu ja sen mukaan on pystytty kehittämään julkisen taiteen prosesseja. Valtakunnallisilla ja alueellisilla taiteilijajärjestöillä, museoilla, välittäjäasiantuntijoilla ja yksittäisillä taiteilijoilla on jatkossa entistä suurempi tehtävä. Olisi korvaamattoman tärkeää varmistaa, että näiltä tahoilta löytyisi voimaa varmistaa projektien taustalla oleva asiantuntijuus, lisätä yhteistyökumppanien kiinnostusta, taiteilijoiden työmahdollisuuksia ja rohkaista uusiin projekteihin

Taiken läänintaiteilijat ja erityisasiantuntija

Hannu Aaltonen

Hannu Aaltonen on kuvataiteilija ja kuvanveistäjä. Hän työskenteli Taiteen edistämiskeskuksen läänintaiteilijana viisi vuotta. Hänen työprofiilinaan oli prosenttiperiaatteen taidehankinnan edistäminen valtakunnallisesti sekä Joensuun Penttilänrannan kaupunginosan taidehankintojen taidekoordinointi. Prosenttiperiaatteen toteuttamiseen hän perehtyi Helsingin Arabianrannan kaupunginosan rakentamisen ja taidehankintojen alkaessa 2000-luvun alussa toteuttaessaan Pekka Helinin arkkitehtuuritoimiston kutsusta pysyvän teoksen Helsingin opiskelijaasuntosäätiön, HOAS:n, rakennuskompleksiin. Aiemmin hän on perustanut mm. Huittisten Katugalleria taideprosessin.

Marjo Heino

Taiteen ja kuvataiteen maisteri Marjo Heino on toiminut manageroinnin läänintaiteilijana Satakunnassa vuodesta 2014 lähtien, aiemmin myös kuvataiteen läänintaiteilijana 2002–2006. Työnkuvaan kuuluu prosenttiperiaatteen edistäminen sekä kuvataiteilijoiden näkyvyyden ja ansainnan kehittäminen. Heino on koordinoit useita prosenttiperiaatetta toteuttavia sairaala-, koulu- ja ympäristötaidehankkeita, sekä kuratoit monia näyttelyhankkeita. Heino on toiminut myös itse aktiivisesti kuvataiteilijana pitäen lukuisia näyttelyitä sekä kotimaassa että ulkomailla, hänet valittiin Vuoden nuoreksi satakuntalaiseksi kuvataiteilijaksi 2002.

Anu Miettinen

Anu Miettinen on toiminut vuodesta 2015 ympäristötaiteen läänintaiteilijana Taiteen edistämiskeskuksesta Uudellamaalla samalla myös edistäen prosenttiperiaatteen toteutumista. Miettinen on koulutuksiltaan kuvataiteilija ja toimii aktiivisesti monialaisena kuvataiteilijana. Kuvataiteilijan työn lisäksi Miettinen on toiminut muun muassa opetus-, toimisto- ja projektitoimissa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana hän on toiminut aktiivisesti Helsingin ympäristötaiteen tapahtumissa ja projekteissa taiteilijana, tuottajana ja koordinaattorina. Parhailaan Miettinen työstää Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitokselle pro gradu -tutkielmaa aiheesta Taide ja politiikka – voiko taiteella vaikuttaa. Miettinen toimii myös useissa taidekentän luottamustoimissa ja strategiatyöryhmissä. Kuva/Sami Kulju

Anu Muurinen

Muotoilija (artenomi AMK) Anu Muurinen on toiminut vuodesta 2014 muotoilun ja arkkitehtuurin läänintaiteilijana Pohjois-Savon alueella. Työssään hän edistää muotoilijoiden toimeentulo- ja työskentelyedellytyksiä sekä rakennetun ympäristön taidehankintoja Taiteen edistämiskeskuksen prosenttiperiaatteen edistämishelmassa. Aikaisemmin hän työskenteli muotoilun managerina ja toiminnanjohtajana muotoilujärjestössä visuaalisten taiteiden keskus TR1 taidehallissa Tampereella. Freelance muotoilijana hän on erikoistunut metallilangoista kudottuihin näyttämökankaisiin ja uniikkiteoksiin.

Kirsi Pitkänen

Kuvataiteilija Kirsi Pitkänen on Jyväskylässä asuva visuaalisten taiteiden läänintaiteilija, joka on toimikaudellaan keskittynyt elävöittämään kaupunkikuvaa taiteen keinoin. Hän on mukana useissa kaupunkikehityshankkeissa, joissa hän edistää prosenttiperiaatetta. Jyväskylän Kankaan alueella hän on toiminut taideasiantuntijana, tavoitteenaan luoda toimintamalli prosenttiperiaatteen toteuttamiseen. Lisäksi hän on mukana asiantuntijana uuden sairaalahankkeen ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän taidehankintatyöryhmissä sekä Jyväskylän kaupungin julkisen taiteen hankintatyöryhmässä.

Pitkäsen teoksia on ollut esillä lukuisten kansainvälisten kulttuuritapahtumien yhteydessä, mm. Shanghain maailmannäyttelyssä 2010 sekä Slush -tapahtumassa 2015. Taiteellisen työnsä ohella Pitkänen on toiminut mm. Kuopion sekä Jyväskylän taiteilijaseuran sekä kansainvälisen Anti-festivaalin hallituksessa sekä Suomen taiteilijaseuran edustajistossa Muu ry:n kautta.

Outi Turpeinen

Taiteen tohtori Outi Turpeinen on toiminut vuodesta 2014 muotoilun läänintaiteilijana keskittyen prosenttiperiaatteen edistämiseen Kaakkois-Suomessa. Turpeinen on myös Valtion taideteostoimikunnan jäsen 2014–2016. Turpeinen on toiminut taiteilijana ja muotoilijana mm. Tikkurilan ja Arabianrannan julkisen taiteen projekteissa. Aiemmin Turpeinen on toiminut mm. tutkijana ja luennoitsijana Aalto-yliopistossa, jonne hän palasi taidekoordinaattoriksi syksyllä 2016. Turpeinen on julkaissut lukuisia artikkeleita ja tutkimuksia eri yhteiskunnan alueisiin liittyvistä taide- ja muotoiluprojekteista.

Vesa Varrela

Taiteen maisteri Vesa Varrela on koulutukseltaan teollinen muotoilija ja hän toimii niin muotoilijana, kuvanveistäjänä kuin lasिताiteilijana. Vuodesta 2014 lähtien Varrela on toiminut visuaalisten taiteiden läänintaiteilijana Pirkanmaalla. Julkisten tilojen erilaisia tilausteoksia Varrela on tehnyt viitisentoista ja toiminut asiantuntijana useissa hankkeissa, viimeisimpänä työnä yhtenä asiantuntijana valmistelemissa Tampereen kaupungin julkisen taiteen periaatteita.

Varrelalla on takana yli kolmenkymmenen vuoden taiteellinen työ, suunnittelu- ja näyttely-arkkitehtuuri- sekä opetustyö. Hän on toiminut mm. Tampereen taiteen- ja viestinnän oppilaitoksen rehtorina sekä Tampereen ammattikorkeakoulun yliopettajana ja koulutusjohtajana. Varrela on pitänyt yli 30 yksityisnäyttelyä ja osallistunut lähes 150 yhteisnäyttelyyn Suomessa ja ulkomailla. Varrela on toiminut luikuisissa luottamustoimissa.

Henri Terho

Henri Terho on Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija, jonka vastuulla ovat visuaalisen taiteen asiat ja prosenttiperiaatteen kehittämisohjelma. Terho on työskennellyt aiemmin tutkijana erityisalanaan julkisen tilan ja kaupunkitapahtumien välinen problematiikka.

Muut kirjoittajat

Hannu Castrén

On toiminut 1970-luvun lopusta alkaen yhtäjaksoisesti kuvataidekriitikkona sanomalehti Keski-suomalaisessa. Castrén oli kriitikkona Uusi-Suomi -lehdessä sen kahtena viimeisenä vuonna. Castrén on kriitikon työnsä ohella kirjoittanut useita taidekirjoja, toiminut kuraattorina ja opettajana taidekouluissa. Keski-Suomen läänintaiteilijana hän toimi vuosina 2002–2008.

Hannu Castrén on myös kuvataiteilija. Kriitikko-kuvataiteilijoita oli hänen uransa alkuvaiheessa runsaasti, mutta joukko on vähentynyt vuosien varrella. Vuonna 2016 Castrén sai valtion ylimääräisen taiteilijaeläkkeen.

Eija Hammarberg

Freelance toimittaja, HuK Eija Hammarberg on avustanut useita lehtiä paikallislehdistä yhteiskunnallisiin toimitustöihin. Osa tehtävistä on liittynyt EU-hankkeiden julkaisuihin. Hammarberg on toiminut myös kulttuurialan tuottajana ja kouluttajana. Tällä hetkellä Hammarberg työskentelee toimittajan töiden ohella maahanmuuttajien kotouttamiseen niveltävissä tehtävissä.

Heli Haring

Yhteiskuntatieteiden maisteri, kuopiolainen toimittaja Heli Haring on kirjoittanut kahdenkymmenen vuoden ajan lukuisiin eri printtijulkaisuihin. Pääsääntöisesti freelancerina työskentelevän Haringin toimeksiantajia ovat olleet muun muassa Savon Sanomat, Kuopion ev.lut. seurakuntayhtymä, Kotimaa-yhtiöt, Savon Yrittäjät ja viestintätoimisto Sivumaailma. Viimeiset kaksi vuotta hän on työskennellyt määräaikaisena vs. tiedottajana Kuopion ev.lut. seurakuntien viestinnässä.

Pia Hovi-Assad

Filosofian maisteri Pia Hovi-Assad on työskennellyt museoalalla yli kymmenen vuotta. Hovi-Assad on toiminut Porin taidemuseon näyttelyamanuenssina vuosina 2009–2015. Viime vuosina hän on toiminut projektitukijana sekä suorittanut jatko-opintoja Turun yliopistossa. Elokuussa 2016 Hovi-Assad aloitti vuorovaikutussuunnittelijana Turun museopalveluissa.

Miia Kivilä

Miia Kivilä oli Taiteen edistämiskeskuksen Pirkanmaan toimipisteen korkeakouluharjoittelija syksyllä 2016. Hän opiskelee Tampereen yliopistossa pääaineenaan Kertomus- ja tekstiteorian maisteriopinnat. Kivilästä valmistuu kulttuurialan ammattilaiseksi etenkin taiteen, viestinnän ja informaatioalan osaajaksi. Hän on työskennellyt toimittajana ja useiden kulttuuritapahtumien tuottajatiimeissä.

Niilo Rinne

Niilo Rinne on Porissa asuva taiteilija ja kulttuurialan sekatyöläinen. Hän on valmistunut valtiotieteen maisteriksi Turun yliopiston sosiologian laitokselta (2011) sekä taiteen maisteriksi Aalto-yliopiston Taiteen ja suunnittelun korkeakoulun Taiteen laitoksen Porin yksikön Visuaalisen kulttuurin maisteriohjelmasta (2013). Vuosina 2011–2012 Rinne opiskeli Berliinin taideyliopiston (UdK) Art in Context -instituutissa. Häntä kiinnostavat audiovisuaalisen ja arkkitehtonisen tilan kysymykset, joita hän on käsitellyt mm. installaatiotaiteen ja dokumenttielokuvan keinoin sekä olemalla mukana erilaisissa audiovisuaalisen kulttuurin ja elokuva-alan kehittämisen prosesseissa.

→ Anna Turunen on suunnitellut useita leikki-paikkoja Lasten- ja naistentalon odotustiloihin. Teoskokonaisuudet koostuvat toiminnallisista muotoonleikatuista maalauksista ja kaluste-suunnittelusta. [Kuva/ Kari Valtonen](#)

**TAITEEN EDISTÄMISKESKUS (TAIKE)
ON VUONNA 2014 ALKANEESSA
PROSENTTIPERIAATTEEN
KEHITTÄMISOHJELMASSAAN
EDISTÄNYT PROSENTTIPERIAATETTA
LÄÄNINTAITEILIJOIDEN
ASIAANTUNTIJATYÖLLÄ JA
MYÖNTÄMÄLLÄ VALTIONAVUSTUKSIA.
RAPORTTI KOKOAA YHTEEN
VALIKOITUJA ESIMERKKEJÄ TÄSTÄ
TYÖSTÄ AJALTA 2014–2016.**